

ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ

ПРАКТИКУМ З ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ
Частина I: “Анатомічна термінологія”

Для студентів I курсу медичних факультетів

Запоріжжя 2015

УДК 811.124:611 (076)

ББК 81.2я73

Л 27

Рецензенти:

Чугін С.В., к. мед. н., доцент, доцент кафедри анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії Запорізького державного медичного університету.

Удяк Г.І., к. філол. н., доцент, доцент кафедри практики англійської мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Укладачі:

Куліченко А.К., к. пед. н., старший викладач кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету.

Скрипник Ю.С., викладач кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету.

Хітрова І.О., викладач кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету.

Л 27 Практикум з латинської мови. Ч І : Анатомічна термінологія : для студ. І курсу мед. ф-тів / [Уклад. : А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова]. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2015. – 149 с.

Практикум з латинської мови призначено для студентів І курсу медичних факультетів. Його можна використовувати додатково для самостійного опрацювання навчального матеріалу, а також для закріплення теми “Анатомічна термінологія”. Зміст практикума відповідає рівню підготовленості студентів. Найефективніша послідовність роботи: вправа-переклад – медичні вирази – тексти анатомічної тематики.

Рекомендовано до впровадження у навчальний процес:

кафедрою іноземних мов Запорізького державного медичного університету (протокол № 1 від 26.08.2014 р.);

цикловою методичною комісією з гуманітарних дисциплін Запорізького державного медичного університету (протокол № 1 від 27.08.2014 р.);

центральною методичною радою Запорізького державного медичного університету (протокол № 3 від 27.11.2014 р.).

© Куліченко А.К., Скрипник Ю.С., Хітрова І.О., 2015
© ЗДМУ, 2015

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Іменник. Основи граматики і термінотворення.....	5
Структура анатомічного терміну.....	15
Прикметник. Загальні відомості.....	21
Субстантивація прикметників. Утворення багатослівних термінів.....	33
Ступені порівняння прикметників.....	41
Підготовка до підсумкового заняття № 1.....	50
Іменники III відміни.....	53
Називний відмінок множини іменників і прикметників.....	75
Родовий відмінок множини іменників і прикметників.....	81
Самостійна підготовка до заліку з анатомічної термінології.....	88
Зведена таблиця основних граматичних відомостей, вивчених у розділі “Анатомічна термінологія”.....	91
Додаток I. Тексти для читання.....	98
Додаток II. Латинсько-українсько-російський словник.....	103
Додаток III. Українсько-російсько-латинський словник.....	127
Додаток IV. Латинсько-українсько-російський словник вузькопрофільних термінів.....	142
Список використаних та рекомендованих джерел.....	148

ПЕРЕДМОВА

Практикум з латинської мови, частина I. “Анатомічна термінологія” – це посібник, присвячений зазначеній термінологічній групі медичної лексики і призначений для використання на аудиторних заняттях з латинської мови на I курсі I-II медичних факультетів. Обсяг матеріалу відповідає вимогам навчальної програми дисципліни “Латинська мова та медична термінологія”. Увесь матеріал поділено на окремі теми, які співпадають з двохгодинним практичним заняттям.

У кожній темі-розділі представлено інформацію про граматичне явище, специфіку його використання, афоризми, обов’язковий лексичний мінімум, тренувальні вправи різної складності на закріплення вивченого матеріалу.

У практикумі двічі подано матеріал для самостійної підготовки до заліку, а також словники: латинсько-українсько-російський, українсько-російсько-латинський, латинсько-українсько-російський словник вузькопрофільних термінів.

Крім того, є невелика хрестоматія, яка містить тексти анатомічної тематики. Їх можна використовувати на факультативних заняттях для удосконалення знань, умінь та навичок з лексики та граматики класичної латини.

Послідовність розміщення теоретичного і практичного матеріалу представлено відповідно до принципів сучасної методики викладання спеціальних дисциплін, до яких і належить латина. Під час розробки навчально-методичної праці укладачами було використано джерела теоретичного і фактичного матеріалу, необхідні для вивчення дисципліни “Латинська та основи медичної термінології” у вищому медичному навчальному закладі

Іменник
Основи граматики і термінотворення
Имя существительное
Основы грамматики и терминологии

Граматичні категорії іменника

У латинській мові, як і в російській, іменники бувають трьох родів: чоловічого, жіночого і середнього. Чоловічий рід – (*genus*) *masculinum* (*m*). Жіночий рід – (*genus*) *femininum* (*f*). Середній рід – (*genus*) *neutrum* (*n*). Замість слова “genus” для назви роду латинських іменників вживають лише відповідний прикметник. Слід також запам’ятати, що рід іменників в українській і латинській мовах співпадає рідко. Порівняйте: гребінь (ч. р.) – *crista* (*f*); кістка - (ж. р.) – *os* (*n*), обличчя (с. р.) – *facies* (*f*); борозна (ж. р.) – *sulcus* (*m*). Рід латинських іменників можна побачити в словникової формі, яку для кожного іменника подано в словнику.

У латинських іменників два числа: однина (*numerus singularis*) і множина (*numerus pluralis*). При позначенні числа слово “numerus” зазвичай не використовують.

Латинські іменники, як і українські, відмінюються, тобто змінюються за відмінками і числами. У латинській мові шість відмінків. Це:

- *Nominativus* (*Nom.*) – називний (відмінок підмета: хто? що?);
- *Genetivus* (*Gen.*) – родовий (в основному позначає належність; відмінок неузгодженого означення: кого? чого?);
- *Dativus* (*Dat.*) – давальний (відмінок непрямого доповнення: кому? чому?);
- *Accusativus* (*Acc.*) – знахідний (відмінок прямого доповнення: кого? що?);
- *Ablativus* (*Abl.*) – відкладний (умовно відповідає українським орудному і місцевому відмінкам);
- *Vocativus* (*Voc.*) – кличний (в класичній латині виражає звернення).

Що стосується давального і кличного відмінків, вони в медичній номенклатурі не зустрічаються, тому і не вивчаються в спеціальному розділі програми. У анатомо-гістологічній термінології в основному використовують перші два відмінки (*Nominativus*, *Genetivus*); *Accusativus* і *Ablativus* притаманні прийменниковим конструкціям, що вживаються головним чином у фармацевтичних і клінічних термінах.

Латинські слова відмінюються тим же способом, що й українські: до основи приєднується те чи інше відмінкове закінчення (вен-а, вен-и, вен-і тощо). Вкрай важливо в латинській мові вміти правильно виділити основу іменника, що необхідно не тільки для утворення відмінкових форм, але і для побудови нових, похідних слів шляхом суфіксації (вен-очк-а, вен-оз-н-ий) або складання основ (вен-о-перетин, внутрішньо-вен-н-ий).

Грамматические категории имени существительного

В латинском языке, как и в русском, существительные бывают трех родов: мужского, женского и среднего. Мужской род – (*genus*) *masculinum* (*m*). Женский род – (*genus*) *femininum* (*f*). Средний род – (*genus*) *neutrum* (*n*).

Слово “genus” при названии рода латинских существительных обычно опускается, употребляется только соответствующее прилагательное. Следует также запомнить, что род существительных в русском и латинском языках совпадает редко. Сравните: гребень (м. р.) – *crista* (*f*); кость (ж. р.) – *os* (*n*); лицо (с.р.) – *facies* (*f*); борозда (ж. р.) – *sulcus* (*m*). Род латинских существительных можно увидеть в словарной форме, которая для каждого существительного дается в словаре.

В латинских существительных два числа: единственное (*numerus singularis*) и множественное (*numerus pluralis*). При обозначении числа слово “numerus” обычно опускают.

Латинские существительные, как и русские, склоняются, то есть изменяются по падежам и числам. В латинском языке шесть падежей. Это:

- *Nominativus* (*Nom.*) – именительный (падеж подлежащего: кто? что?);
- *Genetivus* (*Gen.*) – родительный (в основном обозначает принадлежность; падеж несогласованного определения: кого? чего?);
- *Dativus* (*Dat.*) – дательный (падеж косвенного дополнения: кому? чему?);
- *Accusativus* (*Acc.*) – винительный (падеж прямого дополнения: кого? что?);
- *Ablativus* (*Abl.*) – отложительный (условно соответствует русским творительному и предложному падежам);
- *Vocativus* (*Voc.*) – звательный (в классической латыни выражает обращение).

Что касается дательного и звательного падежей, они в медицинских номенклатурах не встречаются, поэтому и не изучаются в специальном разделе программы. В анатомо-гистологической терминологии в основном используются первые два падежа (*Nominativus*, *Genetivus*); *Accusativus* и *Ablativus* употребляются в предложных конструкциях, встречающихся главным образом в фармацевтических и клинических терминах.

Латинские слова склоняются таким же способом, что и русские: к основе присоединяется то или иное падежное окончание (*вен-а*, *вен-ы*, *вен-е* и т.д.). Крайне важно в латинском языке уметь правильно выделить основу существительного, что необходимо не только для образования падежных форм, но и для построения новых, производных слов путем суффиксации (*вен-очк-а*, *вен-оз-н-ый*) или сложения основ (*вен-о-сечение*, *внутри-вен-н-ый*).

Словниковий запис латинських іменників

За формою Nom. Sg. (називного відмінка однини) далеко не завжди можна визначити тип відміни і рід іменника. Наприклад, іменники з закінченням *-us* бувають і чоловічого, і жіночого, і середнього роду. Вони зустрічаються і в другій, і в третій, і в четвертій відмінах. Тому словниковий запис латинського іменника має такі компоненти:

- повна форма Nominativus Singularis;
- закінчення Genetivus Singularis (у всіх п'яти відмінах ці закінчення різні, що і дозволяє за ними легко визначати відміну);

- позначення роду (m, f, n).

Наприклад: *crista*, ae f – гребінь; *sulcus*, i m – борозна; *foramen*, inis n – отвір.

Словарная запись латинских существительных

По форме Nom. Sg. (именительного падежа единственного числа) далеко не всегда можно определить тип склонения и род существительного. Например, существительные с окончанием *-us* бывают и мужского, и женского, и среднего рода. Они встречаются и во втором, и в третьем, и в четвертом склонениях. Поэтому словарная запись латинского существительного включает следующие компоненты:

- полная форма Nominativus Singularis;
- окончание Genetivus Singularis (во всех пяти склонениях эти окончания различны, что и позволяет по ним легко определить тип склонения);

- обозначение рода (m, f, n).

Например: *crista*, ae f – гребень; *sulcus* i, m – борозда; *foramen*, inis n – отверстие.

Закінчення родового відмінка, характерні для кожної відміни іменників

Окончания родительного падежа, характерные для каждого склонения существительных

Склонение Відміна	I	II	III	IV	V
Окончание Gen. Sg. Закінчення Gen. Sg.	-ae	-i	-is	-us	-ei

Іменники I відміни

До I відміни належать іменники жіночого роду з закінченням -a в Nom. Sg. і з закінченням -ae в Gen. Sg. Наприклад: *vertebra*, ae f – хребець; *fovea*, ae f – ямка; *ala*, ae f – крило.

Щоб знайти основу іменника I відміни, достатньо від форми Nom. Sg. відкинути закінчення -a. Так, основою іменника *vertebra* є *vertebr-*, а в іменника *fovea* – основа *fove-*. У першій латинській відміні зустрічається чимало слів, запозичених з давньогрецької мови, які повністю латинізувалися, тобто відмінюються за зразком латинських іменників, наприклад: *arteria*, ae f – артерія; *trachea*, ae f – трахея. Однак деякі слова зберегли у формах однини грецькі відмінкові закінчення. У Nom. Sg. вони закінчуються на -e, в Gen. Sg. – на -es. Наприклад: *raphe*, es f – шов; *chole*, es f – жовч.

.....

Имена существительные I склонения

К I склонению относятся существительные женского рода с окончанием -a в Nom. Sg. и с окончанием -ae в Gen. Sg. Например: *vertebra*, ae f – позвонок; *fovea*, ae f – ямка; *ala*, ae f – крыло.

Чтобы найти основу существительного I склонения, достаточно от формы Nom. Sg. отбросить окончание -a. Так, основой существительного *vertebra* является *vertebr-*, а у существительного *fovea* – основа *fove-*. В первом латинском склонении встречается немало слов, заимствованных из древнегреческого языка, которые полностью латинизировались, то есть склоняются по образцу латинских существительных, например: *arteria*, ae f – артерия; *trachea*, ae f – трахея. Однако некоторые слова сохранили в формах единственного числа греческие падежные окончания. В Nom. Sg. они оканчиваются на -e, в Gen. Sg. – на -es. Например: *raphe*, es f – шов; *chole*, es f – желчь.

Іменники II відміни

До II відміни належать іменники чоловічого роду, які в Nom. Sg. мають закінчення -us або -er, а також іменники середнього роду з закінченнями у Nom. Sg. -um або -on. У Gen.Sg. всі ці іменники мають закінчення -i.

Наприклад: *sulcus*, i m – борозна; *cancer*, cri m – рак; *septum*, i n – перегородка; *organon*, i n – орган.

Основу іменників з закінченням -us можна легко визначити за формою Nom. Sg., відкинувши вказане закінчення. У більшості іменників чоловічого роду на -er в основі непрямих відмінків спостерігається побіжність голосного (пор. в укр. м.: вітер – вітру). У словниковій формі, де представлено закінчення слова в родовому відмінку, біглисть, якщо вона має місце, добре проглядається. Саме тому основа у

таких іменників визначається за формою Gen. Sg. шляхом відкидання закінчення -i. Наприклад: cancer, crī m – рак (побіжність присутня), основа: cancer-; puer, erī m – дитина (біглості немає), основа: puer-.

Основа іменників середнього роду знаходиться так само легко, як у іменників на -is: шляхом відкидання закінчень називного відмінка (-um або -on).

Имена существительные II склонения

Ко II склонению относятся существительные мужского рода, которые в Nom. Sg. имеют окончания -us или -er, а также существительные среднего рода с окончаниями в Nom. Sg. -um или -on, в Gen. Sg. все эти существительные имеют окончание -i. Например: sulcus, ī m – борозда; cancer, crī m – рак; septum, ī n – перегородка; organon, ī n – орган.

Основу существительных с окончанием -us можно легко определить по форме Nom. Sg., отбросив указанное окончание. У большинства существительных мужского рода на -er в основе косвенных падежей наблюдается беглость гласного (ср. в рус. яз.: ветер – ветра). В словарной форме, где представлена концовка слова в родительной падеже, беглость, если она имеет место, хорошо просматривается. Именно поэтому основа у таких существительных определяется по форме Gen. Sg. путем отбрасывания окончания -i. Например: cancer, crī m – рак (беглость присутствует), основа: cancer-; puer, erī m – ребенок (беглости нет), основа: puer-.

Основа существительных среднего рода находится так же легко, как у существительных на -us: путем отбрасывания окончаний именительного падежа (-um или -on).

Іменники III відміни

За III відміною відмінюються іменники чоловічого, жіночого і середнього роду; у родовому відмінку однини всі вони закінчуються на -is. Наприклад: articulatio, onis f – суглоб; ren, renis m – нирка; tempus, oris n – скроня.

У Nom. Sg. закінчення можуть бути різними. Причому навіть іменники одного і того ж роду, закінчуються по-різному. Наприклад, до середнього роду відноситься і caput (голова), і corpus (тіло), і zugota (вилиця). Головною особливістю III відміни є те, що у більшості іменників основа називного і непрямих відмінків не співпадає ні якісно, ні кількісно. Справжня основа іменника III відміни визначається за формою Gen. Sg. шляхом відкидання закінчень -is, як показано нижче:

Nom. Sg.	Gen. Sg.	Основа
caput (голова)	capitis	capit-
pulmo (легеня)	pulmonis	pulmon-
cartilago (хрящ)	cartilaginis	cartilagin-
pars (частина)	partis	part-
zygoma (вилиця)	zygomatis	zygomat-

Саме тому в словниковому записі іменників III відміни вказане не тільки закінчення Gen. Sg., але і та частина основи, що примикає до нього: pulmo, onis m – легеня; cartilago, inis f – хрящ. У іменників, які складаються з одного складу, скорочення у словниковому записі не допускаються: os, ossis n – кістка; dens, dentis m – зуб; pars, partis f – частина.

Имена существительные III склонения

По III склонению склоняются существительные мужского, женского и среднего рода; в родительном падеже единственного числа все они оканчиваются на -is. Например: articulatio, onis f – сустав; ren, renis m – почка; tempus, oris n – висок.

В Nom. Sg. окончания могут быть разными. Причем даже существительные одного и того же рода оканчиваются различно. Например, к среднему роду относится и caput (голова), и corpus (тело), и zygoma (скула). Главной особенностью III склонения является то, что у большинства существительных основа именительного и косвенных падежей не совпадает ни качественно, ни количественно (подобно русским словам “дочь, дочер-и”, “время, времен-и” и пр.). Истинная основа существительного III склонения определяется по форме Gen. Sg. путём отбрасывания окончаний -is, как показано ниже:

Nom. Sg.	Gen. Sg.	Основа
caput (голова)	capitis	capit-
pulmo (легкое)	pulmonis	pulmon-
cartilago (хрящ)	cartilaginis	cartilagin-
pars (часть)	partis	part-
zygoma (скула)	zygomatis	zygomat-

Іменно поєтому в словарній записи суцествительных III склонення указується не тільки окончание Gen. Sg., но и примыкающая к нему часть основы: pulmo, onis m – легкое, cartilago, inis f – хрящ. У суцествительных, состоящих из одного слога, сокращения в словарній записи не допускаються: os, ossis n – кость; dens, dentis m – зуб; pars, partis f – часть.

Іменники IV відміни

До IV відміни належать іменники чоловічого і середнього роду, які у родовому відмінку мають закінчення -us. Всі вони рівноскладові. Іменники чоловічого роду в Nom. Sg. мають закінчення -us, іменники середнього роду -u. Наприклад: processus, us m – відросток; arcus, us m – дуга; cornu, us n – ріг, ріжок (ріжечок); genu, us n – коліно.

Як виняток, до IV відміни належить іменник manus, us f – рука (жіночий рід).

Практична основа іменників IV відміни легко визначається за формою Nom. Sg. шляхом відділення відмінкового закінчення (process-, arc-, corn-). Проте історична основа цих слів закінчується на голосний -u (processu-, manu-); цим пояснюється присутність “u” у похідних словах “processualis” (процесуальний), “manualis” (мануальний), а також у словах “візуальний”, “акупунктура” (від лат. visus, us m – зір; asux, us f – голка) тощо.

Помічено, що серед іменників на -us більшість складають слова II відміни. Однак вони настільки багаточисельні, що перерахувати і завчити все дуже важко. А от в III і IV відмінах слів на -us небагато, і, завчивши їх всі напам’ять, ми зможемо визначати відміну і рід подібних іменників за формою Nom. Sg. (на пам’ять або методом виключення).

Запам’ятайте:

Слова III відміни на -us в анатомічній номенклатурі:

corpus, oris n	тіло
tempus, oris n	скроня
pectus, oris n	груди
crus, cruris n	ніжка, гомілка
glomus, eris n	клубок
viscus, eris n	нутрощі

Іменники IV відміни на -us:

processus, us m	відросток
sinus, us m	синус, пазуха
arcus, us m	дуга
ductus, us m	протока
meatus, us m	прохід

hiatus, us m	щілина, розщілина
plexus, us m	сплетіння
textus, us m	тканина
tractus, us m	шлях, хід
recessus, us m	закуток, кишенья

Виняток:

manus, us f	рука, кисть
-------------	-------------

Запам'ятавши всі ці іменники, можна бути впевненим, що всі інші слова на -us відносяться до II відміни (чоловічого роду). Наприклад, почувши слово "lumbus" (поперек), можна з упевненістю дописувати його словникову форму: *lumbus, i m.*

Существительные IV склонения

К IV склонению относятся существительные мужского и среднего рода, которые в родительном падеже имеют окончание -us. Все они равносложные. Существительные мужского рода в Nom. Sg. имеют окончание -us, существительные среднего рода -u. Например: processus, us m – отросток; arcus, us m – дуга; cornu, us n – рог, рожок; genu, us n – колено.

Как исключение, к IV склонению относится существительное manus, us f – рука (женский род).

Практическая основа существительных IV склонения легко определяется по форме Nom. Sg. путем отделения падежного окончания (process-, arc-, corn-). Однако историческая основа этих слов оканчивается на гласный -u (processu-, manu-); этим объясняется присутствие "u" в производных словах "processualis" (процессуальный), "manualis" (мануальный), а также в словах "визуальный", "акупунктура" (от лат. visus, us m – зрение, acux, us f – игла) и др.

Замечено, что среди существительных на -us подавляющее большинство составляют слова II склонения. Однако они столь многочисленны, что перечислить и заучить все очень трудно. А вот в III и IV склонении слов на -us немного, и, заучив их все наизусть, мы сможем определять склонение и род подобных существительных по форме Nom. Sg. (на память или методом исключения).

Запомните:

Слова III склонения на -us в анатомической номенклатуре:

corpus, oris n	тело
tempus, oris n	висок
pectus, oris n	грудь
crus, cruris n	ножка, голень
glomus, eris n	клубок
viscus, eris n	внутренности

Существительные IV склонения на -us:

processus, us m	отросток
sinus, us m	синус, пазуха
arcus, us m	дуга
ductus, us m	проток
meatus, us m	проход
hiatus, us m	щель, расщелина
plexus, us m	сплетение
textus, us m	ткань
tractus, us m	путь, ход
recessus, us m	углубление, карман

Исключение:

manus, us f	рука, кисть
-------------	-------------

Запомнив все эти существительные, можно быть уверенным, что все остальные слова на -us относятся ко II склонению (мужскому роду). Например, услышав слово "lumbus" (поясница), можно с уверенностью дописывать его словарную форму: *lumbus, i m*.

Іменники V відміни

До V відміни належать іменники жіночого роду, які у родовому відмінку мають закінчення -eі, наприклад, *facies, eі f* – обличчя, поверхня. Цей іменник – єдиний представник V відміни в анатомо-гістологічній номенклатурі. Слід звернути увагу на те, що звук [e] у закінченні -eі після кінцевого звуку основи і – довгий і, отже, ударний (виняток з правила короткості голосних).

.....

Существительные V склонения

К V склонению относятся существительные женского рода, которые в родительном падеже имеют окончание -ei, например, facies, ei f – лицо, поверхность, данное существительное – единственный представитель V склонения в анатомо-гистологической номенклатуре. Следует обратить внимание на то, что звук [e] в окончании -ei после конечного звука основы i – долгий и, следовательно, ударный (исключение из правила краткости гласных).

Вправи Упражнения

1. Визначте відміну іменників за наведеною нижче словниковою формою.

Определите склонение существительных по приведённой ниже словарной форме.

Abdomen, inis n; abscessus, us m; aeger, gri m; basis, is f; brachium, i n; bucca, ae f; collum, i n; tuber, eris n; corpus, oris n; meatus, us m; canalis, is m; capitulum, i n; cellula, ae f; crus, cruris n; species, ei f; contusio, onis f; cutis, is f; infarctus, us m; lobus, i m; dosis, is f; facies, ei f; membrum, i n; genu, us n; ulcus, eris n.

2. Самостійно допишіть словникову форму іменників (вказіть форму Gen. Sg. і рід).

Самостоятельно допишите словарную форму существительных (укажите форму Gen. Sg. и род).

Ampulla; amputatio; tympanum; morbus; sulcus; arcus; palpebra; genu; angulus; membrum; plexus; pecten; mandibula; ramus; index; nucha; linea; dorsum; facies; substantia; truncus; cranium; ganglion; caput; vertebra; nervus; ductus; squama; jugum; vertex; hiatus; sinus; limen.

3. Назвіть словникову форму і визначте відміну іменників.

Назовите словарную форму и определите склонение существительных.

Tempus; ramus; arcus; bulbus; viscus; textus; corpus; sinus; morbus; angulus; pectus; glomus; tractus; recessus; sulcus; fundus; hiatus; processus; crus; ductus; meatus; oculus; digitus; oesophagus; musculus.

4. Прочитайте, виокремте основу / Прочтите, выделите основу.

Oculus, i m; collum, i n; auris, is f; caput, itis n; cilium, i n; bucca, ae f; os, oris n; dens, dentis m; tunica, ae f; mandibula, ae f; oesophagus, i m; vena, ae f; gaster, tris f; animal, alis n; ligamentum, i n; pectus, oris n; ductus, us m; recessus, us m.

Структура анатомічного терміну
Структура анатомического термина

Анатомічний термін рідко складається з одного слова. Частіше доводиться мати справу з термінами, що складаються з двох або більше слів. Головним словом у терміні, безумовно, є іменник.

Потрібно запам'ятати, що будь-який термін починається зі слова-іменника у називному відмінку (однини чи множини). Як правило, головне слово має при собі визначення (одне або декілька), що можуть виражатись прикметниками (узгоджені означення) або іменниками у родовому відмінку (неузгоджені означення).

Конструкція “іменник + іменник у родовому відмінку” в анатомо-гістологічній номенклатурі зустрічається дуже часто, і навчитись правильно будувати термін з неузгодженим зв'язком – означає вміти утворювати багато анатомічних термінів. Порядок слів у неузгоджених словосполученнях не відрізняється від порядку в подібній конструкції української мови: *шийка* (іменник у називному відмінку) + *лопатки* (іменник у родовому відмінку). У латинській мові це: *collum* (Nom. Sg.) + *scapulae* (Gen. Sg.).

Іноді називний відмінок іменника можна перекласти українською мовою як прикметник: *vena portae* – ворітна вена (вена воріт); *linea nuchae* – вийна лінія (лінія виї).

Неузгоджене означення може мати два іменники у називному відмінку: *ligamentum tuberculi* (визначення до слова “*ligamentum*”) *costae* (визначення до слова “*tuberculi*”) зв'язка горбка ребра.

.....

Анатомический термин редко состоит из одного слова. Чаще всего приходится иметь дело с терминами, состоящими из двух, трех и более слов. Главным словом в термине, безусловно, является существительное.

Сразу следует запомнить, что любой термин начинается со слова-существительного в именительном падеже (единственного или множественного числа). Как правило, главное слово имеет при себе определение (одно или несколько), которые могут быть выражены прилагательными (согласованные определения) или существительными в родительном падеже (несогласованные определения).

Конструкция “сущ. + сущ в род. п.” в анатомо-гистологической номенклатуре встречается очень часто, и научиться правильно конструировать термин с несогласованной связью – значит уметь образовать множество анатомических терминов. Порядок слов в несогласованных словосочетаниях не отличается от порядка слов в подобной конструкции русского языка: *шейка* (сущ. в им. п.) + *лопатки* (сущ. в род. п.). В латинском языке это: *collum* (Nom. Sg.) + *scapulae* (Gen. Sg.).

Иногда родительный падеж существительного переводится на русский язык прилагательным: *venaе portal* – воротная вена (вена ворот); *linea puchae* – выйна линия (линия выи).

Несогласованное определение может включать два существительных в родительном падеже: *ligamentum tuberculi* (определение к слову “*ligamentum*”) *costae* (определение к слову “*tuberculi*”) связка бугорка ребра.

Афоризмы

Афоризмы

Curriculum vitae	Життєвий шлях; Жизненный путь
Habitus aegroti	Зовнішній вигляд хворого; Внешний вид больного
Homo est mundi pars	Людина є частиною світу; Человек есть часть мира
Ignorantia non est argumentum	Незнання не є доказом; Незнание не есть довод
Lapsus naturae	Гра природи; Игра природы
Modus Vivendi	Спосіб життя; Образ жизни

Лексичний мінімум

Лексический минимум

Іменники I відміни

Существительные I склонения

ala, ae f	крило; крыло
bucca, ae f	щока; щека
clavicula, ae f	ключиця; ключица
columna, ae f	стовбур; столб
concha, ae f	раковина; раковина
costa, ae f	ребро; ребро
crista, ae f	гребінь; гребень
fissura, ae f	щілина; щель
fossa, ae f	ямка (довгаста); ямка (продолговатая)
fovea, ae f	ямка (кругла); ямка (круглая)
gingiva, ae f	ясна; десна
incisura, ae f	вирізка; вырезка
lamina, ae f	пластинка; пластинка
lingua, ae f	язик; язык
mandibula, ae f	нижня щелепа; нижняя челюсть

maxilla, ae f	верхня щелепа; верхня челюсть
orbita, ae f	орбіта; глазниця
protuberantia, ae f	виступ; выступ
raphe, es f	шов; шов
scapula, ae f	лопатка; лопатка
spina, ae f	ость; ость
substantia, ae f	субстанція, речовина; субстанция, вещество
sutura, ae f	шов (кістковий); шов (костный)
ulna, ae f	ліктьова кістка; локтевая кость
vertebra, ae f	хребець; позвонок

Іменники II відміни Существительные II склонения

acromion, i n	акроміон; акромион
alveolus, i m	альвеола; альвеола, ячейка
angulus, i m	кут; угол
brachium, i n	плече; плечо
calcaneus, i m	п'яточна кістка; пяточная кость
cavum, i n	порожнина; полость
cingulum, i n	пояс; пояс
collum, i n	шия, шийка; шея, шейка
cranium, i n	череп; череп
digitus, i m	палець; палец
dorsum, i n	спина, спинка, тил; спина, спинка, тыл
frenulum, i n	вуздечка; уздечка
humerus, i m	плечова кістка; плечевая кость
jugum, i n	підвищення; возвышение
labium, i n	губа; губа
ligamentum, i n	зв'язка; связка
manubrium, i n	рукоятка; рукоятка
membrum, i n	член, кінцівка; член, конечность
musculus, i m	м'яз; мышца
olecranon, i n	ліктьовий відросток; локтевой отросток
omentum, i n	сальник; сальник
periosteum, i n	окістя; надкостниця
radius, i m	променева кістка; лучевая кость
septum, i n	перегородка; перегородка
skeleton, i n	скелет; скелет
sternum, i n	груднина; грудина

sulcus, i m	борозна; борозда
truncus, i m	стовбур, тулуб; ствол, туловище
tuberculum, i n	горбик; бугорок
tympanum, i n	барабан; барабан

Іменники III відміни
Существительные III склонения

articulatio, onis f	суглоб; сустав
atlas, ntis m	атлант, I шийний хребець; атлант, I шейный позвонок
axis, is m	вісь, II шийний хребець; ось, II шейный позвонок
canalis, is m	канал; канал
caput, itis n	голова, голівка; голова, головка
dens, dentis m	зуб; зуб
foramen, inis n	отвір; отверстие
os, ossis n	кістка; кость
thorax, acis m	груди, грудна клітка; грудь, грудная клетка
tuber, eris n	горб; бугор

Іменники IV відміни
Существительные IV склонения

cornu, us n	ріг; рог
genu, us n	коліно; коліно

Іменники V відміни
Существительные V склонения

facies, ei f	поверхня; поверхность
---------------------	-----------------------

Вправи Упражнения

1. Орієнтуючись за українським перекладом, складіть схему наступних латинських термінів, вкажіть відмінок кожного слова.

Ориентируясь по буквальному русскому переводу, составьте схему следующих латинских терминов, укажите падеж каждого слова.

A. 1) *vertebra thoracica* грудний хребець / грудной позвонок; 2) *arcus vertebrae* дуга хребця / дуга позвоночника; 3) *massae laterales* латеральні маси / латеральные массы; 4) *collum radii* шийка променевої кістки / шейка лучевой кости; 5) *pediculi arcus vertebrae* ніжки дуги хребця / ножки дуги позвонка; 6) *ligamentum longitudinale anterius* передня поздовжня зв'язка / передняя продольная связка; 7) *ligamentum capitis costae* внутрішньосуглобова зв'язка головки ребра / внутрисуставная связка головки ребра; 8) *basis ossis sacri* основа куприкової кістки (=основа куприка) / основание крестцовой кости (=основание крестца); 9) *labium mediale lineae asperae* медіальна губа ширшавої лінії / медиальная губа шероховатой линии; 10) *sulcus sinus sigmoidei* борозна сигмовидного синуса / борозда сигмовидного синуса; 11) *fovea articularis processus articularis superioris* суглобова ямка верхнього суглобового відростку / суставная ямка верхнего суставного отростка; 12) *aponeurosis musculi obliqui externi abdominis* апоневроз зовнішнього косого м'яза живота / апоневроз наружной косой мышцы живота; 13) *musculus rectus capitis posterior major* великий задній прямий м'яз голови / большая задняя прямая мышца головы; 14) *arteriae alveolares superiores anteriores* передні верхні альвеолярні артерії / верхние альвеолярные артерии.

B. 1) *processus articularis inferior vertebrae lumbalis secundae* нижній суглобовий відросток другого поперекового хребця / нижний суставной отросток второго поясничного позвонка; 2) *ligamenta columnae vertebralis* зв'язки хребта / связки позвоночного столба; 3) *caput superius musculi pterygoidei lateralis* верхня головка бічного криловидного м'яза / верхняя головка боковой крыловидной мышцы; 4) *articulationes cinguli membri superioris* суглоби поясу верхньої кінцівки / суставы пояса верхней конечности; 5) *sinus venarum cavarum atrii dextri* синус порожнистих вен правого передсердя / синус полых вен правого предсердия.

2. Перекладіть терміни, вкажіть словникову форму іменників, які стоять в Gen. Sg.

Переведите термины, укажите словарную форму существительных, стоящих в Gen. Sg.

A. *Crista tuberculi*; *caput costae*; *corpus ossis*; *facies articulationis*; *sulcus sinus*; *musculus colli*; *ligamentum patellae*; *collum radii*; *os digiti*; *vagina musculi*; *truncus encephali*; *fossa mandibulae*; *nucleus nervi*; *cavum conchae*; *ligamentum scapulae*; *arcus vertebrae*; *septum nasi*.

Б. Fundus gastris; fractura digiti; angulus sterni; collum costae; musculus dorsi; lobus cerebri; spina scapulae; vena linguae; fossa fibulae; cavitas abdominis; foramen mandibulae; apex dentis; cartilago nasi; glandula oris; frenulum labii.

3. Перекладіть, отримані терміни поставте в Gen. Sg.

А. Тіло хребця; шийка променевої кістки; маса атланта; ямка зуба; борозна артерії; верхівка зуба; основа куприка; голівка ребра; шийка ребра; горбик м'яза; рукоятка груднини; грудна порожнина; легенева борозна; бугор сідла; вісь кістки; перегородка носа; піхва відростка; ямка залози; апертура пазухи; поверхня щоки.

Б. Головка нижньої щелепи; порожнина раковини; спайка склепіння; кора кришталіка; долоня кисті; вхід орбіти; валик носа; основа стопи; цибулина аорти; сумка ліктьового відростка; канал шлунку; нерв гомілки; каналець равлика; тіло язика; ядро нерва; канал воротаря; кістки (ossa) тулуба.

В. Зв'язка горбка ребра; верхівка вушної раковини; ямка нижньої щелепи; блок плечової кістки; пластинка дуги хребця; хрящ вушної (вуха) раковини; кістка грудної клітки; поверхня головки ребра; ніжка дуги хребця; гребінь шийки ребра; каналець струни барабана; дах порожнини барабана; апертура водопроводу присінка; піхва пальця кисті; коркова речовина яєчника; апоневроз і фасція передпліччя; капсула вузла нерва.

Переведите, полученные термины поставьте в Gen. Sg.

А. Тело позвонка; шейка лучевой кости; масса атланта; ямка зуба; борозда артерии; верхушка зуба; основание крестца; головка ребра; шейка ребра; бугорок мышцы; рукоятка грудины; полость груди; борозда легкого; бугор седла; ось кости; перегородка носа; влагалище отростка; ямка железы; апертура пазухи; поверхность щеки.

Б. Головка нижней челюсти; полость раковины; спайка свода; кора хрусталика; ладонь кисти; вход глазницы; валик носа; основание стопы; луковица аорты; сумка локтевого отростка; канал желудка; нерв голени; каналец улитки; тело языка; ядро нерва; канал приватника; кости (ossa) туловища.

В. Связка бугорка ребра; верхушка ушной раковины; ямка нижней челюсти; блок плечевой кости; пластинка дуги позвонка; хрящ ушной (уха) раковины; кость грудной клетки; поверхность головки ребра; ножка дуги позвонка; гребень шейки ребра; каналец струны барабана; апертура водопровода преддверия; влагалище пальца кисти; корковое вещество яичника; апоневроз и фасция предплечья; капсула нервного узла.

Прикметник
Загальні відомості
Имя прилагательное
Общие сведения

1. Латинські прикметники, як і українські, обов'язково узгоджуються з означуваним іменниками в роді, числі, відмінку.
2. Прикметник та означуваний іменник можуть належати до різних відмін, мати різні відмінкові закінчення.
3. Особливого типу відмінювання латинські прикметники не мають: вони відмінюються за зразками I, II, III відмін іменників, залежно від групи, до якої належать. **Прикметників IV та V відміни в латинській мові немає!**
4. У залежності від родових та відмінкових закінчень латинські прикметники поділяються на дві групи: 1) прикметники 1-ї та 2-ї відміни (I група); 2) прикметники 3-ї відміни (II група).
5. Словниковою формою прикметника є три його родові форми.

.....

1. Латинские прилагательные, как и русские, обязательно согласуются с определяемыми существительными в роде, числе, падеже.
2. Прилагательное и определяемое существительное могут относиться к разным склонениям, иметь разные падежные окончания.
3. Особого типа склонения латинские прилагательные не имеют: они склоняются по образцам I, II, III склонений существительных, в зависимости от группы, к которой принадлежат. **Прилагательных IV и V склонений в латинском языке нет!**
4. В зависимости от родовых падежных окончаний латинские прилагательные делятся на две группы: 1) прилагательные 1-го и 2-го склонений (I группа); 2) прилагательные 3-го склонения (II группа).
5. Словарной формой прилагательного являются три его родовые формы.

I група прикметників
I група прилагательных

До цієї групи належать прикметники, які у чоловічому роді мають закінчення -us або -er, в жіночому роді – -a, в середньому роді вони закінчуються на -um. Черговість дотримання родових форм повинна бути такою: на першому місці – форма чоловічого роду, на другому – жіночого, на третьому – форма середнього

роду. Наприклад: longus (m), longa (f), longum (n) – довгий; dexter (m), dextra (f), dextrum (n) – правий; asper (m), aspera (f), asperum (n) – шорсткий.

Словниковий запис прикметників ще коротший: повністю записується лише форма чоловічого роду, закінчення жіночого і середнього роду записуються після неї через кому (напр.: longus, a, um; dexter, tra, trum; asper, era, erum). Слід звернути особливу увагу на прикметники, що мають закінчення -er, оскільки в них може спостерігатися вже знайоме нам явище побіжності голосного: звук “e” може бути присутнім лише у формі Nom. Sg. чоловічого роду, а в інших відмінкових і родових формах – випадати. Саме тому в словарному записі таких прикметників перед закінченням жіночого або середнього роду вказуються дві попередні букви. Основу цих слів зручно визначати за формами жіночого і середнього роду шляхом відкидання родових закінчень (-a або -um): dexter, dextr-a, dextr-um (основа dextr-); asper, asper-a, asper-um (основа asper-).

Як вже було зазначено, прикметники I групи по-іншому можна назвати “прикметниками I і II відміни”, оскільки форми чоловічого роду (на -us і на -er) та середнього роду (на -um) відмінюються так само як іменники II відміни на -us, -er або -um (мають в Gen. Sg. – закінчення -i); форми жіночого роду (що закінчуються на -a) відмінюються відповідно по I відміні (мають в Gen. Sg. закінчення -ae).

.....

К этой группе относятся прилагательные, которые в мужском роде имеют окончания -us или -er, в женском роде – -a; в среднем роде они заканчиваются на -um. Очередность следования родовых форм должна строго соблюдаться: на первом месте – форма мужского рода, на втором – женского, на третьем – форма среднего рода. Например: longus (m), longa (f), longum (n) – длинный; dexter (m), dextra (f), dextrum (n) – правый; asper (m), aspera (f), asperum (n) – шероховатый.

Словарная запись прилагательных еще короче: полностью записывается лишь форма мужского рода, окончания женского и среднего рода записываются после нее через запятую (напр.: longus, a, um; dexter, tra, trum; asper, era, erum). Следует обратить особое внимание на прилагательные, имеющие окончание -er, так как у них может наблюдаться уже знакомое нам явление беглости гласного: звук “e” может присутствовать только в форме Nom. Sg. мужского рода, а в других падежных и родовых формах – выпадать. Именно поэтому в словарной записи таких прилагательных перед окончанием женского или среднего рода указываются две предшествующие буквы. Основу этих слов удобно определять по формам женского и среднего рода путем отбрасывания родовых окончаний (-a или -um): dexter, dextr-a, dextr-um, (основа dextr-); asper, asper-a, asper-um (основа asper-).

Как уже было замечено, прилагательные I группы по-другому можно назвать “прилагательными I и II склонения”, так как формы мужского рода (на -us и на -er)

и среднего рода (на -um) склоняются точно так же как существительные II склонения на -us, -er или -um (имеют в Gen. Sg. – окончание -i); формы женского рода (оканчивающиеся на -a) склоняются соответственно по I склонению (имеют в Gen. Sg. окончание -ae).

II группа прикметників II группа прилагательных

До другої групи належать прикметники трьох різновидів:

а) прикметники трьох родових закінчень, які в чоловічому роді мають закінчення -er, у жіночому -is і в середньому -e. Основа їх визначається по формах жіночого або середнього роду (через можливість побіжності голосного у формі чоловічого роду) шляхом відкидання родових закінчень:

m	f	n	
acer	acris	acre (основа acr-)	гострий
celer	celeris	celere (основа celer-)	швидкий

Варто зазначити, що в анатомо-гістологічній номенклатурі ці прикметники практично не зустрічаються. Нечасто їх можна зустріти також в клінічних і фармацевтичних термінах.

б) прикметники двох родових закінчень, навпаки, найуживаніша група прикметників в анатомо-гістологічній термінології. У чоловічому і жіночому роді закінчення у них співпадає (-is), в середньому роді вони мають специфічне закінчення (-e).

Наприклад:

m	f	n	
frontalis	frontalis	frontale	лобовий
lateralis	lateralis	laterale	боковий

У словниковому записі повністю наведено лише форму на -is (m, f), через кому – закінчення -e (n): frontalis, e; lateralis, e. Основа прикметників цього різновиду визначається за називним відмінком будь-якої родової форми шляхом відкидання родового закінчення. Переважна більшість прикметників двох закінчень, що зустрічаються в анатомічній номенклатурі, утворені від основ відповідних іменників за допомогою суфіксів -al або -ar. Запам'ятайте формулу побудови відіменних відносних прикметників II групи:

Основа прикметника + суфікс -al (-ar) + закінчення -is, -e
--

Наприклад:

costa ребро – cost + al + is реберний

labium губа – labi + al + is губний

в) прикметники одного родового закінчення зустрічаються, хоча і нечасто, у всіх розділах медичної термінології. У називному відмінку однини мають одне закінчення, загальне для всіх трьох родів. В основному це -ns або -s, рідше -r або -x.

Наприклад:

sapiens, ntis мудрий

teres, etis круглий

simplex, icis простий

Основа таких прикметників визначається формою Gen. Sg. (кінцівка якої завжди представлена у словниковій формі) шляхом відкидання закінчення -is : sapient-, teret-, simplic-. Відмінюються всі прикметники II групи за III відміною, тобто в Gen. Sg. приєднують до основи закінчення -is.

.....

Во вторую группу входят прилагательные трех разновидностей:

а) прилагательные трех родовых окончаний, которые в мужском роде имеют окончание -er, в женском -is и в среднем -e. Основа их определяется по формам женского или среднего рода (из-за возможности беглости гласного в форме мужского рода) путем отбрасывания родовых окончаний:

m	f	n	
acer	acris	acre (основа acr-)	острый
celer	celeris	celere (основа celer-)	быстрый

Нужно заметить, что в анатомо-гистологической номенклатуре эти прилагательные практически не встречаются. Нечасто их можно встретить также в клинических и фармацевтических терминах.

б) прилагательные двух родовых окончаний, наоборот, самая употребительная группа прилагательных в анатомо-гистологической терминологии. В мужском и женском роде окончание у них совпадает (-is), в среднем роде они имеют специфическое окончание (-e).

Например:

m	f	n	
frontalis	frontalis	frontale	лобный
lateralis	lateralis	laterale	боковой

В словарной записи полностью приводится только форма на -is (m, f), через запятую – окончание -e (n): frontalis, e; lateralis, e.

Основа прилагательных этой разновидности определяется по именительному падежу любой родовой формы путем отбрасывания родового окончания. Подавляющее большинство прилагательных двух окончаний, встречающихся в анатомической номенклатуре, образованы от основ соответствующих существительных с помощью суффиксов -al или -ar. Запомните формулу построения отименных относительных прилагательных II группы:

Основа существительного + суффикс -al(-ar) + окончание -is, -e

Например:

costa ребро – cost + al + is реберный

labium губа – labi + al + is губной

в) прилагательные одного родового окончания встречаются, хотя и нечасто, во всех разделах медицинской терминологии.

В именительном падеже единственного числа имеют одно окончание, общее для всех трех родов. В основном это -ns или -s, реже -r или -x.

Например :

sapiens, ntis мудрый

teres, etis круглый

simplex, icis простой

Основа таких прилагательных определяется по форме Gen. Sg. (концовка которой всегда представлена в словарной форме) путем отбрасывания окончания -is : sapient-, teret-, simplic-.

Склоняются все прилагательные II группы по III склонению, то есть в Gen. Sg. присоединяют к основе окончание -is.

Побудова узгодженого словосполучення Построение согласованного словосочетания

Прикметники узгоджуються з іменниками в роді, числі і відмінку. Для того, щоб правильно скласти узгоджене словосполучення в латинській мові, необхідно пам'ятати:

– на відміну від української мови, іменник у такому словосполученні передує прикметнику;

– прикметник підбирають у відповідності до роду іменника в латинській мові. Розглянемо ці правила узгодження на декількох прикладах. Припустимо, необхідно створити такі терміни:

- хребетний канал;
- піднебінна кістка;
- внутрішня поверхня.

У першу чергу треба пригадати словникову форму кожного слова, що входить в термін:

канал: *canalis, is m*; хребетний: *vertebralis, e*.

Оскільки іменник – чоловічого роду, то і прикметник потрібно підібрати відповідне (*vertebralis*). З'єднавши прикметник з іменником, отримуємо: *canalis vertebralis*.

кістка: *os, ossis n*; *palatinus, a, um*.

Для іменника слід вибрати прикметник у формі середнього роду. У результаті отримуємо термін: *os palatinum*.

поверхня: *facies, ei f*; внутрішня: *internus, a, um*.

Іменник жіночого роду сполучаємо з відповідною формою прикметника: *facies interna*.

У родовому відмінку закінчення кожного слова у терміні залежить від їх відмін:

Nom. Sg. *canalis (III) vertebralis (III)*;

Gen. Sg. *canal-is vertebral-is*;

Nom. Sg. *os (III) palatinum (II)*;

Gen. sg. *os-is palatin-i*;

Nom. Sg. *facies (V) interna (I)*;

Gen. sg. *faci-ei intern-ae*.

.....

Прилагательные согласуются с именем существительными в роде, числе и падеже. Для того чтобы правильно составить согласованное словосочетание на латинском языке, необходимо помнить:

– в отличие от русского языка, существительное в таком словосочетании предшествует прилагательному;

– прилагательное подбирается в строгом соответствии с родом существительного в латинском языке.

Рассмотрим эти правила согласования на нескольких примерах. Допустим, необходимо создать следующие термины:

- позвоночный канал;
- небная кость;
- внутренняя поверхность.

В первую очередь надо вспомнить словарную форму каждого слова, составляющего термин.

канал: *canalis, is m*; позвоночный: *vertebralis, e*.

Поскольку существительное – мужского рода, то и прилагательное нужно подобрать соответствующее (*vertebralis*). Соединив прилагательное с существительным, получаем: *canalis vertebralis*.

кость: *os, ossis n*; *palatinus, a, um*.

Для существительного следует выбрать прилагательное в форме среднего рода. В итоге получаем термин: *os palatinum*.

поверхность: *facies, ei f*; внутренний: *internus, a, um*.

Существительное женского рода соединяем с соответствующей ему формой прилагательного: *facies interna*.

При постановке терминов в родительный падеж окончание каждого слова в термине зависит от их склонений:

Nom. Sg. *canalis (III) vertebralis (III)*;

Gen. Sg. *canal-is vertebral-is*;

Nom. Sg. *os (III) palatinum (II)*;

Gen. sg. *os-is palatin-i*;

Nom. Sg. *facies (V) interna (I)*;

Gen. sg. *faci-ei intern-ae*.

Побудова терміну з кількома значеннями Построение термина с несколькими определениями

1) Якщо з іменником вживається не одне, а два і більше прикметників, правила узгодження їх з іменниками незмінні, проте особливу увагу в цьому випадку потрібно звернути на порядок дотримання слів у терміні. На першому місці завжди стоїть іменник. Друге місце займає прикметник, вказуючий на анатомічну прив'язку; далі слідує означення із значенням розміру, форми, просторової характеристики. Наприклад: права скронева кістка. При перекладі цього терміну латинською мовою порядок слів буде суворо зворотнім: кістка скронева права (*os temporale dextrum*).

2) Якщо одне з означень неузгоджене (виражене іменником у родовому відмінку), порядок слів встановити не так просто, як в першому випадку. На першому місці, як завжди, ставиться іменник в називному відмінку; друге місце займає узгоджене означення, що вказує на анатомічну прив'язку, і тільки після нього – неузгоджене означення. Наприклад: суглобовий відросток хребця – відросток суглобовий хребця (порядок слів в латинському терміні) – *processus articularis vertebrae*.

3) Бувають випадки, коли узгоджене означення належить до всього неузгодженого словосполучення; у такому терміні воно ставиться не після іменника, а після неузгодженого означення. Наприклад: внутрішня поверхня

ребра – поверхня ребра внутрішня (порядок слів в латинському терміні) – *facies costae interna*.

.....

1) Если при имени существительном употребляется не одно, а два и более имен прилагательных, правила согласования их с существительными неизменны, однако особое внимание в этом случае нужно обратить на порядок следования слов в термине. На первом месте всегда стоит существительное. Второе место занимает прилагательное, указывающее на анатомическую привязку; далее следует определение со значением размера, формы, пространственной характеристики. Например: правая височная кость. При переводе этого термина на латинский язык порядок слов будет строго обратным: кость височная правая (*os temporale dextrum*).

2) Если одно из определений несогласованное (выраженное существительным в родительном падеже), порядок слов установить не так просто, как в первом случае. На первом месте, как всегда, ставится существительное в именительном падеже; второе место занимает согласованное определение, указывающее на анатомическую привязку, и только после него – несогласованное определение. Например: суставной отросток позвонка – отросток суставной позвонка (порядок слов в латинском термине) – *processus articularis vertebrae*.

3) Бывают случаи, когда согласованное определение относится ко всему несогласованному словосочетанию; в таком термине оно ставится не после существительного, а после несогласованного определения. Например: внутренняя поверхность ребра – поверхность ребра внутренняя (порядок слов в латинском термине) – *facies costae interna*.

Афоризми

Афоризмы

Casus ordinarius

Звичайний випадок; Обычный случай

Casus extraordinarius

Незвичайний випадок; Необычный случай

Exitus letalis

Смертельний випадок; Смертельный исход

Omne principium difficile(est)

Всякий початок складний;

Всякое начало трудно

Circulus vitiosus

Порочне коло; Порочный круг

Лексичний мінімум
Лексический минимум

Іменники I відміни
Существительные I склонения

fascia, ae f	фасція; фасция
fibula, ae f	малогомілкова кістка; малоберцова кость
nucha, ae f	вия; выя
patella, ae f	надколінник; надколенник
squama, ae f	луска; чешуя
tibia, ae f	великогомілкова кістка; большеберцовая кость
tonsilla, ae f	мигдалик; миндалина
tuba, ae f	труба; труба

Іменники II відміни
Существительные II склонения

nasus, i m	ніс; нос
palatum, i m	піднебіння; нёбо
porus, i m	пора, отвір; пора, отверстие
vestibulum, i m	присінок; преддверие

Прикметники I групи
Прилагательные I группы

albus, a, um	білий; белый
asper, era, erum	шорсткий; шероховатый
cardiacus, a, um	серцевий; сердечный
cavus, a, um	порожній; пустой
coccygeus, a, um	куприковий; копчиковый
coronarius, a, um	вінцевий; венечный
dexter, tra, trum	правий; правый
durus, a, um	твердий; твёрдый
externus, a, um	зовнішній; наружный
iliacus, a, um	клубовий; подвздошный
internus, a, um	внутрішній; внутренний
latus, a, um	широкий; широкий
liber, era, erum	вільний; свободный

longus, a, um	довгий; длинный
massetericus, a, um	жувальний; жевательный
medianus, a, um	серединний; срединный
medius, a, um	середній; средний
obliquus, a, um	косий; косой
osseus, a, um	кістковий; костный
palatinus, a, um	піднебінний; нёбный
palatoglossus, a, um	піднебінно-язиковий; нёбно-язычный
petrosus, a, um	кам'янистий; каменистый
profundus, a, um	глибокий; глубокий
pterygoideus, a, um	крилоподібний; крыловидный
rectus, a, um	прямий; прямой
sacer, cra, crum	крижовий; крестцовый
sinister, tra, trum	лівий; левый
thoracicus, a, um	грудний; грудной
thyreoideus, a, um	щитоподібний; щитовидный
transversus, a, um	поперечний; поперечный
venosus, a, um	венозний; венозный
zygomaticus, a, um	виличний; скуловой

Прикметники II групи Прилагательные II склонения

articularis, e	суглобовий; суставной
cervicalis, e	шийний; шейный
ethmoidalis, e	решітчастий; решетчатый
facialis, e	лицевий; лицевой
horizontalis, e	горизонтальний; горизонтальный
jugularis, e	яремний; яремный
lateralis, e	латеральний; латеральный
longitudinalis, e	повздожний; продольный
medialis, e	медіальний; медиальный
mollis, e	м'який; мягкий
occipitalis, e	потиличний; затылочный
sacralis, e	крижовий; крестцовый
sphenoidalis, e	клиноподібний; клиновидный
superficialis, e	поверхневий; поверхностный

biceps, -cipitis	двоголовий; двуглавый
quadriceps, -cipitis	чотириголовий; четырёхглавый
teres, -etis	круглий; круглый
triceps, -cipitis	триголовий; трёхглавый
simplex, icis	простий; простой

Вправи Упражнения

1. Допишіть словникову форму прикметників, вкажіть групу.

Допишите словарную форму прилагательных, укажите группу.

Dexter; dorsalis; externus; distalis; horizontalis; medialis; medius; profundus; proximalis; coccygeus; costalis; articularis; transversus; jugularis; thoracicus; pharyngeus; clavicularis; glandularis; hypoglossus; occipitalis; intercostalis; choledoschus; spongiosus; nutricius.

2. Утворіть форми середнього роду наступних прикметників.

Образуйте формы среднего рода следующих прилагательных.

Spinosus; cervicalis; osseus; latus; obliquus; costalis; vertebralis; zygomaticus; orbitalis; nasalis; frontalis; horizontalis; sinister; vertebralis; ventralis; medianus; proximalis; dexter; sacralis.

3. Утворіть форми жіночого роду наступних прикметників.

Образуйте формы женского рода следующих прилагательных.

Longus; costarius; palatines; sphenoidalis; nutricius; ovalis; pelvinus; alveolaris; thoracicus; osseus; glutaesus; articularis; compactus; transversus; pulmonalis; lacrimalis.

4. Поставте наступні прикметники в форму Gen. Sg.

Поставьте следующие прилагательные в форму Gen. Sg.

Transversa; spinosum; spinalis; spinale; transversalis; ossea; osseum; ethmoidalis; thoracicum; longa; omentale; dexter; sinistra; sinistrum; frontalis; simplex; teres; laterale.

5. Узгодьте латинською мовою прикметники з іменниками, поставте отримані терміни в Gen. Sg.

А. Поперечний (лінія, борозна, зв'язка); сосцевидний (край, частина, порожнина); венозний (сплетіння, сітка, заслінка); піднебінний (канал, отвір, ямка); виличний (зв'язка, дуга, кістка, зеднання).

Б. Хребцевий (канал, відросток, вирізка, отвір); суглобовий (відросток, поверхня, горб, ямка); лобний (пазуха, шов, дуга, отвір, горбик, щілина); сальниковий (горб, сумка, карман, отвір).

Согласуйте на латинском языке прилагательные с существительными, поставьте полученные термины в Gen. Sg.

А. Поперечный (линия, борозда, связка); сосцевидный (край, часть, полость); венозный (сплетение, сеть, заслонка); нёбный (канал, отверстие, ямка); скуловой (связка, дуга, кость, соединение).

Б. Позвоночный (канал, отросток, вырезка, отверстие); суставной (отросток, поверхность, бугор, ямка); лобный (пазуха, шов, дуга, отверстие, щель); сальниковый (бугор, сумка, карман, отверстие).

6. Перекладіть терміни, поставте їх в Gen. Sg.

Переведите термины, поставте их в Gen. Sg.

Capsula externa; canalis mastoideus; os temporale; columna vertebralis; incisura vertebralis; foramen vertebrale; processus spinosus; vertebra cervicalis; tuberculum caroticum; fossa costalis.

7. Перекладіть терміни, назвіть словникову форму кожного слова, для прикметників вкажіть групу.

Переведите термины, назовите словарную форму каждого слова, у прилагательных укажите группу.

А. Processus articularis; os temporale; margo occipitalis; facies temporalis; tuber parietale; angulus frontalis; foramen caecum; pars nasalis; lamina orbitalis; processus palatinus; eminentia orbitalis.

Б. Incisura mastoidea; pars tympanica; concha nasalis media; concha nasalis profunda; crista conchalis; processus coronoideus; fossa cranialis media; septum osseum nasi; ligamentum teres acetabuli.

8. Перекладіть терміни латинською мовою, спочатку в Nom. Sg., потім – в Gen. Sg.

А. Овальный отвір; грудна фасція; внутрішня капсула; остистий отвір; поверхнева вена; кам'яниста гілка; крижовий ріг; глоткове сплетіння; червоне ядро; клубова ость; клубовий горбик; крижовий сегмент; тверде тіло; м'яке тіло.

Б. Зап'ястна суглобова поверхня; середня скронева артерія; поперечний піднебінний шов; середній крижовий гребінь; зовнішній потиличний отвір; внутрішній слуховий отвір; середня носова раковина; додатковий носовий хрящ; внутрішній потиличний виступ; глибокий шийний лімфатичний вузол; поперечний піднебінний шов; глибокий паховий вузол.

В. Латеральна ямка великого головного мозку; медіальне та латеральне ядро сосцевидного тіла; піхвова частина шийки матки; поверхнева фасція промежини; латеральний хрящ носа; чотириголовий м'яз стегна; підшкірна сумка горбистості великогомілкової кістки; внутрішня поверхня матки; сухожилльне сплетіння прямого латерального м'яза; коротка головка двоголового м'яза плеча.

Переведите термины на латинский язык, сначала в Nom. Sg., затем – в Gen. Sg.

А. Овальное отверстие; грудная фасция; внутренняя капсула; остистое отверстие; поверхностная вена; каменистая ветвь; крестцовый рог; глоточное сплетение; красное ядро; подвздошная ость; подвздошный бугорок; крестцовый сегмент; твердое тело; мягкое тело.

Б. Запястная суставная поверхность; средняя височная артерия; поперечный нёбный шов; средний крестцовый гребень; наружное затылочное отверстие; внутреннее слуховое отверстие; средняя носовая раковина; добавочный носовой хрящ; внутренний затылочный выступ; глубокий шейный лимфатический узел; поперечный нёбный шов; глубокий паховый узел.

В. Латеральная ямка большого головного мозга; медиальное и латеральное ядро сосцевидного тела; влагалищная часть шейки матки; поверхностная фасция промежности; латеральный хрящ носа; четырёхглавая мышца бедра; подкожная сумка бугристости большеберцовой кости; внутренняя поверхность матки; сухожильное сплетение прямой латеральной мышцы; короткая головка двуглавой мышцы плеча.

Субстантивация прикметників.
Утворення багатослівних термінів
Субстантивация прилагательных.
Образование многословных терминов

Складні прикметники

Якщо потрібно позначити анатомічне утворення (нерв, судину, канал і тощо), що йде від одного органу до іншого або належить одночасно до двох органів, потрібно вміти утворювати прикметники, що складаються з двох або більше основ. Щоб це зробити, потрібно основу першого прикметника приєднати до основи другого за допомогою з'єднувального голосного (-o-); закінчення складного прикметника збігається із закінченням заключного слова. Наприклад: носослізний – nas-o-lacrimalis, е; крижово-куприковий – sacro-coccygeus, а, um.

Неважко помітити, що правопис подібних прикметників в українській та латинській мовах різний: в українській мові між частинами складного слова ставиться дефіс, а в латині вони пишуться разом.

.....

Сложные прилагательные

Если нужно обозначить анатомическое образование (нерв, сосуд, канал и т.д.), идущее от одного органа к другому или относящееся одновременно к двум органам, нужно уметь образовывать прилагательные, состоящие из двух или более основ. Чтобы это сделать, нужно основу первого прилагательного присоединить к основе второго посредством соединительного гласного (-o-); окончание сложного прилагательного совпадает с окончанием заключительного слова. Например: носослезный – nas-o-lacrimalis, e; крестцово-копчиковый sacr-o-coccygeus, a, m.

Нетрудно заметить, что правописание подобных прилагательных в русском и латинском языках разное: в русском языке между частями сложного слова ставится дефис, а в латыни они пишутся слитно.

Субстантивация прикметников

Субстантивацией є перехід прикметників або дієприкметників у розряд іменників. Субстантивати зберігають форму того ж роду, що взятий до уваги іменник, при якому “колишній” прикметник слугував визначенням. Порівняйте українські субстантивати: асистентська, хворий, поранений, операційна, снодійне (ліки), хребетні, хордові, ссавці (тварини).

1) Субстантивати – назви кишок. Назви кишок є субстантивованими прикметниками середнього роду: ileum, i n – клубова кишка; colon, i n (грец.) – ободова кишка. Як означуване мається на увазі слово intestinum, i n “кишка”. Виняток: intestinum tenue – тонка кишка.

2) Субстантивати – назви оболонок: arachnoidea, ae f (мається на увазі mater, tris f – мозкова оболонка) павутинна оболонка мозку; conjunctiva, ae f (tunica) – сполучна оболонка ока, кон’юктива; cornea, ae f – рогівка, рогова оболонка ока; mucosa, ae f – слизова (оболонка).

.....

Субстантивация прилагательных

Субстантивацией называется переход прилагательных или причастий в разряд имен существительных. Субстантиваты сохраняют форму того же рода, что и подразумеваемое существительное, при котором “бывшее” прилагательное служило определением. Сравните русские субстантиваты: ассистентская, больной, раненый, операционная, снотворное (лекарство), позвоночные, хордовые, млекопитающие (животные).

1) Субстантиваты – наименования кишок. Наименования кишок представляют собой субстантивированные прилагательные среднего рода: ileum, i n –

подвздошная кишка; colon, i n (греч.) – ободочная кишка. В качестве определяемого подразумевается слово *intestinum, i n* – “кишка”. Исключение: *intestinum tenue* – тонкая кишка.

2) Субстантиваты – наименования оболочек: *arachnoidea, ae f* (подразумевается *mater, tris f* – мозговая оболочка) – паутинная оболочка мозга; *conjunctiva, ae f (tunica)* – соединительная оболочка глаза, конъюктива; *cornea, ae f* – роговица, роговая оболочка глаза; *mucosa, ae f* – слизистая (оболочка).

Складання багатослівного терміна

При утворенні терміна, що складається з трьох і більше компонентів, необхідно суворо дотримуватися порядку слів. На перше місце слід ставити іменник, який є граматичним ядром, найголовнішим словом у найчисленнішій структурі. Друге місце займає прикметник, що дає анатомічне визначення іменника. Якщо такого прикметника немає, його місце може зайняти неузгоджене означення.

Прикметник, що визначає величину, форму або перебування у просторі, займає, як правило, фінальне положення в терміні. Однак на вищому етапі освоєння анатоми-гістологічної термінології можна зустріти структури, що складаються з великої кількості слів. Наприклад: долонна шкірна гілка ліктьового нерва.

Розставимо слова в латинському порядку: гілка шкірна долонна нерва ліктьового (дотримується принцип постановки означуване перед означальним) – *ramus cutaneus palmaris nervi ulnaris*.

Нижній латеральний шкірний нерв плеча.

У латинському перекладі слова будуть стояти у такому порядку: нерв шкірний плеча латеральний нижній – *nervus cutaneus brachii lateralis inferior* (узгоджені з головним іменником прикметники “латеральний” і “нижній” можна відокремити від означуваного слова і помістити після неузгодженого означення “плеча”, так як вони належать до всього неузгодженого словосполучення “нerv плеча”).

Зустрічаються і порушення викладених нами правил. Іноді це може пояснюватись традицією, зручністю вимови або неможливістю точної передачі закладеної у терміні інформації при постановці його в родовий відмінок. Наприклад, під час побудови латинського перекладу терміну “задня поверхня латеральної зв’язки матки” слід враховувати, що якщо прикметник “задня” поставити в самий кінець, то при постановці терміна в родовий відмінок буде неможливо зрозуміти, до якого іменнику належить форма “*posterior*” – до слова “поверхні” або до слова “зв’язки”, тому в цьому випадку прикметник “*posterior*” потрібно поставити одразу за тим іменником, до якого воно належить: *facies posterior ligamenti uteri lateralis*. Прикметник “*lateralis*” за змістом не можна пов’язати зі словом “матка”, тому його можна поставити в кінець.

.....

Составление многословного термина

При образовании термина, состоящего из трех и более компонентов, необходимо строго соблюдать порядок следования слов. На первое место следует ставить имя существительное, которое является грамматическим ядром, самым главным словом в многочисленной структуре. Второе место занимает прилагательное, дающее анатомическое определение существительному. Если такого прилагательного нет, его место может занять несогласованное определение.

Прилагательное, определяющее величину, форму или нахождение в пространстве, занимает, как правило, финальное положение в термине. Однако на более продвинутом этапе освоения анатомо-гистологической терминологии можно встретить структуры, состоящие из большого количества слов. Например: ладонная кожная ветвь локтевого нерва.

Расставим слова в латинском порядке: ветвь кожная ладонная нерва локтевого (соблюдается принцип постановки определяемого перед определяющим) – *ramus cutaneus palmaris nervi ulnaris*.

Нижний латеральный кожный нерв плеча.

В латинском переводе слова будут стоять в следующем порядке: нерв кожный плеча латеральный нижний – *nervus cutaneus brachii lateralis inferior* (согласованные с главным существительным прилагательные “латеральный” и “нижний” можно отделить от определяемого слова и поместить после несогласованного определения “плеча”, так как они относятся ко всему несогласованному словосочетанию “нерв плеча”).

Встречаются и нарушения изложенных нами правил. Иногда это может объясняться традицией, удобством произношения или невозможностью точной передачи заложенной в термине информации при постановке его в родительный падеж. Например, при составлении латинского перевода термина «задняя поверхность латеральной связки матки» следует учитывать, что если прилагательное “задняя” поставить в самый конец, то при постановке термина в родительный падеж будет невозможно понять, к какому существительному относится форма “*posterior*” – к слову “поверхности” или к слову “связки”, поэтому в данном случае прилагательное “*posterior*” нужно поставить сразу за тем существительным, к которому оно относится: *facies posterior ligamenti uteri lateralis*. Прилагательное “*lateralis*” по смыслу нельзя связать со словом “матка”, поэтому его можно поставить в конец.

Афоризми

Афоризмы

Salus populi suprema lex est	Благо народу – вищий закон; Благо народа – высший закон
Status praesens aegroti	Справжній стан хворого; Настоящее состояние больного
Uvus est optimus magister	Досвід – кращий вчитель; Опыт – лучший учитель
Vis medicatrix naturae	Цілюща сила природи; Целительная сила природы

Лексичний мінімум

Лексический минимум

Іменники I відміни

Существительные I склонения

conjunctiva, ae f	кон'юнктива; конъюнктива
flexura, ae f	вигин; изгиб
mucosa, ae f	слизова (оболонка); слизистая (оболочка)
tunica, ae f	оболочка; оболонка
urethra, ae f	сечовивідний канал; мочеиспускательный канал

Іменники II відміни

Существительные II склонения

anus, i m	задній прохід; задний проход
s(a)ecum, i n	сліпа кишка; слепая кишка
colon, i n	ободова кишка; ободочная кишка
crassum, i n	товста кишка; толстая кишка
duodenum, i n	дванадцятипала кишка; дванадцатиперстная кишка
fundus, i n	дно; дно
ileum, i n	клубова кишка; подвздошная кишка
intestinum, i n	кишка; кишка
jejunum, i n	порожня кишка; тощая кишка
oesophagus, i m	стравохід; пищевод
ovarium, i n	яєчник; яичник
perin(a)eum, i n	промежина; промежность

periton(a)eum, i n	очеревина; брюшина
rectum, i n	пряма кишка; прямая кишка
uterus, i m	матка; матка
ventriculus, i m	шлунок, шлуночок; желудок, желудочек

Прикметники I групи **Прилагательные I группы**

hyoideus, a, um	під'язиковий (про кістку); подъязычный (о кости)
hypoglossus, a, um	під'язиковий (про нерв); подъязычный (о нерве)
iliacus, a, um	клубовий; подвздошный
mucosus, a, um	слизовий; слизистый
sacroccocygeus, a, um	крижово-куприковий; крестцово-копчиковый
stylohyoideus, a, um	шило-під'язиковий; шило-подъязычный
stylopharyngeus, a, um	шило-глотковий; шило-глоточный
geniohyoideus, a, um	підборідно-під'язиковий; подбородочно-подъязычный
infrahyoideus, a, um	підпід'язиковий; подподъязычный
sternohyoideus, a, um	грудино-під'язиковий; грудино-подъязычный
suprahyoideus, a, um	надпід'язиковий; надподъязычный
thyrohyoideus, a, um	щито-під'язиковий; щито-подъязычный
omohyoideus, a, um	лопатково-під'язиковий; лопаточно-подъязычный

Прикметники II групи **Прилагательные II группы**

auricularis, e	вушний; ушной
axillaris, e	підпахвовий; подмышечный
dorsalis, e	спинний (тильний); спинной (тыльный)
inguinalis, e	паховий; паховый
lacrimalis, e	слізний; слезный
mentalis, e	підборідний; подбородочный
palmaris, e	долонний; ладонный
parietalis, e	тім'яний; теменной
tenuis, e	тонкий; тонкий (intestinum tenue тонка кишка; тонкая кишка)

Вправи Упражнения

1. Перекладіть, звертаючи увагу на складні прикметники.

Переведите, обращая внимание на сложные прилагательные.

Sulcus palatovaginalis, processus pterygospinosus, canalis musculotubarius, sulcus pterygopalatinus, linea mylohyoidea, fissura pterygomaxillaris, recessus sphenoidalis, impressio ligamenti costoclavicularis, plexus lumbosacralis, fossa ischiorectalis, canalis vomerovaginalis, tuba pharyngotympanica.

2. Перекладіть латинською мовою терміни зі складними прикметниками.

Крижово-куприковий суглоб, кам'янисто-луската щілина, клиноподібно-потиличний синхондроз, горбистість клювоподібно-ключичної зв'язки, вилично-очноймкове заглиблення, крижово-тазова поверхня, потилично-соскоподібний шов, лемішно-барабанний канал, латеральна атланта-потилична зв'язка, реберно-хребетний суглоб, попереково-реберна зв'язка.

Переведите на латинский язык термины со сложными прилагательными.

Крестцово-копчиковый сустав, каменисто-чешуйчатая щель, клиновидно-затылочный синхондроз, бугристость клювовидно-ключичной связки, скуло-глазничное углубление, крестцово-тазовая поверхность, затыльно-сосцевидный шов, сошниково-барабанний канал, латеральная атланта-затылочная связка, реберно-позвоночный сустав, пояснично-реберная связка.

3. Перекладіть терміни, звертаючи увагу на субстантивовані прикметники та синонімію прикметників.

А. Слизова оболонка трахеї, велика вена головного мозку, серозна оболонка жовчного міхура, великий сосочок дванадцятипалої кишки, м'язова пластинка слизової оболонки стравоходу, повздожна складка дванадцятипалої кишки, правий вигин ободової кишки, скронева поверхня великого крила.

Б. Великий потиличний отвір, мала піднебінна протока, м'язова оболонка піхви, великий круглий м'яз, клубовий горбок, півмісяцева складка кон'юктиви, крижовий вигин прямої кишки, борозна ободової кишки, пластинчаста кісткова тканина, верхнє ілеоцекальне поглиблення, фасція передміхурової залози.

Переведите термины, обращая внимание на субстантивированные прилагательные и синонимию прилагательных.

А. Слизистая оболочка трахеи, большая вена головного мозга, серозная оболочка желчного пузыря, большой сосочек двенадцатиперстной кишки, мышечная пластинка слизистой оболочки пищевода, продольная складка двенадцатиперстной кишки, правый изгиб ободочной кишки, височная поверхность большого крыла.

Б. Большое затылочное отверстие, малый небный проток, мышечная оболочка влагалища, большая круглая мышца, подвздошный бугорок, полулунная складка

конъюнктивы, крестцовый изгиб прямой кишки, борозда ободочной кишки, пластинчатая костная ткань, верхнее илеоцекальное углубление, фасция предстательной железы.

4. Перекладіть терміни латинською мовою, від отриманих форм утворіть Gen. Sg.

А. Міжпечериста пазуха, надкрайова звивина, великий і малий сальник, правий яремний стовбур, переднє черевце м'яза, позадуглотковий лімфатичний вузол, навколопідхвовий лімфатичний вузол, загальна клубова артерія, кругла зв'язка матки, кишкова поверхня матки, м'язова оболонка тонкої кишки, крижовий вигин прямої кишки, поперечна зв'язка промежини, поздовжня складка дванадцятипалої кишки.

Б. Латеральна поверхня виличної кістки, внутрішнє хребетне венозне сплетіння, м'язова пластинка слизової оболонки стравоходу, задній шкірний нерв передпліччя, зовнішній отвір сечовипускного каналу, суглобова поверхня горбка ребра, проміжна частина губи рота, коротка задня війчаста артерія, різцевий отвір піднебінного відростка, верхівка голівки малогомілкової кістки, бічний тильний шкірний нерв гомілки.

Переведите термины на латинский язык, от полученных форм образуйте Gen. Sg.

А. Межпещеристая пазуха, надкраевая извилина, большой и малый сальник, правый яремный ствол, переднее брюшко мышцы, позадиглоточный лимфатический узел, околоушечный лимфатический узел, общая подвздошная артерия, круглая связка матки, кишечная поверхность матки, мышечная оболочка тонкой кишки, крестцовый изгиб прямой кишки, поперечная связка промежности, продольная складка двенадцатиперстной кишки.

Б. Латеральная поверхность скуловой кости, внутреннее позвоночное венозное сплетение, мышечная пластинка слизистой оболочки пищевода, задний кожный нерв предплечья, наружное отверстие мочеиспускательного канала, суставная поверхность бугорка ребра, промежуточная часть губы рта, короткая задняя ресничная артерия, резцовое отверстие небного отростка, верхушка головки малоберцовой кости, боковой тыльный кожный нерв голени.

Ступені порівняння прикметників
Степени сравнения прилагательных

Утворення вищого ступеня
Образование сравнительной степени

Вищий ступінь порівняння прикметників утворюється додаванням до його основи специфічних суфіксів:

- ior (при утворенні форм чоловічого або жіночого роду);
- ius (для форм середнього роду).

Прикметники в позитивному ступені	Основа	Прикметники у вищому ступені
longus, a, um	long-	longior (m, f), longius (n)
brevis, e	brev-	brevior (m, f), brevis (n)
simplex, icis	simplic-	simplicior (m, f), simplicius (n)

Скорочений запис словникової форми прикметників вищого ступеню схожа на запис прикметників з двома родовими закінченнями: повністю записується форма чоловічого (жіночого) роду, а після коми – закінчення середнього роду: longior, ius; brevior, ius; simplicior, ius.

У анатомічній термінології зустрічається лише шість прикметників, утворених за допомогою суфіксів вищого ступеню.

Запам'ятайте їх:

superior, ius	верхній
inferior, ius	нижній
anterior, ius	передній
posterior, ius	задній
major, majus	великий
minor, minus	малий

Нескладно помітити, що в українському перекладі зазначених прикметників немає суфіксів вищого ступеня слова “більше”. Справа в тому, що сама думка про порівняння вже закладена й біномінальній парі типу “великий – малий”, тому достатньо перекладу подібних прикметників українською мовою у позитивному ступені, щоб точно позначити одне з двох парних утворень.

Прикметники у вищому ступені змінюються за III відміною, тому в Gen. Sg. приєднують до основи закінчення -is. Іноді такі прикметники у медичній термінології мають назву “особливої” групи прикметників III відміни, що надалі будемо робити ми. Основу їх визначити дуже легко: вона збігається з формою

чоловічого і жіночого роду в називному відмінку однини, тобто закінчується на -ior. Це стосується усіх родів:

	m	f	n
Nom. Sg.	anterior	anterior	anterius
Gen. Sg.	anterioris	anterioris	anterioris
Nom. Sg.	minor	minor	minus
Gen. Sg.	minoris	minoris	minoris

.....

Сравнительная степень прилагательных образуется путем добавления к их основе специфических суффиксов:

- ior (при образовании форм мужского или женского рода);
- ius (для форм среднего рода).

Прилагательное в положительной степени	Основа	Прилагательное в сравнительной степени
longus, a, um	long-	longior (m, f), longius (n)
brevis, e	brev-	brevior (m, f), brevis (n)
simplex, icis	simplic-	simplicior (m, f), simplicius (n)

Сокращенная запись словарной формы прилагательных в сравнительной степени похожа на запись прилагательных с двумя родовыми окончаниями: полностью записывается форма мужского (женского) рода, а после запятой – окончание среднего рода: longior, ius; brevis, ius; simplicior, ius.

В анатомической терминологии встречается лишь шесть прилагательных, образованных с помощью суффиксов сравнительной степени.

Запомните их:

- superior, ius верхний
- inferior, ius нижний
- anterior, ius передний
- posterior, ius задний
- major, majus большой
- minor, minus малый

Несложно заметить, что в русском переводе вышеуказанных прилагательных нет суффиксов сравнительной степени или слова “более”. Дело в том, что сама мысль о сравнении уже заложена в бинаминальные пары типа “большой – малый”,

поэтому перевода подобных прилагательных на русский язык в положительной степени достаточно, чтобы точно обозначить одно из двух парных образований.

Прилагательные в сравнительной степени изменяются по III склонению, поэтому в Gen. Sg. присоединяют к основе окончание -is. Иногда такие прилагательные в медицинской терминологии называют «особой» группой прилагательных III склонения, что в дальнейшем будем делать и мы.

Основу их определить очень легко: она совпадает с формой мужского и женского рода в именительном падеже единственного числа, то есть оканчивается на -ior. Это относится ко всем родам включая средний:

	m	f	n
Nom. Sg.	anterior	anterior	anterior
Gen. Sg.	anterioris	anterioris	anterioris
Nom. Sg.	minor	minor	minus
Gen. Sg.	minoris	minoris	minoris

Утворения найвищого ступеню Образование превосходной степени

Найвищий ступінь більшості прикметників утворюється шляхом приєднання до їх основи суфіксів -issim- і закінчень прикметників I групи (-us, -a, -um).

Утворення форм найвищого ступеню порівняння прикметників:

Вищий ступінь	Основа	Найвищий ступінь
longus, a, um	long-	longissimus, a, um
brevis, e	brev-	brevissimus, a, um
simplex, icis	simplic-	simplicissimus, a, um

Українською мовою подібні форми перекладають з вживанням суфіксів найвищому ступеню “-езн” або “-іш”: довжелезний, найкоротший, найпростіший.

Прикметники, у яких форма чоловічого роду закінчується на -er, утворюють найвищий ступінь по-іншому: до форми чоловічого роду приєднується суфікс -rim- і закінчення прикметників I групи (-us, -a, -um):

Словникова форма прикметника вищого ступеню	Найвищий ступінь
liber, -era, -erum	liberrimus, a, um
acer, -cris, -cre	acerrimus, a, um

Прикметники у найвищому ступені узгоджуються з іменниками за загальним правилом: на першому місці – іменник, на другому – прикметник у найвищому ступені, обраний згідно з родом слова, що визначається. Наприклад: *musculus longissimus* – найдовший м'яз. Відмінюються прикметники у найвищому ступені так само, як прикметники першої групи (Nom. Sg: -us, -a, -um; Gen. Sg.: -i, -ae, -i

.....

Превосходная степень у большинства прилагательных образуется путем присоединения к их основе суффиксов -issim- и окончаний прилагательных I группы (-us, -a, -um).

Образование форм превосходной степени прилагательных:

Положительная степень	Основа	Превосходная степень
longus, a, um	long-	longissimus, a, um
brevis, e	brev-	brevissimus, a, um
simplex, icis	simplic-	simplicissimus, a, um

На русский язык подобные формы переводят с употреблением суффиксов превосходной степени “-ейш” или “-айш”: длиннейший, кратчайший, простейший.

Прилагательные, у которых форма мужского рода оканчивается на -er, образуют превосходную степень по-иному: к форме мужского рода присоединяется суффикс -rim- и окончания прилагательных I группы (-us, -a, -um):

Словарная форма прилагательного в положительной степени	Превосходная степень
liber, -era, -erum	liberrimus, a, um
acer, -cris, -cre	acerrimus, a, um

Прилагательные в превосходной степени согласуются с существительными по общему правилу: на первом месте – существительное, на втором – прилагательное в превосходной степени, выбранное в соответствии с родом определяемого слова. Например: *musculus longissimus* длиннейшая мышца. Склоняются прилагательные в превосходной степени точно так же, как прилагательные первой группы Nom. Sg: -us, -a, -um; Gen. Sg.: -i, -ae, -i.

Суплетивні ступені порівняння Супплетивные степени сравнения

Кілька прикметників у латинській мові утворюють ступені порівняння суплетивно (тобто кожну форму – з різних основ). Суплетивні форми від найуживаних в медичній термінології прикметників потрібно завчити напам'ять:

Звичайний ступінь	Вищий ступінь	Найвищий ступінь
bonus, a, um	melior, ius	optimus, a, um
malus, a, um	pejor, jus	pessimus, a, um
magnus, a, um	major, ius	maximus, a, um
parvus, a, um	minor, us	minimus, a, um

Найвищий ступінь від прикметника superior, ius – supremus, a, um “найвищий” (як “найвищий” іноді перекладається і прикметник maximus, a, um. Але якщо останнє характеризує найбільшу кількість, величину, то supremus, a, um – максимальну висоту).

.....

Несколько прилагательных в латинском языке образуют степени сравнения супплетивно (то есть каждую форму – из разных основ). Супплетивные формы от наиболее употребительных в медицинской терминологии прилагательных нужно заучить наизусть:

Положительная степень	Сравнительная степень	Превосходная степень
bonus, a, um	melior, ius	optimus, a, um
malus, a, um	pejor, jus	pessimus, a, um
magnus, a, um	major, ius	maximus, a, um
parvus, a, um	minor, us	minimus, a, um

Превосходная степень от прилагательного superior, ius – supremus, a, um “наивысший” (как “наивысший” иногда переводится и прилагательное maximus, a, um. Но если последнее характеризует наибольшее количество, величину, то supremus, a, um – максимальную высоту).

Афоризми
Афоризмы

Status localis	Місцевий стан; Местное состояние
Status naturalis	Природний стан; Естественное состояние
Status idem (status quo aute)	Стан такий самий; Состояние то же самое
Locus minoris resistentiae	Місце найменшого опору; Место наименьшего сопротивления
Tabula rasa	Чиста дошка; Чистая доска
Terra incognita	Невідома земля; Неизвестная земля

Лексичний мінімум
Лексический минимум

Іменники I відміни
Существительные I склонения

bursa, ae f	сумка; сумка
glandula, ae f	залоза; железа
papilla, ae f	сосочок; сосочек
pleura, ae f	плевра; плевра
plica, ae f	складка; складка
valvula, ae f	заслінка; заслонка
vagina, ae f	піхва; влагалище

Іменники II відміни
Существительные II склонения

bulbus, i m	цибулина; луковица (bulbus oculi – очне яблуко; глазное яблоко)
cerebellum, i n	мозочок; мозжечок
cerebrum, i n	великий (головний) мозок; большой (головной) мозг
condylus, i m	виросток; мыщелок
encephalon, i n	головний мозок; головной мозг
ganglion, i n	нервовий вузол; нервный узел
nervus, i m	нерв; нерв
nodus, i m	вузол; узел
oculus, i m	око; глаз
ostium, i n	вхід, отвір, гирло; вход, отверстие, устье

Прикметники I групи Прилагательные I группы

acusticus, a, um (s. auditivus, a, um)	слуховий; слуховой
cavernosus, a, um	печеристий; пещеристый
cutaneus, a, um	шкірний; кожний
glut(a)eus, a, um	сідничний; ягодичний
ischiadicus, a, um	сідничний; седалищний
laryngeus, a, um	гортанний; гортанный
magnus, a, um	великий; большой
mastoideus, a, um	соскоподібний; сосцевидный
maximus, a, um	найбільший; наибольший
minimus, a, um	найменший; наименьший
parvus, a, um	маленький; маленький
pharyngeus, a, um	глотковий; глоточный
squamosus, a, um	лускатий; чешуйчастый
supremus, a, um	найвищий; наивысший
trapezoideus, a, um	трапецієподібний; трапецевидный
tympanicus, a, um	барабанний; барабанный
anterior, ius	передній; передний
posterior, ius	задній; задний
inferior, ius	нижній; нижний
superior, ius	верхній; верхний
major, majus	великий; большой
minor, minus	малий; малый

Вправи Упражнения

1. Утворіть форми вищого та найвищого ступеня від наступних прикметників.

Образуйте формы сравнительной и превосходной степени от следующих прилагательных.

Latus, a, um; brevis, e; longus, a, um; simplex, icis; magnus, a, um; ruber, bra, brum; parvus, a, um; niger, gra, grum; celer, eris, ere; sapiens, ntis; acer, cris, cre; mollis, e; profundus, a, um; teres, etis.

2. Утворіть Gen. Sg. прикметників всіх трьох родів в вищому ступені, виокремте основу.

Образуйте Gen. Sg. прилагательных всех трех родов в сравнительной степени, выделите основу.

Major, jus; minor, us; inferior, ius; superior, ius; posterior, ius; anterior, ius; brevior, ius; longior, ius; simplicior, ius; latior, ius; nigrior, ius.

3. Узгодьте прикметники з іменниками, отримані терміни перекладіть.

Согласуйте прилагательные с существительными, полученные термины переведите.

Superior, ius (processus, incisura, foramen); posterior, ius (arcus, facies, ligamentum); major, jus (ala, sulcus, caput); minor, us (tuberculum, fossa, foramen, vas, cornu); anterior, ius (region, margo, facies, sinus, cavitas).

4. Узгодьте латинською мовою прикметники з іменниками, отримані терміни поставте в Gen. Sg.

Передній (горб, борозна, гребінь, зв'язка, отвір, край); великий (голова, крило, канал, борозна, проток, вертлюг); нижній (пазуха, частина, кінцівка, край. вирізка, отвір); задній (дуга, поверхня, зв'язка, стінка, порожнина, частина, вісь).

Согласуйте на латинском языке прилагательные с существительными, полученные термины поставте в Gen. Sg.

Передний (бугор, борозда, гребень, связка, отверстие, край); большой (голова, крыло, канал, борозда, проток, вертел); нижний (пазуха, часть, конечность, край. вырезка, отверстие); задний (дуга, поверхность, связка, стенка, полость, часть, ось).

5. Напишіть латиною в називному і родовому відмінку однини.

А. Велика піднебінна борозна; верхня поперечна зв'язка; великий піднебінний отвір; передня медіальна поверхня; верхня поперечна артерія; передня повздожна зв'язка; верхній шийний ганглій; великий кам'янистий нерв; задній гратчастий отвір.

Б. Мала сіднична вирізка; задня сіднична лінія; нижній суглобовий відросток; верхня задня клубова ость; передній крижовий отвір; передня шкірна гілка.

Напишите на латыни в именительном и родительном падеже единственного числа.

А. Большая небная борозда; верхняя поперечная связка; большое небное отверстие; передняя медиальная поверхность; верхняя поперечная артерия; передняя продольная связка; верхний шейный ганглий; большой каменистый нерв; заднее решетчатое отверстие.

Б. Малая седалищная вырезка; задняя ягодичная линия; нижний суставной отросток; верхняя задняя подвздошная ость; переднее крестцовое отверстие; передняя кожная ветвь.

6. Перекладіть українською мовою.

Переведите на русский язык.

А. Crista tuberculi majoris; ganglion cervicale anterius; musculus palpebrae superioris; skeleton membri inferioris; fundus vesicae urinariae; frenulum labii superioris; facies linguae inferior; sulcus sinus petrosi inferioris; facies temporalis alae majoris.

Б. Ostium venae cavae inferioris; foramen alveolare posterius superius; hiatus canalis nervi petrosi minoris; processus articularis superior vertebrae lumbalis; processus maxillaris conchae nasalis inferioris; ramus superior arteriae gluteae superioris; ligamentum capitis fibulae anterius; musculus longitudinalis linguae superior.

7. Складіть схеми термінів, перекладіть.

А. Борозна нижнього кам'янистого синуса; гребінь великого горбка; відросток нижньої носової раковини; скронева поверхня великого крила; права гілка ворітної вени; верхній суглобовий відросток поперекового хребця; гирло нижньої порожнистої вени; борозна великого кам'янистого нерва; верхня цибулина яремної вени; м'яз верхньої повіки; великий ріг під'язикової кістки.

Б. Скелет верхньої кінцівки; передня зв'язка головки маломілкової кістки; передня частка мозочка; дно сечового міхура; ущелина каналу малого кам'янистого нерва; мале крило клиноподібної кістки; гирло верхньої порожнистої вени.

Составьте схемы терминов, переведите.

А. Борозда нижнего каменистого синуса; гребень большого бугорка; отросток нижней носовой раковины; височная поверхность большого крыла; правая ветвь воротной вены; верхний суставной отросток поясничного позвонка; устье нижней поллой вены; борозда большого каменистого нерва; верхняя луковица яремной вены; мышца верхнего века; большой рог подъязычной кости.

Б. Скелет верхней конечности; передняя связка головки малоберцовой кости; передняя доля мозжечка; дно мочевого пузыря; расщелина канала малого каменистого нерва; малое крыло клиновидной кости; устье верхней поллой вены.

8. Перекладіть латинською мовою, беручи до уваги ступінь порівняння прикметників.

Найширший м'яз спини; сумка найширшого м'яза спини; найвища потилична лінія; найдовший м'яз грудної клітини; найвища носова раковина; найменший сідничний м'яз; найдовший м'яз шиї; найбільший сідничний м'яз.

Переведите на латинский язык, принимая во внимание степень сравнения прилагательных.

Широчайшая мышца спины; сумка широчайшей мышцы спины; наивысшая выйная линия; длиннейшая мышца грудной клетки; наивысшая носовая раковина; самая малая ягодичная мышца; длиннейшая мышца шеи; наибольшая ягодичная мышца.

Підготовка до підсумкового заняття № 1

Подготовка к итогу № 1

1. Визначте відміну іменників.

Определите склонение существительных.

Ganglion, i n; superficies, ei f; tuberositas, atis f; corpus, oris n; genu, us n; recessus, us m; os, ossis n; nasus, i m; columna, ae f; ligamentum, i n; tempus, oris n; homo, inis m; tuber, eris n; arcus, us m; area, ae f; canalis, is m; eminentia, ae f; corpus, i m; chordae, ae f; acetabulum, i n; pectus, oris n; aditus, us m; fonticulus, i m; cornu, us n; vomer, eris m.

2. Доповніть необхідні компоненти словникової форми наступних іменників.

Дополните недостающие компоненты словарной формы следующих существительных.

Ovarium; vagina; granulum; cornu; gingiva; spina; impressio; tympanum; oculus; apex; caput; copus; os; foramen; truncus; meatus; lobus; alveolus; bursa; plexus; encephalon; stratum; orbita; periosteum; colon; genu; ostium; junctura; pars; crus; dens; situs; truncus; status; bronchus; fundus; hamulus.

3. Доповніть необхідні компоненти словарної форми прикметників, вкажіть групу кожного з них.

Дополните недостающие компоненты словарной формы прилагательных, укажите группу каждого из них.

Venosus; major; arteriosus; communis; externus; longitudinalis; inferior; costalis; ulnaris; gastricus; palatinum; intestinales; teres; minus; cavus; valens; anatomicus; facialis; spinalis; transverses; tenuis; costarius; canina; molare; dentale; biceps; triceps; quadriceps; simplex; duplex; permanens.

4. Створіть з пар слів узгоджені словосполучення латинською мовою, отримані терміни поставте в Gen. Sing.

А. Хребець (шийний, грудний, поперековий, крижовий, куприковий); кістка (лобна, носова, піднебінна, решітчаста, потилична, під'язикова, вилична, крижова); відросток (поперечний, суглобовий, решітчастий, піднебінний, лобний, скроневий, клиноподібний, орбітальний); отвір (овальний, круглий, потиличний, остистий, хребцевий); піднебіння (кісткове, м'яке, тверде); м'яз (поперечний, підшкірний, верхній); область (пахова, підорбітальна, задня); пазуха (нижня, клиноподібна, лобна); сумка (акроміальна, підшкірна, глибока); тканина (сполучна, кісткова, волокниста, пластинчата, хрящова).

Б. Великий (вертлюг, вена, крило, горб); передній (пазуха, гілка, артерія, тіло); малий (частина, проміжок, горбок); верхній (щілина, стінка, хід, отвір, лінія)

Создайте из пар слов согласованные словосочетания на латинском языке, полученные термины поставьте в Gen. Sing.

А. Позвонок (шейный, грудной, поясничный, крестцовый, копчиковый); кость (лобная, носовая, нёбная, решетчатая, затылочная, подъязычная, скуловая, крестцовая); отросток (поперечный, суставной, решетчатый, нёбный, лобный, височный, клиновидный, глазничный); отверстие (овальное, круглое, затылочное, остистое, позвоночное); нёбо (костное, мягкое, твердое); мышца (поперечная, подкожная, верхняя); область (паховая, подглазничная, задняя); пазуха (нижняя, клиновидная, лобная); сумка (акромиальная, подкожная, глубокая); ткань (соединительная, костная, волокнистая, пластинчатая, хрящевая).

Б. Большой (вертел, вена, крыло, бугор); передний (пазуха, ветвь, артерия, тело); малый (часть, промежуток, бугорок); верхний (щель, стенка, ход, отверстие, линия).

5. Перекладіть латинською мовою, дотримуючись порядку слів.

А. Правий носовий хід; м'яке піднебіння; велика під'язикова протока; нижній повздожний м'яз; піднижньощелепна протока; задня язикова залоза; поперечна піднебінна складка; попереково-крижове сплетіння; нижня задня клубова ость; поперечний піднебінний шов; крилоподібно-піднебінний ганглії; проміжний тильний шкірний нерв; нижнє сальникове заглиблення; внутрішнє хребцеве венозне сплетіння; тім'яна кістка; лучкова частина тім'яної кістки; грудний хребець; тіло грудного хребця; лобна кістка; виличний відросток лобної кістки; піднебінна кістка; горизонтальна пластинка піднебінної кістки; кам'янистий синус; борозна кам'янистого синуса; бічний крилоподібний м'яз; передня спинно-мозкова артерія; зовнішній потиличний виступ; широка зв'язка матки; правий симпатичний стовбур; верхній шийний (нервовий) вузол; порожнина очеревина; дно шлунка; лицевий м'яз; м'язова пластинка слизової оболонки стравохода.

Б. Реберна плевра; міжкістковий проміжок; бічний шлуночок; кісткова тканина; двоголовий м'яз стегна; верхня сумка двоголового м'яза стегна; піхвова венозно сплетіння; правий яремний стовбур; власна зв'язка яєчника; мозкова речовина яєчника; правий шлуночок; коса пазуха перикарда; сіднична сумка великого (найбільшого) сідничного м'яза; вільний край яєчника; великий сідничний отвір; малий горбик плечової кістки; міжкістковий нерв гомілки; долонна шкірна гілка ліктового нерва; лівий поперековий стовбур; підтім'яна борозна; внутрішньотім'яна борозна; бічний ріг спинного мозку; серозна оболонка шлунка; нижня цибулина внутрішньої яремної вени; проста ніжка латерального каналу.

В. Нижня горизонтальна частина груднини; нижній ріг бічного шлуночка; лусковий край тім'яної кістки; великий прямий м'яз голови; бічний тильний шкірний нерв гомілки; підшкірна сумка великого круглого м'яза; верхня сумка двоголового м'яза плеча; передня губа матки; глибока надколінна сумка; піхва

очного яблука; дно матки; спинка языка; щілина круглої зв'язки; борозна порожнистої вени; складка гортанного нерва; серединна борозна языка; вуздечка верхньої губи; найширший м'яз спини; гортанна частина глотки; пояс нижніх кінцівок; малий сосочок дванадцятипалої кишки; повздожня складка дванадцятипалої кишки; глотковий отвір слухової труби.

Переведите на латинский язык, соблюдая порядок слов.

А. Правый носовой ход; мягкое нёбо; большой подъязычный проток; нижняя продольная мышца; поднижнечелюстной проток; задняя язычная железа; поперечная небная складка; пояснично-крестцовое сплетение; нижняя задняя подвздошная ость; поперечный небный шов; крыловидно-небный ганглий; промежуточный тыльный кожный нерв; нижнее сальниковое углубление; внутреннее позвоночное венозное сплетение; теменная кость; чешуйчатая часть теменной кости; грудной позвонок; тело грудного позвонка; лобная кость; скуловой отросток лобной кости; нёбная кость; горизонтальная пластинка нёбной кости; каменистый синус; борозда каменистого синуса; боковая крыловидная мышца; передняя спинно-мозговая артерия; наружный затылочный выступ; широкая связка матки; правый симпатический ствол; верхний шейный (нервный) узел; полость брюшины; дно желудка; лицевая мышца; мышечная пластинка слизистой оболочки пищевода.

Б. Реберная плевра; межкостный промежуток; боковой желудочек; костная ткань; двуглавая мышца бедра; верхняя сумка двуглавой мышцы бедра; влагалищное венозное сплетение; правый яремный ствол; собственная связка яичника; мозговое вещество яичника; правый желудочек; косая пазуха перикарда; седалищная сумка большой (наибольшей) ягодичной мышцы; свободный край яичника; большое седалищное отверстие; малый бугорок плечевой кости; межкостный нерв голени; ладонная кожная ветвь локтевого нерва; левый поясничный ствол; подтеменная борозда; внутритеменная борозда; боковой рог спинного мозга; серозная оболочка желудка; нижняя луковица внутренней яремной вены; простая ножка латерального канала.

В. Нижняя горизонтальная часть грудины; нижний рог бокового желудочка; чешуйчатый край теменной кости; большая прямая мышца головы; боковой тыльный кожный нерв голени; подкожная сумка большой круглой мышцы; верхняя сумка двуглавой мышцы плеча; передняя губа матки; глубокая надколенная сумка; влагалище глазного яблока; дно матки; спинка языка; щель круглой связки; борозда полой вены; складка гортанного нерва; срединная борозда языка; уздечка верхней губы; широчайшая мышца спины; гортанная часть глотки; пояс нижней конечности; малый сосочек двенадцатиперстной кишки; продольная складка двенадцатиперстной кишки; глоточное отверстие слуховой трубы.

Іменники III відміни
Существительные III склонения
Загальна характеристика
Общая характеристика

Іменники III відміни, у порівнянні зі словами інших відмін, мають велику специфіку, тому заслуговують особливої уваги. У чому ж полягає специфіка?

1) До III відміни належать іменники всіх трьох родів, до того ж рід слова, як вже вище згадувалося, не обов'язково співпадає з родом відповідного слова в українській мові. Наприклад: liquor, oris m – рідина; pelvis, is f – таз; caput, itis n – голова.

2) У називному відмінку однини у іменників III відміни набагато більша кількість закінчень, ніж у іменників всіх інших типів відмін, разом взятих, – більше 30 варіантів! Тому, поки не запам'ятаються закономірності закріплення певних закінчень за певними родами, у кожному окремому випадку потрібно звіритися зі словником.

3) У більшості іменників III відміни основа називного і родового відмінків не співпадає ні якісно, ні кількісно: саме тому у словниковій формі вказується не тільки закінчення родового відмінка, як в інших відмінах, а кінцівка форми Gen. Sg., показуючи, як змінюється звуковий облік основи в порівнянні з формою Nom. Sg. Наприклад: pulmo, onis m – легеня; zygoma, atis n – скула; cavitas, atis f – порожнина.

Іменники III відміни прийнято ділити на рівноскладові та нерівноскладові. Рівноскладовими називають слова, які мають в називному і родовому відмінках рівну кількість складів: basis, basis f – основа (в словниковій формі: basis, is f); canalis, canalis m – канал (в словниковій формі: canalis, is m); rete, retis n – сітка (у словниковій формі: rete, is n). Як бачимо з прикладів, у рівноскладових іменниках у словниковій формі **припустимо** вказувати тільки закінчення Gen. Sg.

Переважає більшість іменників III відміни – нерівноскладові. Нерівноскладовими називають іменники, які мають у родовому відмінку на один склад більше, ніж в називному: cor-pus (2 склади), cor-po-ris (3 склади), n – тіло, тулуб; ar-ti-cu-la-ti-o (6 складів), ar-ti-cu-la-ti-o-nis (7 складів), f – суглоб (у словниковій формі: corpus, oris n; articulatio, onis f).

Як вже бачимо, словниковий запис нерівноскладових іменників поряд з закінченнями родового відмінку має прилягаючий до нього склад форми Gen. Sg.; проте якщо слово в Nom. Sg. складається тільки з одного складу, форма Gen. Sg. повинна приводитись повністю, без скорочень: os, ossis n – кістка; pars, partis f – частина; dens, dentis m – зуб.

Дуже важливо одразу зрозуміти, що у переважної більшості іменників третьої відміни неможливо визначити основу за формою називного відмінку.

NB! Основа іменників III відміни визначається за формою родового відмінку шляхом відкидання закінчення -is.

Наприклад: pars, part-is f – частина (основа: part-); foramen, foramin-is n – отвір (основа: foramin-); venter, ventr -is m – живіт (основа: ventr-).

4) Всі іменники III відміни діляться на три типи: голосний, приголосний і змішаний.

Приголосний тип об'єднує нерівноскладові іменники, основа яких закінчується на один приголосний звук. Наприклад: pulmo, onis m – легеня, caput, itis n – голова.

Голосний тип складають іменники тільки середнього роду, які мають закінчення в Nom. Sg: на -e, -al, -ar. Наприклад: animal, alis n – тварина; rete, is n – сітка.

Змішаний тип поєднує особливості як приголосного, так і голосного типу:

- а) рівноскладові, які мають закінчення в Nom. Sg. на -is або -es;
- б) нерівноскладові, основа яких закінчується на два приголосних звуки.

Наприклад:

- а) auris, is f – вухо; pubes, is f – лобок;
- б) cor, cordis n – серце; lens, lentis f – кришталік.

.....

Существительные III склонения, по сравнению со словами других типов склонений, имеют большую специфику, поэтому заслуживают особого внимания. В чем же специфика?

1) К III склонению относятся существительные всех трех родов, причем род слова, как уже выше упоминалось, не обязательно совпадает с родом соответствующего слова в русском языке. Например: liquor, oris m – жидкость; pelvis, is f – таз; caput, itis n – голова.

2) В именительном падеже единственного числа у существительных III склонения гораздо большее количество окончаний, чем у существительных всех остальных типов склонений, вместе взятых, – более 30 вариантов! Поэтому, пока не запомнятся закономерности закрепления определенных окончаний по определенным родам, в каждом отдельном случае нужно сверяться со словарем.

3) У большинства существительных III склонения основа именительного и родительного падежей не совпадает ни качественно, ни количественно: именно поэтому в словарной форме указывается не только окончания родительного падежа, как в других склонениях, а приводится концовка формы Gen. Sg, показывая, как меняется звуковой облик основы по сравнению с формой Nom. Sg. Например: pulmo, onis m – легкое; zygoma, atis n – скула; cavitas, atis f – полость.

Существительные III склонения принято делить на равносложные и неравносложные. Равносложными называются слова, имеющие в имени-тельном и родительном падежах равное количество слогов: *basis, basis f* – основа (в словарной форме: *basis, is f*); *canalis, canalis m* – канал (в словарной форме: *canalis, is m*) *rete, retis n* – сетка (в словарной форме: *rete, is n*). Как видно из примеров, в равносложных существительных в словарной форме допустимо указывать только окончания Gen. Sg.

подавляющее большинство существительных III склонения – неравносложные. Неравносложными называются существительные, имеющие в родительном падеже на один слог больше, чем в именительном: *cor-pus* (2 склада), *cor-po-ris* (3 склада), *n* – тело, туловище; *ar-ti-cu-la-ti-o* (6 слогов), *ar-ti-cu-la-ti-o-nis* (7 слогов), *f* – сустав (в словарной форме: *corpus, oris n*; *articulatio, onis f*).

Как видите, словарная запись неравносложных существительных наряду с окончаниями родительного падежа включает и примыкающий к нему слог формы Gen. Sg; однако если слово в Nom. Sg. состоит только из одного слога, форма Gen. Sg. должна приводиться полностью, без сокращений: *os, ossis n* – кость; *pars, partis f* – часть; *dens, dentis m* – зуб.

Очень важно сразу понять, что у подавляющего большинства существительных третьего склонения основу невозможно определить по форме именительного падежа.

NB! Основа существительных III склонения определяется по форме родительного падежа путем отбрасывания окончания *-is*.

Например: *pars, part-is f* – часть (основа: *part-*); *foramen, foramin-is n* – отверстие (основание: *foramin-*); *venter, ventr-is m* – живот (основа: *ventr-*).

4) Все существительные III склонения делятся на три типа: гласный, согласный и смешанный.

Согласный тип объединяет неравносложные существительные, основа которых заканчивается на один согласный звук. Например: *pulmo, onis m* – легкое, *caput, itis n* – голова.

Гласный тип составляют существительные только среднего рода, оканчивающиеся в Nom. Sg: на *-e, -al, -ar*. Например: *animal, alis n* – животное; *rete, is n* – сетка.

Смешанный тип, соединяющий в себе особенности и согласного, и гласного типа, составляют две группы существительных:

- а) равносложные, оканчивающиеся в Nom. Sg. На *-is* или *-es*;
 - б) неравносложные, основа которых заканчивается на два согласных звука.
- Например:
- а) *auris, is f* – ухо; *pubes, is f* – лобок.
 - б) *cor, cordis n* – сердце; *lens, lentis f* – хрусталик.

Вправи Упражнения

1. Визначте основу кожного з наведених нижче іменників, назвіть рівноскладові і нерівноскладові слова.

Определите основу каждого из приведённых ниже существительных, назовите равносложные и неровносложные слова.

Os, oris n; canalis, is m; tuber, eris n; tuberositas, atis f; cor, cordis n; viscus, eris n; crus, cruris n; dens, dentis m; terminatio, onis f; mors, mortis f; auris, is f; region, onis f; axis, is m; vas, vasis n; incus, udis f; cutis, is f; os, ossis n; foramen, inis n; articulation, onis f.

2. Користуючись словником, допишіть словникову форму іменників, виокремте основу, визначте тип.

Пользуясь словарем, допишите словарную форму существительных, выделите основу, определите тип.

Fornix (склепіння/свод), hepax (печінка/печень), iris (райдужка/радужка), tuber (горб/бугор), rete (сітка/сеть), cavitas (порожнина/полость), dosis (доза/доза), radix (корінь/корень), calcaris (шпора/шпора), mons (гірка/гора), regio (область/область), vas (судина/сосуд), femur (стегнова кістка/бедренная кость), flos (квітка/цветок), appendix (апендикс/апендикс), atlas (атлант/атлант), albumen (білок/белок), dolor (біль/боль), pollex (великий палець руки/большой палец руки), venter (черевце/брюшко), trochanter (вертлюг/вертел), arx (верхівка, кінчик/верхушка, кончик)

3. Узгодьте іменники з прикметниками, отримані терміни перекладіть, потім поставте в Gen. Sg.

Согласуйте существительные с прилагательными, полученные термины переведите, затем поставьте в Gen. Sg.

Rete (venosus, a, um; arterialis, e; vasculosus, a, um); crus (dexter, tra, trum; lateralis, e; membranaceus, a, um); dens (incisivus, a, um; molaris, e; superior, ius); foramen (occipitalis, e; caecus, a, um; minor, us); tuber (ischiadicus, a, um; frontalis, e; major, jus); glomus (coccygeus, a, um; alveolaris, e; venosus, a, um); articulation (liber, era, erum; simplex, icis; radiocarpalis, e).

Іменники чоловічого роду III відміни
Существительные мужского рода
III склонения

Медичні терміни – іменники чоловічого роду III відміни в Nom. Sg. можуть мати тільки шість варіантів закінчень: *-o*, *-or*, *-os*, *-er*, *-es*, *-ex*. Певному закінченню в Nom. Sg., як правило, відповідає характер основи іменника, який виявляється в Gen. Sg.

Медицинские термины – существительные мужского рода III склонения в Nom. Sg. могут иметь только шесть вариантов окончаний: *-o*, *-or*, *-os*, *-er*, *-es*, *-ex*. Определенному окончанию в Nom. Sg, как правило, соответствует характер основы существительного, который проявляется в Gen. Sg.

Відповідності між Nom. Gen. Sg, з винятками
Соответствия между Nom.Gen. Sg, с исключениями

Закінч. Оконч. в Nom.Sg	Кінцівка Концовка Gen.Sg	Приклад Пример	Винятки Исключения
-o	-onis -inis	pulmo, onis m (легеня; легкое) homo, inis m (людина; человек)	-do, -go, -io (закінчення жіночого роду, окончания женского рода)
-or	-oris	liquor, oris m (рідина; жидкость)	cor, cordis n (серце; сердце)
-os	-oris	flos, floris (квітка; цветок)	os, ossis n (кістка; кость)
-er	-(e)ris	ureter, eris m (сечовід; мочеточник) vomer, eris m (леміш; сошник) venter, tris m (живіт, череві; живот, брюхо)	tuber, eris n (горб; бугор) gaster, tris f (шлунок; желудок) mater, tris f (мозкова оболонка; мозговая оболочка)

-es	-etis -edis	paries, etis m (стінка; стенка) pes, pedis m (стопа, нога; стопа, нога)	Усі рівноскладні, що в Nom. Sg. Закінчуються на -es, відносяться до жіночого роду. Все равносложные, которые в Nom. Sg. оканчиваются на -es, относятся к женскому роду.
-ex	-icis	cortex, icis m (кора; кора)	_____

Відповідність між закінченням слова в Nom. Sg. та його кінцівкою в формі Gen.Sg. необхідно запам'ятовувати, як потрібно вивчити напам'ять і винятки.

.....

Соответствие между окончанием слова в Nom.Sg. и его концовкой в форме Gen.Sg. необходимо запоминать, как нужно заучивать наизусть и исключения.

Назви м'язів за їх функціями **Наименования мышц по их функциям**

Закінчення -or в іменниках III відміни, як правило, означає діючу особу або предмет, який виконує певну роботу, або дію.

Латинські терміни – назви м'язів за функціями складаються з двох іменників: перше слово – musculus (m.), друге – у якості іменника III відміни чоловічого роду, з суфіксом -or, oris m, рідше -er, eris m. Число і відмінок цих двох іменників завжди співпадають.

Наприклад: Nom. Sg. musculus rotator (м'яз-обертач); musculus sphincter (сфінктер); Gen.Sg.: musculi rotatoris; musculi sphincteris.

Українською мовою назва м'язів за функціями перекладаються частіше всього дієприкметниками, рідше – іменниками, і ще рідше – прикметниками.

Наприклад: m. levator м'яз-підіймач; m. extensor м'яз-розгинач; m. bucinator щічний м'яз.

Деякі назви м'язів не перекладаються, а транскрибуються, наприклад: m. pronator пронатор; m. supinator супінатор.

Н.В.! У латинському багатослівному терміні іменники, що залежать від назв м'язів, завжди стоять у родовому відмінку.

Наприклад: *musculus levator scapulae* м'яз-піднімач лопатки (м'яз-підіймач (чого?) лопатки); *musculus constrictor pharyngis medius* середній констриктор (чого?) глотки; *musculus sphincter ani externus* зовнішній сфінктер заднього проходу.

.....

Концовка *-or* у существительных III склонения, как правило, обозначает действующее лицо или предмет, производящий какую либо какую-либо работу, действие.

Латинские термины-наименования мышц по функции состоят из двух существительных: первое слово – *musculus* (m.), второе – в качестве приложения – существительное III склонение мужского рода с суффиксом *-or, oris m*, или реже *-er, eris m*. Число и падеж этих двух существительных всегда совпадают.

Например: Nom. Sg. *musculus rotator* (мышца-вращатель); *musculus sphincter* (сфінктер); Gen.Sg.: *musculi rotatoris*; *musculi sphincteris*.

На русский язык наименования мышц по функции переводятся чаще всего причастиями, реже – существительными, и еще реже – прилагательными.

Например: m. *levator* мышца поднимающая; m. *extensor* мышца-разгибатель; m. *buccinator* щечная мышца.

Некоторые названия мышц не переводятся, а транскрибируются, например: m. *pronator* пронатор; m. *supinator* супинатор.

N.B.! В латинском многословном термине существительные, зависимые от названия мышц, всегда ставятся в родительных падежах.

Например: *musculus levator scapulae* мышца, поднимающая лопатка (мышца-подниматель (чего?) лопатки); *musculus constrictor pharyngis medius* средний констриктор (чего?) глотки; *musculus sphincter ani externus* наружный сфінктер заднего прохода.

Вправи Упражнения

1. Утворить Gen. Sg. іменників і виокремити основу.

Образуйте Gen. Sg. существительных и выделите основу.

Apex, pollex, buccinator, tuber, rubor, calor, flos, homo, paries, pulmo, mos, liquor, cor, gaster, humor, levator, cortex, venter, pes, ureter, index.

2. Узгодьте іменники з прикметниками, отримані терміни перекладіть і поставте в Gen. Sg.

Согласуйте существительные с прилагательными, полученные термины перевидите и поставте в Gen. Sg.

Paries (anterior, ius; mastoideus, a, um; jugularis, e), pes (calcaneus, a, um; planus, a, um), trochanter (major, ius; minor, ius), venter (posterior, ius; frontalis, e), humor

(vitreus, a, um; aquosus, a, um), liquor (cerebrospinalis, e; flavus, a, um), mater (pius, a, um; durus, a, um; arachnoideus, a, um), cor (adiposus, a, um; pulmonalis, e).

3. Прочитайте, перекладіть, утворіть Gen. Sg. поданих термінів.

Прочитайте, переведите, образуйте Gen. Sg. данных терминов.

А. Liquor cerebrospinalis, paries labyrinthicus, tuber parietale, flos albus, homo sanus, cor sanus, gaster sana, os zygomaticum, os frontale, paries membranaceus, tuber frontale, pulmo dexter, paries jugularis, trochanter major, canalis inguinalis, dura mater spinalis.

Б. Apex pulmonis dextri, cortex glandulae suprarenalis, lobus pulmonis superior, tuber ossis ischii, pars cuneiformis vomeris, apex vesicae urinariae, basis ossis sacri, musculus orbicularis oris, lobus pulmonis superior.

4. Перекладіть латинською мовою.

А. Лобний горб, під'язикова кістка, права та ліва легеня, великий та малий вертлюг, крило леміша, вехівка носа, м'яка оболонка головного мозку, передня стінка шлунку, вирізка верхівки серця, медіальна стінка очної ямки, печеристе тіло сечівника, медіальна поверхня лівої легені, яремна стінка барабанної порожнини, скроневий відросток виличної кістки, піхва сухожилка великого пальця руки, кіркова речовина лімфатичного вузла.

Б. Переднє черевце м'яза, верхівка крижа, сідничний горб, тил стопи, ворота легені, передня стінка піхви, підошва стопи, крило поздовжньої кістки, гілка сідничної кістки, перетинка стремінця, спино-мозкова рідина, склоподібна волога, м'язова оболонка шлунку, переднє черевце двочеревцевого м'язу, яремна стінка, верхівка заднього рогу.

Переведите на латинский язык.

А. Лобный бугор, подъязычная кость, правое и левое легкое, большой и малый вертлюг, крыло сошника, верхушка носа, мягкая оболочка головного мозга, передняя стенка желудка, вырезка верхушки сердца, медиальная стенка глазницы, пещиристое тело мочеточника, медиальная поверхность левого легкого, яремная стенка барабанной полости, височный отросток скуловой кости, влагалище сухожилия большого пальца руки, корковое вещество лимфатического узла.

Б. Переднее брюшко мышцы, верхушка крестца, седалищный бугор, тыл стопы, ворота легкого, передняя стенка влагалища, подошва стопы, крыло повздошной кости, ветвь седалищной кости, перепонка стремени, спинно-мозговая жидкость, стекловидная влага, мышечная оболочка желудка, переднее брюшко двубрюшной мышцы, яремная стенка, верхушка заднего рога.

5. Перекладіть латинською мовою.

А. М'яз, що напружує барабанну перетинку; нижній (середній) констріктор глотки; м'яз, що піднімає лопатку; м'яз-обертач шії; м'яз, що піднімає щитовидну залозу; м'яз, що опускає нижню губу.

Б. Довгий м'яз, що відводить великий палець кисті (мізинець, великий палець стопи); м'яз, що приводить великий палець стопи (великий палець кисті); сфінктер сечового міхура (воротаря, жовчної протоки, сечівника, зіниці); зовнішній

сфинктер заднього проходу; м'яз, що піднімає передміхурову залозу (лопатку, верхню повіку); довгий променевий розгинач зап'ястя, короткий розгинач великого пальця стопи, ліктьовий згинач зап'ястя; м'яз, що зморщує брову.

Переведите на латинский язык.

А. Мышца, напрягающая барабанную перепонку; нижний (средний) констриктор глотки; мышца, поднимающая лопатку; мышца-вращатель шеи; мышца, поднимающая щитовидную железу; мышца, опускающая нижнюю губу.

Б. Длинная мышца, отводящая большой палец кисти (мизинец, большой палец стопы); мышца, приводящая большой палец стопы (большой палец кисти); сфинктер мочевого пузыря (привратника, желчного протока, мочеиспускательного канала, зрачка); наружный сфинктер заднего прохода; мышца, поднимающая предстательную железу (лопатку, верхнее веко); длинный лучевой разгибатель запястья, короткий разгибатель большого пальца стопы, локтевой сгибатель запястья; мышца, сморщивающая бровь.

Афоризми

Афоризмы

Alma mater	Мати-годувальниця; Кормящая мать
Arbor vitae	Дерево життя; Древо жизни
Doctor honoris causa	Лікар за заслугами; Доктор по заслугами
Homo sapiens	Людина розумна; Человек разумный
Labor omnia vincit	Праця перемагає все; Труд побеждает всё
Plenus venter non studet libenter	Сите черево до навчання глухе; Сытое брюхо к учению глухо

Лексичний мінімум

Лексический минимум

Іменники чоловічого роду III відміни

Существительные мужского рода III склонения

apex, icis m	верхівка; верхушка
cortex, icis m	кора; кора
humor, oris m	волога, рідина як складова частина тіла; влага, жидкость как составная часть тела
liquor, oris m	рідина (спино-мозкова); жидкость (спинно-мозговая)

index, icis m	вказівний палець; указательный палец
paries, etis m	стінка; стенка
pes, pedis m	стопа; стопа
pollex, icis m	великий палець руки; большой палец руки
pulmo, onis m	легеня; легкое
stapes, edis m	стремінце; стремя
ureter, eris m	уретра; мочеточник
venter, tris m	черевце; брюшко
vertex, iris m	тім'я, вершина; темя, вершина

**Винятки з правил чоловічого роду іменників III відміни
Исключения из правил мужского рода существительных III склонения**

cor, cordis n	серце; сердце
mater, tris f	матір; тут: мозкова оболонка; мать; здесь: мозговая оболочка
arachnoidea (mater)	павутинна мозкова оболонка; паутинная мозговая оболочка
dura mater	тверда (щільна) мозкова оболонка; твердая (плотная) мозговая оболочка
pia mater	м'яка (тонка) мозкова оболонка; мягкая (тонкая) мозговая оболочка
gaster, tris f	шлунок; желудок
os, ossis n	кістка; кость
os, oris n	рот; рот
tuber, eris n	горб; бугор

**Іменники-назви м'язів за їх функціями
Существительные-названия мышц по функции**

(m.) abductor, oris m	м'яз відвідний; мышца отводящая
(m.) adductor, oris m	м'яз-привідник; мышца приводящая
(m.) buccinator, oris m	м'яз щічний; мышца щёчная
(m.) constrictor, oris m	м'яз констріктор (м'яз-зжимач); констриктор (мышца-сжиматель)
(m.) corrugator, oris m	м'яз-зморщувач; мышца, сморщивающая
(m.) cremaster, eris m	м'яз піднімаючий яєчко; мышца поднимающая яичко
(m.) depressor, oris m	м'яз опускаючий; мышца опускающая
(m.) dilatator, oris m	м'яз розширюючий; мышца расширяющая
(m.) erector, oris m	м'яз випрямляючий; мышца выпрямляющая
(m.) extensor, oris m	м'яз-розгинач; мышца-разгибатель

(m.) flexor, oris m	м'яз-згинач; мышца-сгибатель
(m.) levator, oris m	м'яз піднімаючий; мышца поднимающая
(m.) masseter, eris m	м'яз жувальний; мышца жевательная
(m.) pronator, oris m	пронатор; пронатор
(m.) rotator, oris m	м'яз обертач; мышца вращающая
(m.) sphincter, eris m	сфінктер (м'яз-зжимач); сфинктер (мышца-сжиматель)
(m.) supinator, oris m	супінатор; супинатор
(m.) tensor, oris m	м'яз напругаючий; мышца напрягающая

Іменники жіночого роду III відміни

Существительные женского рода III склонения

Ознакою жіночого роду III відміни є характерні закінчення в Nom. Sg.:

- а) *-s* з різними попередніми голосними і приголосними (*-as, -us, -es, -is, -ns, -rs*);
- б) *-x* з різними попередніми голосними та приголосними (*-ax, -ux, -ix, -lx, -nx*);
- в) *-do, -go, -io*.

Признаком женского рода III склонения являются характерные окончания в Nom. Sg.:

- а) *-s* с разными предшествующими гласными и согласными (*-as, -us, -es, -is, -ns -rs*);
- б) *-x* с разными предшествующими гласными и согласными (*-ax, -ux, -ix, -lx, -nx*);
- в) *-do, -go, -io*.

Відповідність між Nom. і Gen. Sg. з винятками з правил жіночого роду Соответствие между Nom. и Gen. Sg. с исключениями из правил женского рода.

Закін. Nom. Sg. Оконч. Nom. Sg.	Закінч. Gen. Sg. Оконч. Gen. Sg.	Приклади Примеры	Виключення Исключения
-as	-atis	tuberositas, atis f (горбистість; бугристість)	vas, vasis n (судина; сосуд) pancreas, atis n (підшлункова залоза; поджелудочная железа)

-us	-utis -udis	salus, utis f (здоров'я; здоровье) incus, udis f (ковадло; наковальня)	ім. II, IV відм. (ч. р.); суц. II, IV скл. (м. р.); ім. III відм. (с. р.); суц. III скл. (с. р.)
-is (нерівноскл.; неравносл.)	-idis	pyramis, idis f (піраміда; пирамида)	sanguis, inis m (кров; кровь)
-is (рівноскл.; равносл.)	-is	pelvis, is f (таз; таз)	axis, is m (вісь, II шийний хребець; осьь, II шейный позвонок) canalis, is m (канал; канал) unguis, is m (ніготь; ноготь) testis, is m (яєчко; яичко) penis, is m (статевий член; половой член)
-es	-is	pubes, is f (лобок; лобок)	нерівноскладні ім. на -es (ч. р.); неравносложные суц. на -es (м. р.)
-ns	-ntis	lens, lentis f (кришталік; хрусталик)	dens, dentis m (зуб; зуб) mons, montis m (підвищення; возвышение) pons, pontis m (міст; мост)
-rs	-rtis	pars, partis f (частина, бік; часть, сторона)	—
-ax	-acis	rax, pacis f (мир, спокій; мир, покой)	thorax, acis m (груди, грудна клітка; грудь, грудная клетка)
-ux	-ucis	nux, nucis f (горіх, орех)	hallux, ucis m (великий палець стопи; большой палец стопы)
-ix	-icis	radix, icis f (корінь; корень)	fornix, icis m (склепіння; свод) coccyx, ygis m (куприк; копчик)

-lx	-lcis	calx, calcis f (п'ятка, п'ятка)	–
-nx	-ngis	phalanx, ngis f (фаланга; фаланга)	pharynx, ngis m (глотка; глотка) larynx, ngis m (гортань; гортань)

-do	-dinis	latitudo, dinis f (ширина; ширина)	tendo, dinis m (сухожилок; сухожилие)
-go	-ginis	cartilago, ginis f (хрящ; хрящ)	margo, ginis m (край, кордон; край, граница)
-io	-ionis	articulatio, ionis f (суглоб; сустав)	–

Необходимо звернути особливу увагу на іменники жіночого роду III відміни, які закінчуються на *-io* (*-tio*, *-sio*, *-xio*). Більшість з них – слова віддієслівного походження з відвертеним значенням дії, функції, процесу. Напр.:

– найменування функцій, виконуваних м'язами: *supinatio* поворот долоні вгору; *pronatio* поворот долоні вниз; *flexio* згинання; *extensio* розгинання, розтягування тощо;

– назва більшості хірургічних операцій: *amputatio pedis* ампутація стопи, *resectio pulmonis* резекція легені (подібні слова використовують в основному у клінічній термінології).

Особливої уваги також заслуговують рівноскладні іменники на *-is*. Серед них досить велику групу складають слова грецького походження (їх легко впізнати по характерному закінченню *-sis*: *dosis*, *prognosis*, *diagnosis* та інші.), котрі, формально відносяться до змішанного типу, але фактично змінюються за голосним різновидом. Крім цього, по аналогії с даним типом іменників відмінюються і чотири суто латинських слова: *pelvis*, *febris*, *tussis*, *pertussis* (таз, лихоманка, кашель, кашлюк).

.....

Следует обратить особое внимание на существительные женского рода III склонения, оканчивающиеся на *-io* (*-tio*, *-sio*, *-xio*). Большинство из них-слова отглагольного происхождения с отвлеченным значением действия, функции, процесса. Напр.:

– наименования функций, выполняемых мышцами: *supinatio* поворот ладони вверх; *pronatio* поворот ладони вниз; *flexio* сгибание; *extensio* разгибание, растягивание и т.п.;

– названия большинства хирургических операций: *amputatio pedis* ампутація стопи, *resectio pulmonis* резекція легкого (подобные слова используются в основном в клинической терминологии).

Особого внимания также заслуживают равносложные существительные на *-is*. Среди них довольно большую группу составляют слова греческого происхождения (их легко узнать по характерной концовке *-sis*: *dosis*, *prognosis*, *diagnosis* и др.),

которые, формально примыкая к смешанному типу, фактически изменяются по гласной разновидности. Более того, по аналогии с данным типом существительных склоняются и четыре исконно латинских слова: *pelvis, febris, tussis, pertussis* (таз, лихорадка, кашель, коклюш)

Афоризми

Афоризмы

Audiatur et altera pars	Нехай буде вислухана і інша сторона; Пусть будет выслушана и другая сторона
Aurea mediocritas	Золота середина; Золотая середина
Omnis ars naturae imitatio est	Усіляке мистецтво є наслідуванням природи; Всякое искусство есть подражание природе
Ignoti nulla curatio morbi	Не можна лікувати непізнану хворобу; Нельзя лечить непознанную болезнь
Diagnosis bona – curatio bona	Хороший діагноз – гарне лікування; Хороший диагноз – хорошее лечение
Conditio sine qua non	Неодмінна умова; Непременное условие
Quails vita, finis ita	Яке життя, такий і (його) кінець; Какова жизнь, таков и (её) конец

Лексичний мінімум

Лексический минимум

Іменники жіночого роду III відміни

Существительные женского рода III склонения

(a.) carotis, idis f	сонна артерія; сонная артерия
appendix, icis f	апендикс, придаток, відросток; аппендикс, придаток отросток
articulatio, onis f	суглоб; сустав
auris, is f	вухо; ухо
basis, is f	основа; основание
bilis, is f	жовч; желчь
cavitas, atis f (=cavum, i n)	западина, порожнина; впадина, полость
cervix, icis f	шия, шийка (матки, сечового міхура); шея, шейка (матки, мочевого пузиря)
cutis, is f	шкіра; кожа
extremitas, atis f	кінець (довгих органів); конец (длинных органов)

frons, frontis f	лоб; лоб
(gl.) parotis, idis f	привушна залоза; околоушная железа
impressio, onis f	вдавлення; вдавления
iris, iridis f	райдужка, райдужна оболонка ока;
	радужка, радужная оболочка глаз
lens, lentis f	кришталік; хрусталик
meninx, ngis f	мозкова оболонка; мозговая оболочка
pars, partis f	частина; часть
pelvis, is f	таз; таз
pelvis renalis	ниркова миска; почечная лоханка
phalanx, ngis f	фаланга; фаланга
pubes, is f	лобок; лобок
pyramis, idis f	піраміда; пирамида
radix, icis f	корінь, корінець; корень, корешок
regio, onis f	область; область
symphysis, is f	симфіз (зрощення); симфиз (сращение)
synchondrosis, is f	синхондроз; синхондроз
tuberositas, atis f	горбистість; бугристость

Винятки з правил жіночого роду **Исключения из правил женского рода**

axis, is m	вісь, другий шийний хребець; ось, второй шейный позвонок
canalis, is m	канал; канал
coccyx, ygis m	куприк; копчик
dens, dentis m	зуб; зуб
fornix, icis m	склепіння; свод
hallux, ucis m	великий палець стопи; большой палец стопы
larynx, ngis m	гортань; гортань
margo, inis m	край; край
pancreas, atis n	підшлункова залоза; поджелудочная железа
pharynx, ngis m	глотка; глотка
sanguis, inis m	кров; кровь
tendo, inis m	сухожилок; сухожилие
testis, is m	яєчко (чоловіча статева залоза); яичко (мужская половая железа)
thorax, acis m	груди, грудна клітка; грудь, грудная клетка
unguis, is m	ніготь; ноготь
vas, vasis n	судина; сосуд

Вправи Упражнения

1. Утворіть усно Gen. Sg. наведених нижче слів, виокремте основу, визначте тип.

Образуйте устно Gen. Sg. приведенных ниже слов, выделите основу, определите тип.

Cavitas, extremitas, senectus, ars, mors, pons, mystax, hallux, thorax, appendix, fornix, meninx, hirudo, auris, larynx, dilatatio, basis, falx, radix, valetudo, calx, pharynx, pelvis, aponeurosis, cutis, bifurcatio, testis, cartilago, margo, pubes, bilis, constrictio.

2. Узгодьте латинською мовою прикметники, які стоять у дужках, з іменниками, звертаючи увагу на рід; кожен термін поставте в Gen. Sg.

Порожнина (мозкова, плевральна, барабанна, суглобова); горбистість (дельтоподібна, крилоподібна, клубова, жувальна); вухо (середнє, внутрішнє, зовнішнє); частина (кам'яниста, медіальна, верхня, кісткова, глибока); хрящ (крилоподібний, реберний, великий, щитоподібний); суглоб (складний, нижньощелепний, простий); канал (великий, піднебінний, крижовий, поживний); фаланга (середня, дистальна, проксимальна); область (передня, стегова, п'яткова); втиснення (серцеве, шлункове, ниркове)

Согласуйте на латинском языке прилагательные, стоящие в скобках, с существительными, обращая внимание на род; каждый термин поставьте в Gen. Sg.

Полость (мозговая, плевральная, барабанная, суставная); бугристость (дельтовидная, крыловидная, подвздошная, жевательная); ухо (среднее, внутреннее, наружное); часть (каменистая, медиальная, верхняя, костная, глубокая); хрящ (крыловидный, реберный, большой, щитовидный); сустав (сложный, нижнечелюстной, простой); канал (большой, небный, крестцовый, питательный); фаланга (средняя, дистальная, проксимальная); область (передняя, бедренная, пяточная); вдавление (сердечное, желудочное, почечное).

3. Перекладіть українською мовою.

Переведите на русский язык.

A. Vestibulum oris, fornix vestibuli oris, pyramis renalis, pelvis major et minor, extremitas sternalis, impressio ligamenti, inclinatio pelvis, basis patellae, symphysis intervertebralis, falx inguinalis, articulatio radiocarpalis, radix unguis, cavitas pharyngis, os pubis, axis pelvis, nucleus et cortex lentis, symphysis pubica.

B. Terminatio nervi cutis, pars optica retinae, regio thoracis posterior, pars thoracica aortae, articulatio capitis costae, regio mediana thoracis, pars laryngea pharyngis, pars libera gingivae, basis cranii externa, cartilago alaris major, fornix pedis transversus, impressio cardiaca pulmonis, cavitas oris propria, synchondrosis infraoccipitalis anterior, musculus interspinalis cervicis.

4. Перекладіть, зробіть граматичний розбір.

Переведите, сделайте грамматический разбор.

Pars libera membri inferioris, basis metacarpalis phalangis proximalis, aponeurosis musculi bicipitis brachii, labyrinthus osseus auris internae, margo superior partis petrosae, vagina tendinis musculi extensoris hallucis longi, canalis tendinis musculi flexoris carpi radialis, margo superior apicis pulmonis sinistri.

5. Перекладіть терміни латинською мовою.

А. Корінь, спинка і верхівка носа, склепіння шлунку (гортані, черепа, піхви, глотки), склепіння переддвір'я рота, плечовий суглоб, корінь нігтя, куток рота, порожнина зуба, піднебінний апоневроз, борозна сонної артерії, складний суглоб, основа черепа, шкіра лоба, древо життя мозочка, сосочок привушної залози, голівка підшлункової залози, вена мозкової оболонки.

Б. Носова частина глотки, тверда оболонка головного мозку, латеральна поверхня яєчка, капсула підшлункової залози, хрящ перетинки носа, верхня апертура таза, нижнє склепіння кон'юнктиви, коса частина гортані, канал шийки матки, область нижньої кінцівки, серцеве втиснення легені, хрящова тканина гортані, барабанна порожнина середнього вуха, канал великого кам'янистого нерва, кільцева частина фіброзної піхви.

Переведите термины на латинский язык.

А. Корень, спинка и верхушка носа, свод желудка (гортани, черепа, влагалища, глотки), свод преддверия рта, плечевой сустав, корень ногтя, угол рта, полость зуба, небный апоневроз, борозда сонной артерии, сложный сустав, основание черепа, кожа лба, древо жизни мозжечка, сосочек околоушной железы, головка поджелудочной железы, вена мозговой оболочки.

Б. Носовая часть глотки, твердая оболочка головного мозга, латеральная поверхность яичка, капсула поджелудочной железы, хрящ перегородки носа, верхняя апертура таза, нижний свод конъюнктивы, косая часть гортани, канал шейки матки, область нижней конечности, сердечное вдавление легкого, хрящевая ткань гортани, барабанная полость среднего уха, канал большого каменистого нерва, кольцевая часть фиброзного влагалища.

Іменники середнього роду III відміни

Существительные среднего рода III склонения

Ознакою іменників середнього роду III відміни є характерні закінчення в Nom. Sg.: *-en, -ur, -ut, -us, -ma, -e, -l, -ar*.

Признаком существительных среднего рода III склонения являются характерные окончания в Nom. Sg.: *-en, -ur, -ut, -us, -ma, -e, -l, -ar*.

Відповідність між Nom. і Gen. Sg. з винятками з правил середнього роду
Соответствия между Nom. и Gen. Sg. с исключениями из правил среднего рода

Закінч. (оконч.) Nom. Sg	Кінцівка (концовка) Gen. Sg	Приклади, примери	Винятки, исключения
-en	-inis	foramen, inis n (вирізка; отверстие)	ren, renis m (нирка, почка) lien, lienis m (селезінка, селезенка)
-ur	-oris -uris	femur, oris n (бедро) Sulfur, uris n (сірка, сера)	- -
-ut	-itis	caput, itis n (голова, голова)	-
-us	-oris -eris -uris	corpus, oris n (тіло, тело; тулуб, туловище) glomus, eris n (клубок, клубок) crus, cruris n (гомілка, голень; ніжка, ножка)	іменники II, IV від. (чоловічий рід); II, IV скл. (мужской род); суц. II, IV скл ім. II,IV від. з основою на -t/-d (жіночий рід) существительные с основой на -t/-d (женский род)
-ma	-matis	zigoma, atis n (скула; скула)	декілька ім. I від. несколько суц. I скл. (squama, mamma, palma, lacrima)
-e	-is	rete, is n (сітка; сеть)	ім. I від. (грец.) суц. I скл. (грец.) напр.: raphe, chole (Gen. Sg. -es)
-(a)l	-(a)lis	animal, alis n (тварина; животное)	-
-ar	-aris	fel, fellis n (жовч; желчь) calcar, aris n (шпора)	NB! hepar, atis n печінка, печень

Афоризми Афоризмы

Nomina sunt odiosa	Імена ненавистні (Не будемо називати імен); Имена ненавистны (Не будем называть имен)
Qui querit, reperit	Хто шукає, той знайде; Кто ищет, тот найдет
Mala herba cito crescit	Дурна трава швидко росте; Дурная трава быстро растет
Omne initium difficile est	Будь-який початок складний; Всякое начало трудно
Scientia potentia est	Знання – сила; Знание – сила
Presente medico nihil nocet	У присутності лікаря ніщо не шкідливо; В присутствии врача ничто не вредно
Sero venientibus ossa	Тим, хто приходить пізно – кістки; Поздно приходящим – кости
Pia desideria	Благі наміри; Благие намерения

Лексичний мінімум Лексический минимум

Іменники середнього роду III відміни. Существительные среднего рода III склонения

abdomen, inis n	живіт, черево; живот, брюхо
caput, itis n	голова; голова
chiasma, atis n	перехрест; перекрест
corpus, oris n	тіло; тело
crus, cruris n	ніжка, гомілка; ножка, голень
diaphragma, atis n	діафрагма; диафрагма
femur, oris n	стегно; бедро
foramen, inis n	отвір; отверстие
glomus, eris n	клубок; клубок
hepar, atis n	печінка; печень
inguen, inis n	пах; пах
occiput, itis n	потилиця; затылок
pectus, oris n	груди (передня частина); грудь (передняя часть)
stroma, atis n	строма; остов
systema, atis n	система; система

tegmen, inis n	дах; крыша
tempus, oris n	скроня, час; висок, время
viscus, eris n	внутрощі; внутренности
zygoma, atis n	вилиця; скула

**Винятки з правил середнього роду
Исключения из правил среднего рода**

ren, renis m	нирка; почка
lien, lienis m	селезінка; селезінка

**Вправи
Упражнения**

1. Утворіть відповідно до закономірностей, наведених у таблиці, форми Gen. Sg. для наступних іменників:

Образуйте в соответствии с закономерностями, приведенными в таблице, формы Gen. Sg. для следующих существительных:

abdomen, semen, rete, pectin, ile, thenar, pus, fel, pulvinar, tegmen, calcar, mel, caput, occiput, pectus, sulfur, femur.

2. Узгодьте латинською мовою прикметники з іменниками, утворіть Gen. Sg. отриманих термінів.

Отвір (яремний, круглий, овальний, великий, соскоподібний, потиличний); ніжка (права, латеральна, коротка, перетинчаста, проста, загальна); головка (довга, коротка, глибока, коса, поперечна, латеральна); тіло (печеристе, склоподібне, жирове); клубок (аортальний, куприковий); система (центральна, нервова, лімфатична); сітка (артеріальна, долонна, суглобова)

Согласуйте на латинском языке прилагательные с существительными, образуйте Gen. Sg. полученных терминов.

Отверстие (яремное, круглое, овальное, большое, сосцевидное, затылочное); ножка (правая, латеральная, короткая, перепончатая, простая, общая); головка (длинная, короткая, глубокая, косая, поперечная, латеральная); тело (пещеристое, стекловидное, жировое); клубок (аортальный, копчиковый); система (центральная, нервная, лимфатическая); сеть (артериальная, ладонная, суставная).

3. Перекладіть українською мовою.

Переведите на русский язык.

Glomus caroticum, systema lymphaticum, pancreas accessorium, tegmen tympani, stroma ganglii, hepar mobile, rete venosum, corpus vitreum, parenchima testis, foramen palatinum majus, caput ossis femoris, corpus adiposum infrapatellare, crus

membranaceum simplex, ganglion spinale cochleae, foramen linguae, caput superius musculi pterygoidei.

4. Перекладіть терміни українською мовою, назвіть словникову форму іменників III відміни, зробіть письмовий розбір підкреслених термінів.

Переведите термины на русский язык, назовите словарную форму существительных III склонения, сделайте письменный разбор подчеркнутых терминов.

Caput humeri, caput radii, os trapeoideum, corpus phalangis, crus laterale, caput longum, tuber ischiadicum, diaphragma thoracoabdominale, caput et crus stapedis, diaphragma oris, foramen mentale, corpus ossis ilii, corpus adiposum orbitae, systema nervosum centrale, foramen infraorbitale maxillae, crus osseum commune, ramus superior ossis pubis, musculus obliquus externus abdominis, crus mediale cartilaginis alaris majoris, artria circumflexa femoris lateralis.

5. Перекладіть терміни латинською мовою.

А. Основа серця, верхівка серця, корінь легені, порожнина матки, щитовидний хрящ, піднебіннопіхвовий канал, остистий м'яз шиї, передня область обличчя, перетинчаста стінка трахеї, зовнішня основа черепа, ліва частина печінки, поверхнева лімфатична судина, внутрішня сонна артерія, серцеве втиснення легені, заднє ядро трапецієподібного тіла, зовнішній косий м'яз живота, соскоподібний край потиличної кістки, задній край кам'янистої частини.

Б. Права доля печінки, черевна частина сечоводу, тіло під'язикової кістки, передня поверхня кристалика, медіальний відросток бугра п'яркової кістки, верхівка головки маломілкової кістки, різцевий отвір піднебінного відростка, підорбітальний канал верхньої щелепи.

Переведите термины на латинский язык.

А. Основание сердца, верхушка сердца, корень легкого, полость матки, почечная лоханка, щитовидный хрящ, небновлагалищный канал, остистая мышца шеи, передняя область лица, перепончатая стенка трахеи, наружное основание черепа, левая доля печени, поверхностный лимфатический сосуд, внутренняя сонная артерия, сердечное вдавление легкого, заднее ядро трапецевидного тела, наружная косая мышца живота, сосцевидный край затылочной кости, задний край каменистой части.

Б. Правая доля печени, брюшная часть мочеточника, тело подъязычной кости, передняя поверхность хрусталика, медиальный отросток бугра пяточной кости, верхушка головки малоберцовой кости, резцовое отверстие небного отростка, подглазничный канал верхней челюсти.

Називний відмінок множини іменників і прикметників
Именительный падеж множественного числа существительных и
прилагательных

Утворення форм Nom. Pl. іменників всіх відмін
Образование форм Nom. Pl. существительных всех склонений

Відм. / рід Скл. / род	m	f	n
I	-	-ae	-
II	-i	-	-a
III	-es	-es	-a (-ia)
IV	-us	-	-ua
V	-	-es	-

Примітка: закінчення, вказані для іменників III відміни, приєднуються до їх основи (в дужках дається закінчення для іменників голосного типу).

Примечание: окончания, указанные для существительных III склонения, присоединяются к их основе (в скобках даётся окончание для существительных гласного типа).

Приклади побудови форм множини
Образцы построения форм множественного числа

Іменник Существительное	Основа Основа	Nom. Pl.
costa, ae f I	cost-	cost-ae
sulcus, i m II	sulc-	sulc-i
tuberculum, i n II	tubercul-	tubercul-a
pulmo, onis m III	pulmon-	pulmon-es
pars, partis f III	pars-	part-es
tempus, oris n III	tempor-	tempor-a
rete, is n (гол. м.) III	ret-	ret-ia
prosessus, us m IV	process-	prosess-us
genu, us n IV	gen-	gen-ua
facies, ei f V	faci-	faci-es

Утворення форм Nom. Pl. для всіх типів прикметників
Образование форм Nom. Pl. для всех типов прилагательных

Прикметники в латинській мові відмінюються залежно від групи, до якої вони належать, за I-II або за III відміною. Слід запам'ятати, що прикметники II групи відмінюються за голосним різновидом III відміни, а прикметники “особливої” групи (тобто ті, які мають форму вищого ступеня) – за приголосним різновидом III відміни.

Прилагательные в латинском языке склоняются в зависимости от группы, к которой они относятся, по I-II или по III склонению, поэтому никаких дополнительных окончаний заучивать не придется. Нужно лишь запомнить, что прилагательные второй группы склоняются по гласной разновидности III склонения, а прилагательные “особой” группы (то есть имеющие форму сравнительной степени) – по согласной разновидности III склонения.

Зведена таблиця закінчень Nom. Pl. для прикметників всіх типів
Сводная таблица окончаний Nom. Pl. для прилагательных всех типов

Групи Группы	m	f	n
I	-i	-ae	-a
II	-es	-es	-ia
“особлива” “особая”	-ior-es	-ior-es	-ior-a

Приклади побудови множини у різноманітних типів прикметників
Образцы построения форм множественного числа у различных типов прилагательных

Приклад	m	f	n
longus, a, um	long-i	long-ae	long-a
ruber, bra, brum	rubr-i	rubr-ae	rubr-a
vertebralis, e	vertebral-es	vertebral-es	vertebral-ia
simplex, icis	simplic-es	simplic-es	simplic-ia
major, jus	major-es	major-es	major-a

1. Середній рід. В Nom. Pl. форми середнього роду іменників будь-якої відміни і прикметників будь-якої групи і ступеня порівняння закінчуються на -a.

2. Чоловічий і жіночий рід.

1) Іменники і прикметники I, II відмін, іменники IV відміни мають таке ж закінчення, як в Gen. Sing. відповідної відміни.

2) Іменники і прикметники III відміни (зокрема прикметники зі ступенем порівняння), а також іменники V відміни мають закінчення -es.

.....

1. Средний род. В Nom. Pl. форми среднего рода существительных любого склонения и прилагательных любой группы и степени сравнения оканчиваются на -а.

2. Мужской и женский род.

1) Существительные и прилагательные I, II склонений, существительные IV склонения имеют такое же окончание, как в Gen. Sing. соответствующего склонения.

2) Существительные и прилагательные III склонения (включая прилагательные в сравнительной степени), а также существительные V склонения имеют окончание -es.

Скорочення для позначення іменників в Nom. Pl.

Сокращения, принятые для обозначения существительных в Nom. Pl.

aa. – *arteriae*; *artt.* – *articulationes*; *bb.* – *bursae*; *gll.* – *glandulae*; *forr.* – *foramina*; *ligg.* – *ligamenta*; *mm.* – *musculi*; *nn.* – *nervi*; *rr.* – *rami*; *vagg.* – *vaginae*; *vv.* – *venae*.

Вправи Упражнения

1. Визначте відміну іменників, утворіть форми Nom. Pl.

Определите склонение существительных, образуйте формы Nom. Pl.

Femur, oris n; pyramis, idis f; ala, ae f; sinus, us m; alveolus, i m; ganglion, i n; axis, is m; truncus, i m; hiatus, us m; tuber, eris n; chiasma, atis n; systema, atis n; glomus, eris n; venter, tris m; vertebra ae f; ligamentum, i n; dens, dentis m; ductus, us m; cartilago, inis f; vas, vasis n; genu, us n; facies, ei f, os, ossis n; sulcus, i m; os, oris n; folliculus, i m; crus, cruris n; ampulla, ae f; recessus, us m.

2. Перекладіть іменники, що стоять в Nom. Pl., вкажіть словникову форму, визначте відміну і тип.

Переведите существительные, стоящие в Nom. Pl., укажите словарную форму, определите склонение и тип.

Septa; palpebrae; retina; ganglia; cornua; labia; meninges; cilia; juncturae; folia; rami; partes; abdomina; cartilagineae; trunci; lobi; arteriae; plexus; fasciae; radices; genua; facies; proessus; aures; tuberositates; systemata; ligamenta; canales; venae.

3. Перекладіть латинською мовою.

Пальці; отвори; головки; м'язи; хребці; руки; області; ноги; легені; вузли; залози; губи; судини; канали; хрящі; горбки; верхівки; стінки; шлуночки; суглоби; вуха; основи; частини; корні; піхви; нерви; гирла; сосочки; звивини.

Переведите на латинский язык.

Пальцы; отверстия; головки; мышцы; позвонки; руки; области; ноги; легкие; узлы; железы; губы; сосуды; каналы; хрящи; бугорки; верхушки; стенки; желудочки; суставы; уши; основания; части; корни; влагалища; нервы; устья; сосочки; извилины.

4. Перекладіть латинською мовою.

М'язи (нижньої кінцівки, діафрагми таза); області голови; кістки грудної клітки; звини великого мозку; листки мозочка; промені кристалика; борозни шкіри; зв'язки стопи; м'язи ший; шви черепа; суглоби грудної клітки; гілки перетинки барабана; великі піднебінні протоки; сумки верхнього сідничного м'яза; складки слизової оболонки жовчного міхура.

Переведите на латинский язык.

Мышцы (нижней конечности, диафрагмы таза); области головы; кости грудной клетки; извилины большого мозга; листки мозжечка; лучи хрусталика; борозды кожи; связки стопы; мышцы шеи; швы черепа; суставы грудной клетки; ветви перепонки барабана; большие небные протоки; сумки верхней ягодичной мышцы; складки слизистой оболочки желчного пузыря.

5. Визначте групу та рід прикметників за їх формами у Nom. Pl., дайте їх словникову форму.

Определите группу и род прилагательных по их формам в Nom. Pl., дайте их словарную форму.

Dentales; interossea; incisivi; radicularia; superiora; thoracicae; longissimi; alveolares; acustici; ethmoidalia; minores; palatinae; sinistri; supremae; pharyngea; minima; latissima.

6. Дайте характеристику (визначте рід, число, відмінок) наведених нижче прикметників.

Дайте характеристику (определите род, число, падеж) приведенных ниже прилагательных.

Majoris; pyramidales; occipitalia; palatini; minus; orbitalis; minora; obliqui; subcutaneae; pelvina; interalveolaria; costales; maxillaris; incisivum; laterale; trapezoidea; clavicularia.

7. Утворіть Nom. Pl., враховуючи групу і рід прикметників (вихідні форми наведені в Nom. Sg.).

Образуйте Nom. Pl., учитывая группу и род прилагательных (исходные формы приведены в Nom. Sg.).

Lumbalis; lata; posterius; labiale; major; craniale; vertebrale; brevis; asper; proprius; dorsale; thyroideum; ossea; osseus; simplicissimus; bronchialis; libera; sacrale; zygomaticum; longus.

8. Оберіть з наведених у дужках прикметників варіанти, що підходять для іменників.

Выберите из приведенных в скобках прилагательных подходящие варианты для существительных.

Nodi (lumbales, pectoralia, major, superiores, dextri, occipitales, internae); papillae (linguales, filiformes, sinistri, minora, majores); ligamenta (interosae, interarticulares, alaria, palmaria, dorsales, interni, profunda); plexus (iliaci, rectales, inferiores, gastricae, mediani, vasculares); foramina (ethmoidales, minora, nervosae, occipitalia); partes (aequales, petrosi, frontales, internae, thoracicae, majora).

9. Узгодьте латиною іменники з прикметниками, вказаними в дужках.

Вузли (поперекові, лімфатичні, глибокі, великі); сосочки (язикові, ниркові, малі); зв'язки (жовті, долонні, міжкісткові, верхні); зуби (різцеві, молярні, довгі, великі); сплетіння (ректальні, шлуночкові, поверхневі); отвори (нервові, малі, решітчасті).

Согласуйте на латыни существительные с прилагательными, указанными в скобках.

Узлы (поясничные, лимфатические, глубокие, большие); сосочки (язычные, почечные, малые); связки (желтые, ладонные, межкостные, верхние); зубы (резцовые, молярные, длинные, большие); сплетения (ректальные, желудочные, поверхностные); отверстия (нервные, малые, решетчатые).

10. Перекладіть латинською мовою, потім утворіть Nom. Pl.

Мале крило; решітчастий отвір; найменша вена; суглобова поверхня; лімфатична судина; венозна сітка; крижовий нервовий вузол; перетинчаста ніжка; задня частина; кровоносна судина.

Переведите на латинский язык, затем поставьте в Nom. Pl.

Малое крыло; решетчатое отверстие; наименьшая вена; суставная поверхность; лимфатический сосуд; венозная сеть; крестцовый нервный узел; перепончатая ножка; задняя часть; кровеносный сосуд.

11. Перекладіть терміни українською мову, з пункту Б. – розберіть письмово.

Переведите термины на русский язык, из пункта Б. – разберите письменно.

A. Papillae renales; tubercula mentalia; nervi profundi; spatia interglobularia; septa cordis; crura ossea; juga alveolaria; plicae transversales recti; ductus sublinguales minores; venae intercostales anteriores; strata longitudinalia ventriculi; gyri temporales transversi; canales semicirculares ossei; foramina palatina minora; sectiones medullae oblongatae; venae rectales inferiores; lobi glandulae mammariae; cartilagine nasales accessoriae.

B. Facies temporales ossis occipitalis alae majoris; sulci lacrimales processus frontalis maxillae; labyrinthi ossis auris internae; margines partis petrosae superiores; musculi obliqui externi abdominis; rami dextri venae portae; nuclei paraventriculares posteriores et superiores; arteriae ciliares posteriores longae; rami cardiaci cervicales inferiores; partes laterales ossis occipitalis; venae digitales dorsales pedis.

12. Прочитайте без скорочень, перекладіть.

Прочтите без сокращений, переведите.

Gll. intestinales; nn. centrales; rr. orbitales; vagg. synoviales; bb; trochantericae; aa. nutriciae; mm. interspinales; nn. cardiaci; forr. minora; aa. superiores; mm. interossei; nn. profundi; rr. oesophagei; forr. incisiva; ligg. interossea.

13. Перекладіть латинською мовою.

Шлункові ямочки; міждольові поверхні; малі піднебінні канали; великі і малі роги; долонні п'ясткові вени; передні і задні тім'яні артерії; грудні серцеві гілки; долонні міжзап'ясткові зв'язки; малі під'язикові протоки; дорсальні гілки язика; нижні вени великого мозку; додаткові носові хрящі.

Переведите на латинский язык.

Желудочные ямочки; междольевые поверхности; малые небные каналы; большие и малые рога; ладонные пястные вены; передние и задние теменные артерии; грудные сердечные ветви; ладонные межзапястные связки; малые подъязычные протоки; дорсальные ветви языка; нижние вены большого мозга; добавочные носовые хрящи

Родовий відмінок множини іменників і прикметників
Родительный падеж множественного числа существительных и
прилагательных

Зведена таблиця закінчень в Gen. Pl.
 Сводная таблица окончаний в Gen. Pl.

Genetivus Pluralis

I відм.	II відм.	III відм.	IV відм.	V відм.
-arum	-orum	-um(-ium)	-uum	-erum

Подана схема – універсальна. Її можна використовувати для утворення форм множини в родовому відмінку, як іменників, так і прикметників.

N.B.! Винятком є іменник III відміни *vas, vasis* п судина, який у множині змінюється за II відміною: Gen. Pl. *vasorum*.

.....

Данная схема – универсальная. Она может использоваться для образования форм множественного числа в родительном падеже, как существительных, так и прилагательных.

N.B.! Исключением является существительное III склонения *vas, vasis* п сосуд, которое во множественном числе изменяется по II скл.: Gen. Pl. *vasorum*.

Закінчення Genetivus Pluralis іменників III відміни, прикметників II групи та прикметників у вищому ступені
Окончание Genetivus Pluralis существительных III склонения, прилагательных II группы и прилагательных в сравнительной степени

-um

Іменники, основа яких закінчується на I приголосний (т.зв. “приголосний тип”).
 Существительные, основа которых оканчивается на I согласный (т.н. “согласный тип”).
 Вищий ступінь прикметників (т.зв.

-ium

Іменники, основа яких закінчується на 2 приголосних (т.зв. “змішаний тип”).
 Существительные, основа которых оканчивается на 2 согласных (т.н. “смешанный тип”).
 Рівноскладові іменники на *-is, -es*

“приголосний тип”).	(т.зв. “змішаний тип”).
Сравнительная степень прилагательных (т.н. “согласный тип”).	Равносложные существительные на -is, -es (т.н. “смешанный тип”). Именники на -e, -al, -ar (т.зв. “голосный тип”). Существительные на -e, -al, -ar (т.н. “гласный тип”). Прикметники II группы (т.зв. “голосный тип”). Прилагательные II группы (т.н. “гласный тип”).

**Зразки побудови форм Gen. Pl для іменників та прикметників
Образцы построения форм Gen. Pl для существительных и прилагательных**

Словникова форма	Тип відмінювання	Основа	Закінчення	Форма Gen. Pl.
Словарная форма	Тип склонения	Основа	Окончание	Форма Gen. Pl.
Іменники				
Существительные				
vertebra, ae f	I	vertebr-	-arum	vertebrarum
digitus, i m	II	digit-	-orum	digitorum
tuberculum, i n	II	tubercul-	-orum	tuberculorum
ganglion, i n	II	gangli-	-orum	gangliorum
pulmo, onis m	III пригол.	pulmon-	-um	pulmonum
corpus, oris n	III пригол.	corpor-	-um	corporum
rete, is n	III гол.	ret-	-ium	retium
pars, partis f	III зміш.	part-	-ium	partium
canalis, is m	III зміш.	canal-	-ium	canalium
processus, us m	IV	process-	-uum	processuum
cornu, us n	IV	corn-	-uum	cornuum
facies, ei f	V	faci-	-erum	facierum
Прикметники				
I група				
Прилагательные				
I группа				
transversus (m)	II	transvers-	-orum	transversorum
transversa (f)	I	transvers-	-arum	transversarum
transversum (n)	II	transvers	-orum	transversorum

dexter (m)	II	dextr-	-orum	dextrorum
dextra (f)	I	dextr-	-arum	dextrarum
dextrum (n)	II	dextr-	-orum	dextrorum
II група				
II группа				
lateralis (m, f)	III гол.	lateral-	-ium	lateralium
laterale (n)	III гол.	lateral-	-ium	lateralium
simplex (m, f, n)	III гол.	simplic	-ium	simplicium
“Особлива” група				
“Особая” группа				
superior (m, f)	III пригол.	superior-	-um	superiorum
superius (n)	III пригол.	superior-	-um	superiorum

Афоризми

Афоризмы

Sancta sanctorum	Свята святих; Святая святых
Litterarum radices amarae, fructus dulces	Коріння навчання гірке, зате плоди солодкі; Корни учения горьки, зато сладки плоды
In saecula saeculorum	На віки вічні; Во веки веков
Hostium munera non munera	Дари ворогів – не дари; дары врагов – не дары
Repetitio est mater studiorum	Повторення – мати навчання; Повторение – мать учения
Vanitas vanitatum et omnia vanitas	Метушня метушні і все метушня; Суета сует и всё суета
Pigritia est mater vitiorum	Мати усіх пороків – лінь; Мать всех пороков – лень
Consensus omnium	Всезагальна згода; Всеобщее согласие

Лексичний мінімум

Лексический минимум

Іменники I відміни

Существительные I склонения

commissura, ae f	спайка; спайка
glandula (ae f) suprarenalis	наднирник; надпочечник
medulla, ae f	мозок, мозкова речовина; мозг, мозговое вещество
m. oblongata	довгастиий мозок; продолговатый мозг

m. ossium	кістковий мозок; костный мозг
m. spinalis	спинний мозок; спинной мозг
trachea, ae f	трахея, дихальне горло; трахея, дыхательное горло
vagina, ae f	піхва; влагалище
vesica, ae f	міхур; пузырь
v. urinaria	сечовий міхур; мочевой пузырь
v. fellea (biliaris)	жовчний міхур; желчный пузырь

Іменники II відміни Существительные II склонения

atrium, i n	передсердя; предсердие
bronchus, i m	бронх; бронх
carpus, i m	зап'ясток; запястье
lobus, i m	доля; доля
lumbus, i m	поперек; поясница
metacarpus, i m	п'ясток; пястье
nodulus, i m	вузлик; узелок
retinaculum, i m	утримувач; удерживатель
stratum, i n	слой; слой
thalamus, i m	таламус; таламус
thymus, i m	тимус; тимус

Іменники IV відміни Существительные IV склонения

abscessus, us m	абсцес; абсцесс
sensus, us m	відчуття; чувство

Прикметники I групи Прилагательные I группы

arteriosus, a, um	артеріальний; артериальный
caninus, a, um	собачий; собачий
dens caninus	ікло; клык
deciduus, a, um	відпадаючий; отпадающий
dens deciduus	молочний зуб; молочный зуб
incisivus, a, um	різцевий; резцовый
dens incisivus	різець; резец

membranaceus, a, um	перепончатий; перепончатый
oblongatus, a, um	продовгуватий; продолговатый
opticus, a, um	зоровий; зрительный
peron(a)eus, a, um	малогомілковий; малоберцовый
pyloricus, a, um	пілоричний; пилорический
ruber, bra, brum	червоний; красный
sanguineus, a, um	кровоносний; кровеносный
serotinus, a, um	пізній; поздний
dens serotinus	зуб мудрості; зуб мудрости
spurious, a, um	хибний; ложный
urinarius, a, um	сечовий; мочево́й

Прикметники II групи Прилагательные II группы

analis, e	анальний; анальный
biliaris, e	жовчний; желчный
generalis, e	генеральний; генеральный
medullaris, e	мозковий; мозговой
molaris, e	молярний; молярный
dens molaris	моляр; моляр
premolaris, e	премолярний; премолярный
dens premolaris	премоляр; премоляр
semilunaris, e	серповидний; серповидный

Вправи Упражнения

1. Утворіть форму Gen. Pl. для кожного іменника.

Образуйте форму Gen. Pl. для каждого существительного.

Pes, pedis m; cavitas, atis f; foramen, inis n; unguis, is m; thenar, aris n; dens, dentis m; caput, itis n; frons frontis f; paries, etis m; tempus, oris n; basis, is f; calcar, aris n; tuberositas, atis f; cervix, icis f; os, ossis n; radix, icis f; glans, glandis f; meninx, ngis f; pharynx, ngis m; tuber, eris n; vas, vasis n; trochanter, eris m; pulvinar, aris n.

2. Перекладіть, поставте в словникову форму, утворіть Nom. Pl. і Gen. Pl.

Залоза; пазуха; поверхня; гирло; зв'язка; артерія; вузол; передсердя; край; кут; ріг; борозна; область; оболонка; головка; порожнина; нога; кишка.

Переведите, поставте в словарную форму, образуйте Nom. Pl. и Gen. Pl.

Железа; пазуха; поверхность; устье; связка; артерия; узел; предсердие; край; угол; рог; борозда; область; оболочка; головка; полость; нога; кишка.

3. Утворіть Gen. Pl. від прикметників в позитивному і порівняльному ступені.

Образуйте Gen. Pl. от прилагательных в положительной и сравнительной степени.

Frontalis, e; anterior, ius; dentalis, e; orbitalis, e; posterior, ius; molaris, e; infraorbitalis, e; superior, ius; sphenoidalis, e; major, jus; premolaris, e; minor, us; incisivus, a, um; costalis, e; latus, a, um; molaris, e; transversus, a, um.

4. Виокремте закінчення Gen. Pl., визначте граматичні категорії слів і перекладіть кожен з форм на українську мову. Назвіть кожне слово у словниковій формі.

Выделите окончание Gen. Pl., определите грамматические категории слов и переведите каждую из форм на русский язык. Назовите каждое слово в словарной форме.

Dentinum; inferiorem; tendinum; pulmonum; sinistrarum; aurium; medianorum; ossium; osseorum; claviculae; articulationum; articularium; animalium; teretium; regionum; partium; cervicalium; posteriorum; ganglionarium; gangliorum; nasarium; bicipitium; minorum; septorum; mentalium.

5. Перекладіть терміни українською мовою, поставте в Nom. Pl. і Gen. Pl.

Переведите термины на русский язык, поставьте в Nom. Pl. и Gen. Pl.

Processus transversus; valvula semilunaris; nervus spinalis; facies interna; vas sanguineum; vena cava; alveolus dentalis; cornu minus; manus dextra; septum interradiculare; concha nasalis; facies articularis; textus serosus; ligamentum latum; spatium intercostale; pars petrosa; canalis lateralis; foramen alveolare; gyrus transversus; valvula mitralis.

6. Перекладіть терміни латинською мовою в 4-х формах: Nom. Sg. - Gen. Sg. - Nom. Pl. - Gen. Pl.

Велике крило; очноямкова частина; підборідний горбок; міжальвеолярна перегородка; під'язикова складка; латеральна поверхня; малий піднебінний отвір; нижній премоляр (премолярний зуб); шийний хребець; різець (ріжучий зуб); симпатичне сплетіння; ікло (собачий зуб); лобова пазуха; легенева вена; поперековий хребець; вушна поверхня; великий піднебінний канал; задня повздожна зв'язка; зовнішній міжреберний м'яз.

Переведите термины на латинский язык в 4-х формах: Nom. Sg. - Gen. Sg. - Nom. Pl. - Gen. Pl.

Большое крыло; глазничная часть; подбородочный бугорок; межальвеолярная перегородка; подъязычная складка; латеральная поверхность; малое небное отверстие; нижний премоляр (премолярный зуб); шейный позвонок; резец (режущий зуб); симпатическое сплетение; клык (собачий зуб); лобная пазуха;

легочная вена; поясничный позвонок; ушная поверхность; большой небный канал; задняя продольная связка; наружная межреберная мышца.

7. Перекладіть українською мовою.

Переведите на русский язык.

A. Vagina tendinum; musculi rectococcygei; cavernae corporum cavernosorum; lunulae valvularum semilunarium; nuclei nervorum cranialium; plexus cavernosi concharum; tunica conjunctiva palpebrarum; rr. trigeminales et trochleares; forr. venarum minimarum; ligg. ossiculorum auditus; noduli valvularum semilunarium; laminae musculares mucosae oesophagi; gyri occipitotemporales mediales; ostium urethrae externum; plicae transversales recti.

B. Sinus vv. cavarum atrii dextri; stratum lamellarum generalium externarum et internarum; facies anterior et posterior dentium premolarium et molarium; vagina synovialis mm. peroneorum (fibularium) communis; bronchi lobares superiores dexter et sinister; incisurae ligamentorum tertium hepatis; capita longa musculorum bicipitium; rami ascendentes nervi hypoglossi; bursae subtendineae musculorum bicipitium femoris inferiorum.

8. Перекладіть латинською мовою.

A. Спайки губ; нерви судин; перехрест сухожилків; зв'язки сухожилків; судини судин; частки легень; стінки очних яблук; перегородки пазух; передсердя серця; шлуночки гортані; звилини мозку; ямки черепа; утримувач сухожилків-сгиначів; перегородки клиноподібних пазух; ганглії симпатичних сплетінь; бічні спайки повік; великий та малий кам'янисті нерви; поздовжні складки дванадцятипалої кишки; позаглоткові лімфатичні вузли; лівий та правий шлуночки серця; круглі зв'язки матки; кавернозні сплетіння раковин; задні шкірні нерви передпліччя; глибокі поперечні м'язи промежини; м'язові пластинки слизової оболонки стравоходу; долонні шкірні гілки ліктювих нервів.

B. Поверхневий згинач пальців; канали великого та малого кам'янистих нервів; довгі м'язи, що підіймають ребра; нижній утримувач сухожилків-розгиначів; верхній утримувач сухожилків малогомілкових м'язів; піхва сухожилків променевого розгинача зап'ястка; отвори легеневого вен лівого передсердя; передні та задні горбки шийних хребців; синовіальні піхви сухожилків пальців кистей; задні кишені барабаних перетинок; міжм'язові сумки сідничних м'язів; піхва короткого розгинача великого пальця кисті.

Переведите на латинский язык.

A. Спайки губ; нервы сосудов; перекрест сухожилий; связки сухожилий; сосуды сосудов; доли легких; стенки глазниц; перегородки пазух; предсердия сердца; желудочки гортани; извилины мозга; ямки черепа; удерживатель сухожилий-сгибателей; перегородки клиновидных пазух; ганглии симпатических сплетений; боковые спайки век; большой и малый каменистые нервы; продольные складки двенадцатиперстной кишки; позадиглоточные лимфатические узлы; левый

и правый желудочки сердца; круглые связки матки; кавернозные сплетения раковин; задние кожные нервы предплечья; глубокие поперечные мышцы промежности; мышечные пластинки слизистой оболочки пищевода; ладонные кожные ветви локтевых нервов.

Б. Поверхностный сгибатель пальцев; каналы большого и малого каменистых нервов; длинные мышцы, поднимающие рёбра; нижний удерживатель сухожилий-разгибателей; верхний удерживатель сухожилий малоберцовых мышц; влагалища сухожилий лучевых разгибателей запястья; отверстия лёгочных вен левого предсердия; передний и задний бугорки шейных позвонков; синовиальные влагалища сухожилий пальцев кистей; задние карманы барабанных перепонок; межмышечные сумки ягодичных мышц; влагалище короткого разгибателя большого пальца кисти.

Самостійна підготовка до заліку з анатомічної термінології.

Самоподготовка к зачету по анатомической терминологии.

1. Визначте відміну іменників.

Определите склонение существительных.

Ganglion, i n; superficies, ei f; tuberositas, atis f; corpus, oris n; genu, us n; recessus, us m; os, ossis n; nasus, i n; columna, ae f; ligamentum, i n; tempus, oris n; homo, inis m; tuber, eris n; arcus, us m; area, ae f; canalis, is m; eminentia, ae f; corpus, i m; acetabulum, i n; pectus, oris n; aditus, us m; vomer, eris m; fonticulus, i m; chorda, ae f;

2. Доповніть компоненти словарної форми поданих іменників.

Дополните компоненты словарной формы следующих существительных.

Ovarium, vagina, granulum, cornu, gingiva, spina, impressio, tympanum, oculus, apex, caput, os, corpus, foramen, truncus, meatus, lobus, alveolus, plexus, encephalon, bursa, stratum, orbita, periosteum, colon, genu, ostium, junctura, pars, crus, dens.

3. Доповніть компоненти словникової форми прикметників, вкажіть групу кожного з них.

Дополните компоненты словарной формы прилагательных, укажите группу каждого из них.

Venousus, major, arteriosus, communis, externus, longitudinalis, inferior, costalis, ulnaris, gastricus, palatinum, intestinalis, teres, minus, caput, anatomicus, facialis, spinalis, transversus, transversalis, costarius, tenuis, canina, molare, dentale, biceps, triceps, quadriceps, simplex, duplex, permanens, valens.

4. Утворіть з пар слів узгоджені словосполучення латинською мовою, отримані терміни поставте в Gen. Sg.

А. Піднебіння (кісткове, м'яке, тверде); м'яз (поперечний, підшкірний, верхній); область (пахова, підорбітальна, задня); пазуха (нижня, клиноподібна, лобна); отвір (остистий, стравохідний, хребтовий, овальний); сумка (акроміальна,

підшкірна, глибока); тканина (сполучна, кісткова, волокниста, пластинчата, хрящова), хребець (шийний, грудний, поперековий, крижовий, куприковий); кістка (лобова, піднебінна, носова, решітчаста, потилична, під'язикова, вилична, крижова); відросток (поперечний, суглобовий, решітчастий, піднебінний, лобовий, скроневий, клиноподібний, орбітальний).

Б. Великий (вертлюг, вена, крило, горб); передній (пазуха, гілка, артерія, тіло); малий (частина, проміжок, горбочок); верхній (щілина, стінка, хід, отвір, лінія).

Создайте из пар слов согласованные словосочетания на латинском языке, полученные термины поставьте в Gen. Sg.

А. Небо (костное, мягкое, твердое); мышца (поперечная, подкожная, верхняя); область (паховая, подглазничная, задняя); пазуха (нижняя, клиновидная, лобная); отверстие (остистое, пищеводное, позвоночное, овальное); сумка (acroмиальная, подкожная, глубокая); ткань (соединительная, костная, волокнистая, пластинчатая, хрящевая), позвонок (шейный, грудной, поясничный, крестцовый, копчиковый); кость (лобная, небная, носовая, решетчатая, затылочная, подъязычная, скуловая, крестцовая); отросток (поперечный, суставной, решетчатый, небный, лобный, височный, клиновидный, глазничный).

Б. Большой (вертел, вена, крыло, бугор); передний (пазуха, ветвь, артерия, тело); малый (часть, промежутки, бугорок); верхний (щель, стенка, ход, отверстие, линия).

5. Перекладіть терміни українською мовою, підкреслені – з повним граматичним розбором.

Переведите термины на русский язык, подчеркнутые – с полным грамматическим разбором.

А. Margo medialis, fossa supravescicalis, peritoneum visceralis, facies intestinalis, extremitas uterina, cortex ovarii, margo liber, plica inguinalis, ligamentum hepatoduodenale, ramus intermedius, radix dentis, recessus subhepaticus, sulcus paracolicus.

Б. Nucleus vestibularis lateralis, genu nervi facialis, vena centralis retinae, processus vaginalis peritonei, cavitas laryngis intermedia, incisura thyroidea superior, tunica mucosa nasi, recessus omentalis superior, pedunculus cerebellaris medius, vena suprarenalis dextra, arteria temporalis superficialis, glandula parathyroidea inferior, plica umbilicalis lateralis, raphe medullae oblongatae, vena testicularis sinistra, ramus glandularis anterior, cornu uteri dextrum.

В. Plexus venosus cavernosus conchae, rete venosum dorsale manus, arcus venosus palmaris profundus, musculus transversus perinei profundus, ostium abdominale tubae uterinae, nucleus corporis trapezoidei posterior, tractus spinalis nervi trigeminalis, corpus adiposum fossae ischionalis, caput musculi pterygoidei lateralis superius.

6. Перекладіть латиною, дотримуючись порядку слів.

А. Правий носовий хід, м'яке піднебіння, велика під'язикова протока, нижній повздожний м'яз, піднижньощелепна протока, задня язикова залоза, поперечна піднебінна складка, попереково-крижове сплетіння, нижня задня клубова ость, поперечний піднебінний шов, крилоподібно-піднебінний ганглій, проміжний тильний шкірний нерв, нижнє сальникове заглиблення, внутрішнє хребтове венозне сплетіння, тім'яна кістка, лусковий край тім'яної кістки, грудний хребець, тіло грудного хребця, лобова кістка, виличний відросток лобової кістки, піднебінна кістка, горизонтальна пластинка піднебінної кістки, кам'янистий синус, борозна кам'янистого синуса, бічний крилоподібний м'яз, передня спинно-мозкова артерія, верхній стовбур плечового сплетіння, зовнішній потиличний виступ, широка зв'язка матки, правий симпатичний стовбур, верхній шийний (нервовий) вузел, порожнина очеревини, дно шлунка, лицевий м'яз.

Б. Дно матки, спинка язика, щілина круглої зв'язки, борозна порожнистої вени, складка гортанного нерва, серединна борозна язика, вуздечка верхньої губи, найширший м'яз спини, гортанна частина глотки, пояс нижньої кінцівки, малий сосочок дванадцятипалої кишки, малий горбочок плечової кістки, повздожня складка дванадцятипалої кишки, глотковий отвір слухової труби, реберна плевра, міжкістковий проміжок, бічний шлуночок, кісткова тканина, двоголовий м'яз стегна, верхня сумка двоголового м'яза стегна, піхвове венозне сплетіння, правий яремний стовбур, власна зв'язка яєчника, мозкова речовина яєчника, правий шлуночок, коса пазуха перикарда, вільний край яєчника, великий сідничний отвір, міжкістковий нерв гомілки, лівий поперековий стовбур, підтім'яна борозна, внутрішньотім'яна борозна, бічний ріг спинного мозку, серозна оболонка шлунка, передня губа матки, глибока надколінна сумка, піхва очного яблука, нижня горизонтальна частина груднини, проста ніжка латерального каналу, нижній ріг бічного шлуночка, великий прямий м'яз голови, бічний тильний шкірний нерв гомілки, підшкірна сумка великого круглого м'яза, сіднична сумка найбільшого сідничного м'яза, нижня цибулина внутрішньої яремної вени, верхня сумка двоголового м'яза плеча, м'язова пластинка слизової оболонки стравохода, долонна шкірна гілка ліктьового нерва.

Переведите на латинский язык, соблюдая порядок слов.

А. Правый носовой ход, мягкое небо, большой подъязычный проток, нижняя продольная мышца, поднижнечелюстной проток, задняя язычная железа, поперечная небная складка, пояснично-крестцовое сплетение, нижняя задняя подвздошная ость, поперечный небный шов, крыловидно-небный ганглий, промежуточный тыльный кожный нерв, нижнее сальниковое углубление, внутреннее позвоночное венозное сплетение, теменная кость, чешуйчатый край теменной кости, грудной позвонок, тело грудного позвонка, лобная кость, скуловой отросток лобной кости, небная кость, горизонтальная пластинка небной кости, каменистый синус, борозда каменистого синуса, боковая крыловидная мышца,

передняя спинно-мозговая артерия, верхний ствол плечевого сплетения, наружный затылочный выступ, широкая связка матки, правый симпатический ствол, верхний шейный (нервный) узел, полость брюшины, дно желудка, лицевая мышца.

Б. Дно матки, спинка языка, щель круглой связки, борозда полой вены, складка гортанного нерва, срединная борозда языка, уздечка верхней губы, широчайшая мышца спины, гортанная часть глотки, пояс нижней конечности, малый сосочек двенадцатиперстной кишки, малый бугорок плечевой кости, продольная складка двенадцатиперстной кишки, глоточное отверстие слуховой трубы, реберная плевра, межкостный промежуток, боковой желудочек, костная ткань, двуглавая мышца бедра, верхняя сумка двуглавой мышцы бедра, влагалищное венозное сплетение, правый яремный ствол, собственная связка яичника, мозговое вещество яичника, правый желудочек, косая пазуха перикарда, свободный край яичника, большое седалищное отверстие, межкостный нерв голени, левый поясничный ствол, подмышечная борозда, внутритеменная борозда, боковой рог спинного мозга, серозная оболочка желудка, передняя губа матки, глубокая надколенная сумка, влагалище глазного яблока, нижняя горизонтальная часть грудины, простая ножка латерального канала, нижний рог бокового желудочка, большая прямая мышца головы, боковой тыльный кожный нерв голени, подкожная сумка большой круглой мышцы, седалищная сумка наибольшей ягодичной мышцы, нижняя луковича внутренней яремной вены, верхняя сумка двуглавой мышцы плеча, мышечная пластинка слизистой оболочки пищевода, ладонная кожная ветвь локтевого нерва.

Зведена таблиця основних граматичних відомостей, вивчених у розділі
“Анатомічна термінологія”

Сводная таблица основных грамматических сведений, изученных в разделе
“Анатомическая терминология”

Тип відміни та лексичні одиниці, що її представляють	Nom. Sg.	Gen. Sg.	Nom. Pl.	Gen. Pl.
I в: Ім. ж. р. та прикметники I гр. ж. р. Суц. ж. р. и прилагательные I гр. ж. р.	-a	-ae	-ae	-arum
II в: Ім. ч. р. та прикметники I гр. ч. р. Суц. м. р. и прилагательные I гр. м. р. Іменники сер. р. Суц. ср. р. прикметники I гр. сер. р. прилагательные I гр. ср. р.	-us, -er -um, -on -um	-i -i -i	-i -a -a	-orum -orum -orum
III в: Ім. ч. р. та ім. ж. р.	різні	-is	-es	-um,

Сущ. м. р. и сущ. ж. р. Прикметники II гр. (ч. р. та ж. р.) Прилагательные II гр. (м. р. и ж. р.) Прикметники “особливої” групи (ч. р. та ж. р.) Прилагательные “особой” группы (м. р. и ж. р.)	разные -is або (или) -s, -x, -ns -ior	-is	-es	-ium -ium -iorum
Іменники сер. р. Существительные ср. р. Прикметники II групи сер. р. Прилагательные II группы ср. р.	різні разные -e або (или) -s, -x, -ns	-is	-a, -ia	-um -ium -ium
Прикметники “особливої” групи сер. р. Прилагательные “особой” группы ср. р.	-ius	-ioris	-iora	-iorum
IV в: Іменники ч. р. Сущ. м. р. Іменники сер. р. Сущ. ср. р.	-us -u	-us -us	-us -ua	-uum -uum
V в: Іменники ж. р. Сущ. ж. р.	-es	-ei	-es	-erum

Вправи Упражнения

1. Назвіть латинською мовою у словниковій формі.

Вилиця, кістка, великий палець руки, сечовід, м'яз-розгинач, сумка, гілка, вузол нерва, матка, півмісяцевий, шар, зоровий бугор мозку, неправдивий, карман, утримувач, клубок, рідина, жовчний, речовина мозку, сплетіння, отвір, пряма кишка, судина, передсердя, зоровий, поперек, зап'яток, плюсна, сітчатка, брова, мозковий, кишка, ріг, повіка, горбик, частина, прохід, стінка, стравохід, горбистість, стегно.

Назовите на латинском языке в словарной форме.

Скула, кость, большой палец руки, мочеточник, мышца-разгибатель, сумка, ветвь, нервный узел, матка, полулунный, слой, зрительный бугор мозга, ложный, карман, удерживатель, клубок, жидкость, желчный, мозговое вещество, сплетение, отверстие, прямая кишка, сосуд, предсердие, зрительный, поясница, запястье, плюсна, сетчатка, бровь, мозговой, кишка, рог, веко, бугорок, часть, проход, стенка, пищевод, бугристость, бедро.

2. Утворіть латинською мовою від слів, поданих у попередній вправі, форми Nom. Pl. и Gen. Pl.

Образуйте на латинском языке от слов, указанных в предыдущем упражнении, формы Nom. Pl. и Gen. Pl.

3. Узгодьте приименники з іменниками, отримані терміни перекладіть українською мовою; поставте кожен термін в Nom. Pl. і Gen. Pl.

Согласуйте прилагательные с существительными, полученные термины переведите на русский язык; поставьте каждый из терминов в Nom. Pl. і Gen. Pl.

A. Foramen (jularis, e; incisivus, a, um; major, jus); ren (dexter, tra, trum; cystosus, a, um); rete (mirabilis, e; venosus, a, um); nodus (lumbalis, e; iliacus, a, um); papilla (sinister, tra, trum; minor, us; lingualis, e); plexus (rectalis, e; medianus, a, um; inferior, ius); ligamentum (intercarpeus, a, um; supraspinalis, e; posterior, ius); cornu (minor, us; profundus, a, um; sacralis, e);

Б. Поверхня (передня, зовнішня, щічна); ядро (клітинне, червоне); область (потилична, задня, грудна); горб (лобний, щитоподібний, великий); клапан (півмісяцевий, нижній); зуб (молярний, відпадаючий, короткий); ганглії (серцевий, куприковий, верхній); звивина (поперечна, продовгувата, велика).

В. Поверхность (передняя, внешняя, щечная); ядро (клеточное, красное); область (затылочная, задняя, грудная); бугор (лобный, щитовидный, большой); клапан (полулунный, нижний); зуб (молярный, отпадающий, короткий); ганглии (сердечный, крестцовый, верхний); извилина (поперечная, продольная, большая).

4. Узгодьте прикметники з вказаними у дужках іменниками; перекладіть латинською мовою в чотирьох формах: Nom. Sg., Gen. Sg., Nom. Pl. і Gen. Pl.

Передній (область, край, поверхня); внутрішній (вухо, канал, пазуха); нижній (фаланга, кінець, зуб); задній (ріг, стінка, вісь); суглобовий (порожнина, відросток, хрящ); решітчастий (гребінь, кістка, отвір); сосцевидний (відросток, вирізка, отвір);

Согласуйте прилагательные с указанными в скобках существительными; переведите на латинский язык в четырех формах: Sg., Gen. Sg., Nom. Pl., Gen. Pl.

Передний (область, край, поверхность); внутренний (ухо, канал, пазуха); нижний (фаланга, когек, зуб); задний (рог, стенка, ось); суставной (полость, отросток, хрящ); решетчатый (гребень, кость, отверстие); сосцевидный (отросток, вырезка, отверстие).

5. Перекладіть українською мовою.

Переведите на русский язык.

A. Nodi lymphatici; ductus hepatici; nervi vasorum; nervi faciales; apex pulmonis; hiatus canalis; radix vestibularis; vagina tendinis; tubercula mentalia; dura mater encephali; organa oculi accessoria; spina nasalis posterior; corpus vesicae felleae; venae meningae mediae; rami tractus optici; margo ureteris anterior; venae intercostales anteriores; plexus nervorum cerebrospinalium; apex radices dentis; ductus sublinguales minores; rami gingivales inferiores; musculus abductor pollicis; commissura palpebrarum lateralis.

Б. Nervi musculi tensoris membranae tympanicae; vaginae tendinum musculorum extensorum; tractus spinalis nervi trigemini; tunica muscularis vesicae urinariae; pars

mobilis septi nasi inferior; vagina fibrosa digitorum manus; m. sphincter ductus hepatici communis; sinus venarum cavarum atrii dextri; venae digitales dorsales pedis; lobi glandulae mammae; cartilagine nasales accessoriae.

6. Перекладіть латинською мовою.

А. Сосцевидні ячейки; зубні альвеоли; простір між зубами; залози носа; кровоносні судини; м'язи промежини; крило леміша; утримувачі шкіри; верхні краї наднирників; синуси твердої оболонки мозку; короткий м'яз мізинця; переднє черевце м'яза; малий ріг під'язикової кістки; м'яка оболонка головного мозку; міжфалангові суглоби стопи; латеральна поверхня яєчок; цибулини потиличних рогів; гілки сегментарних бронхів; борозни сухожилків малоомілкових м'язів.

Б. Сумка найширшого м'яза спини; м'яз-підіймач носової перегородки; верхній м'яз-звужувач глотки; довгий м'яз що відводить великий палець стопи; вісцеральна поверхня селезінки та дванадцятипалої кишки; задні заглиблення барабанних мембран; верхнє та нижнє черевця лопатково-під'язикового м'яза; міжм'язові сумки сідничних м'язів; короткі голівки триголових м'язів стегна; рухома частина перегородки носа; верхня та нижня стінки орбіти; м'язи, що опускають кути рота; м'язи-розгиначі пальців кисті.

Переведите на латинский язык.

А. Сосцевидные ячейки; зубные альвеолы; межзубное пространство; носовые железы; кровеносные сосуды; мышцы промежности; крыло сошника; удерживатели кожи; верхние края надпочечников; синусы твердой мозговой оболочки; короткая мышца мизинца; переднее брюшко мышцы; малый рог подъязычной кости; мягкая оболочка головного мозга; межфаланговые суставы стопы; латеральная поверхность яичек; луковички затылочных рогов; ветви сегментарных бронхов; борозды сухожилий малоберцовых мышц.

Б. Сумка широчайшей мышцы спины; мышца, поднимающая перегородку носа; верхняя мышца-сжиматель глотки; длинная мышца, отводящая большой палец стопы; висцеральная поверхность селезенки и двенадцатиперстной кишки; задние углубления барабанных перепонок; верхнее и нижнее брюшко лопаточно-подъязычной мышцы; межмышечные сумки ягодичных мышц; короткие головки трехглавых мышц бедра; подвижная часть перегородки носа; верхняя и нижняя стенки глазницы; мышцы, опускающие углы рта; мышцы-разгибатели пальцев кисти.

7. Кожен термін перекладіть латинською мовою в чотирьох формах.

Зовнішній потиличний виступ; хребтове венозне сплетіння; внутрішній слуховий прохід; велика барабанна ость; загальне сонне сплетіння; поверхнева лімфатична судина; загальна здухвинна артерія; правий яремний стовбур; великий потиличний отвір; нижній суглобовий відросток; передня продовгувата зв'язка; проста кісткова ніжка; малий крижовий ріг; верхній шийний ганглії; верхнє праве ікло; передня медіальна поверхня; верхня скронева лінія; малий сідничний отвір; нижня носова раковина; глибока тильна крижово-куприкова зв'язка.

Каждый термин переведите на латинский язык в четырех формах.

Наружный затылочный выступ; позвоночное венозное сплетение; внутренний слуховой проход; большая барабанная ость; общее сонное сплетение; поверхностный лимфатический сосуд; общая подвздошная артерия; правый яремный ствол; большое затылочное отверстие; нижний суставной отросток; передняя продольная связка; простая костная ножка; малый крестцовый рог; верхний шейный ганглий; верхний правый клык; передняя медиальная поверхность; верхняя височная линия; малое седалищное отверстие; нижняя носовая раковина; глубокая тыльная крестцово-копчиковая связка.

8. Перекладіть українською мовою, зробивши письмовий розбір кожного терміна.

Переведите на русский язык, сделав письменный разбор каждого термина.

Foramina apicum radicum dentium; facies anterior et posterior dentium premolarium et molarium; vagina synovialis mm. peroneorum communis; musculi adductores digitorum pedis; stratum lamellarum generalium externarum et internarum; tubercula vertebrarum cervicalium anterius et posterius; valvula semilunaris dextra ventriculi cordis sinistri; bursae subtendineae musculorum bicipitium femoris inferiores; hiatus canalis nervi petrosi minoris; venae medullae ossium medianae anteriores; arteriae circumflexae femoris lateralis; vaginae tendinum musculorum extensorum carpi radialis.

9. Перекладіть українською мовою.

Переведите на русский язык.

A. Cellulae mastoideae; alveoli dentales; spatium interdentalis; glandulae nasales; vasa sanguinea; musculi perinei; ala vomeris; retinaculi cutis; margines superiores glandulae suprarenalis; sinus durae matris; musculus digiti minimi brevis; venter anterior musculi; cornu minus ossis hyoidei; pia mater; articulationes pedis interphalangeae; facies testis lateralis; bulbi cornuum occipitalium; rami bronchorum segmentalium; sulci tendinum fibularium, bursa musculi latissimi dorsi; musculus levator septi nasi; musculus constrictor pharyngis superior; musculus abductor hallucis longus; facies visceralis splenis et duodeni; recessus inferiores membranarum tympanicarum; ventres superior et inferior musculi omohyoidei; bursae intermusculares musculorum gluteorum; capita brevia musculorum tricipitium femoris; pars mobilis septi nasi; parietes orbitae superior et inferior; musculi depressores anguli oris; musculi extensores digitorum manus.

B. Protuberantia occipitalis externa; plexus venosus vertebralis; meatus acusticus internus; spina tympanica major; plexus caroticus communis; vas lymphaticum superficiale; arteria iliaca communis; truncus jugularis dexter; foramen occipitalis major; processus articularis inferior; ligamentum longitudinale anterius; crus osseum simplex; cornu sacrale minus; ganglion cervicale superius; dens caninus dexter superior; facies medialis anterior; linia temporalis superior; apertura ischiadica minor; concha nasalis inferior; ligamentum sacrococcygeum profundum dorsale.

10. Перекладіть латинською мовою.**Переведите на латинский язык**

Українська мова	Російська мова	Латинська мова
Сагітальна вісь	Сагиттальная ось	
Компактна кісткова речовина	Компактное костное вещество	
Жовтий кістковий мозок	Желтый костный мозг	
Бічна маса атланта	Боковая масса атланта	
Борозна спинномозкового нерва	Борозда спинномозгового нерва	
Вушкоподібна поверхня крижової кістки	Ушковидная поверхность крестца	
Бічний крижовий гребінь	Боковой крестцовый гребень	
Горбок переднього драбинчастого м'яза	Бугорок передней лестничной мышцы	
Підлопаткова ямка	Подлопаточная ямка	
Підостьова ямка	Подостная ямка	
Дзьобоподібний відросток	Клювовидный отросток	
Гребінь великого горбка	Гребень большого бугорка	
Бічний надвиросток	Боковой надмыщелок	
Суглобовий обвід	Суставная окружность	
Шилоподібний відросток променевої кістки	Шиловидный отросток лучевой кости	
Шилоподібний відросток ліктьової кістки	Шиловидный отросток локтевой кости	
Тригранна кістка	Трехгранная кость	
Проксимальна фаланга	Проксимальная фаланга	
Півмісяцева поверхня кульшової западини	Полулунная поверхность вертлужной впадины	
Верхня задня клубова вісь	Верхняя задняя подвздошная ось	
Гілка сідничної кістки	Ветвь седалищной кости	
Мала сіднична вирізка	Малая седалищная вырезка	
Нижня гілка лобкової кістки	Нижняя ветвь лобковой кости	
Сіднична горбистість	Ягодичная бугристость	
Бічний виросток	Боковой мыщелок	
Малогомілкова суглобова поверхня	Малоберцовая суставная поверхность	

Міжвиросткове підвищення	Межмышцеловковое возвышение	
Тіло надп'яркової кістки	Тело таранной кости	
Підпора надп'яркової кістки	Опора таранной кости	
Проміжна клиноподібна кістка	Промежуточная клиновидная кость	
Решітчаста вирізка	Решетчатая вырезка	
Стріловий край	Сагиттальный край	
Основна частина	Основная часть	
Внутрішній потиличний виступ	Внутренняя затылочная выпуклость	
Борозна поперечної пазухи	Борозда поперечной пазухи	
Підскронева поверхня великого крила	Подвисочная поверхность большого крыла	
Крилоподібний відросток	Крыловидный отросток	
Медіальна пластинка	Медиальная пластина	
Дірчаста пластинка	Решетчатая пластинка	
Борозна нижньої кам'янистої пазухи	Борозда нижней каменистой пазухи	
Покрівля барабанної порожнини	Крыша барабанной полости	
Шилоподібний відросток	Шиловидный отросток	
Зовнішній отвір сонного каналу	Наружная апертура сонного канала	
Внутрішній отвір сонного каналу	Внутренняя апертура сонного канала	
Зовнішній слуховий отвір	Наружное слуховое отверстие	
Сльозова борозна	Слезная борозда	
Комірковий відросток	Альвеолярный отросток	
Щелепно-під'язикова лінія нижньої щелепи	Челюстно-подъязычная линия	
Жувальна горбистість	Жевательная бугристость	
Головка нижньої щелепи	Головка нижней челюсти	
Пірамідний відросток	Пирамидальный отросток	

ДОДАТКИ ПРИЛОЖЕНИЯ

Додаток I. Приложение I.

Тексти для читання

Тексты для чтения

Columna vertebrarum

Columna vertebrarum s.spinalis composita est ex quattuor et viginti vertebrais: ex septem vertebrais colli, duodecim-dorsi, quinque lumborbm. Incipit haec columna ab atlante et desinit ad os coccygis, quod etsi ad pelvin quoque pertineat, tamen una cum osse sacro ad spinam dorsi referri debet. Injunguntur vertebrae inter se et cum vicinis ossibus per ligamenta, In femenis corpora vertebrarum paullo altiora et processus transversi ac spinosi tenuiores sunt, quam in viris.

Tota vertebrarum columna in bene conformato corpore, si a latere inspicitur, non sequitur lineam ad perpendicularum recta, sed linea serpentis in modum flexa descendit. Mediae enim colli vertebrae, antea prominentes, cervicem posteriori nonnihil excavatam sistunt.

Vertebrae dorsi arcum priori oppositum consituunt, cuius concavitas (quae maxima est in regione vertebrae septimae et octavae) anteriora versus, convexitas retrorsum spectat; hinc in levem quendam gibbum in superiore dorsi regione assurgunt. Opposita huic ratione vertebrae lumborum antea, hoc est, ad abdominis cavum sensim prominentes, et cum osse sacro promontorium facientes, inferiorem dorsi partem concavam reddunt. Denique os sacrum et coccygis, quae concavitatem antea efficiunt, regionem natibus interpositam elevato, gibbum in ultima parte spinae dorsi producant.

Ventriculus

Ventriculus est receptaculum membranaceum, quod ingesta ad oesophago excipit. Situs est in regione epigastrica et quibusquam in hypochondrio sinistro. Cum oesophago, duodeno, omento maiore et minore, atque pancreate, liene, hepate, diaphragmate connexus est. Usus est, ut ingesta ab oesophago excipiat, aliquantum retineat, ea misceat cum succo gastrico, ea digerat et demum expellat in duodenum.

De renibus

Renes in regione lumborum in posteriore parte ventris locati sunt. Ren dexter sub hepate, ren sinister sub liene siti sunt. Renibus urina secernitur. Cum renes sani sunt, urina limpida est. Inflammatio renis nephritis nominantur. Si sanguis aut pus in urina est, vel vesica, vel renes exulcerati sunt.

De systemate nervoso

Systema nervosum in tres partes dividitur, quae sunt: systema nervosum centrale, systema nervosum periphericum et systema nervosum vegetativum. Systema nervosum centrale est encephalon et medulla spinalis. Systema nervosum periphericum ex truncis nervosus seu nervi et corpusculis nervosis terminalibus constat. Corpuscula nervosa terminalia sunt receptores stimulorum, qui in cute, in musculis, in ossibus, in articulationibus et organis externis locati sunt. Ad receptores etiam organon visus, auditus, olfactus et extremitates motoriae musculorum attingunt. Systema nervosum vegetativum partem centralem et periphericam habet. Figura medullae spinalis cylindrica; resticulo similis, est.

Medulla spinalis a foramine occipitali margo ad tertiam vertebrae lumborum descendit. In medulla spinali duae intumescunt lumbalis et cervicalis. Medulla spinalis, ut etiam encephalon, ex substantia grisea et alba constat. Prolongatio medullae spinalis, quae in cavo cranii in facie superiore partis basilaris ossis occipitalis locata, medulla oblongata nominatur. Cerebrum dimidio sphaerae similis est et in parte superiore fissura. Longitudinali in duas partes dividitur, quae hemisphaeria vocantur.

Tres meninges encephalon et medullam spinalem tegunt: pia mater seu leptomeninx, arachnoidea et dura mater seu pachymeninx. Pia mater, cerebro, cerebello, medullae spinali et oblongatae accreta, est membrana crassa et fibrosa, quae internae faciei cranii praecipue circa sellam turcicam et suturas fortiter adhaeret. Arachnoidea, intra duram et piam matrem locata, est membrana solida et tenuissima telae araneae similis, tunicis serosis vescerum similis est.

De cute

Cutis integumentum commune (общий) corporis humani format et organismum defendit. In cute duo strata considerantur: epidermis et corium. Epidermis est stratum profundum et solidum. Epidermis ex ectodermate (наружный зародышевый листок), corium ex mesodermate (средний зародышевый листок) formatur. In papillis cutis vasa capillaria sangunea et lymphatica et corpuscula nervosa terminalia (концевые) locata sunt. Papillae in parte superiore cutis cristae cutis et sulcos cutis formant. In cristis cutis foramina parva glandularum sudoriferarum sunt. E foraminibus sudor in sulcis destillat et cutem aspergit. Pili caput, cilia, supercilia et aliae partes corporis humani tegunt. Pilus radicem et scapum habet. Radix pili bulbo finitur. Radix pili cum bulbo in folliculo pili locatur. Quisque folliculus pili musculum arrectorem pili habet. Musculus arrector pili ad folliculi pili adhaeret. Contractio musculorum pilos arrigit et folliculi sub cute tubercula parva, quasi varos, formant. Cutis in formam asperam, similis cuti vulso anseris, devenit et anatomia cutis anserina nominatur.

De cranio

Skeleton capitis cranium nominantur. Cranium per atlantem cum columna vertebrali junqitur. Cranium dividitur in cranium cerebrale, seu neurocranium, et cranium viscerale, sev splanchno-cranium. Cranium cerebrale ex octo ossibus temporalibus, duobus parietalibus, osse sphaenoidali, etmoidali, occipitali. Cranium viscerale ossa quindecim formant: ossa palatina, zigomatica, nasalia, lacrimalia, conchae nasales inferiores, vomer, mandibula, os hyoideum. Cavum cranii cerebrialis per foramen occipitale magnum cum canale vertebrali communicatur.

Suturis ossa cranii junquntur: suturae variae sunt: sutura coronalis, lambdoidea, saqittalis et ceterae. Ossa cranii immobilia sunt, mandibula solum mobilis est. Varii muscoli cranium tequnt: muscoli frontales, occipitales, auriculares, nasales, zyqomatici, temporales. In ossibus cranii multa foramina et tubera observamus.

Thorax

Thorax et abdomen in trunco hominis sunt. Thorax in parte superiore trunci est, abdomen in parte inferiore est. Thorax a claviculis usque ad diaphragma porrigitur. Ea pars trunci partim ossea, partim carnea est et interna membrana vestitur. Membrana pleura appellatur. Pleura membrana levis, robusta et tensa est. Ea costis et musulis intercostalibus adhaeret et totum cavum thoracis, cingit. In thorace pars tracheae, pulmonis, cor, pericardium cum vasis locantur.

In thorace atque pars maxima oesophgi locatur. Trachea a radice linguae ad pulmones descendit, ubi in multos ramos dividitur. Pars superior tracheae larunx dicitur. Pars inferior juxta vertabram colli in duos ramos dividitur, qui bronchi vocantur. Trachea ex anulis cartilagineis componitur.

Pulmones

Pulmones, in cavo dextro et sinistro pectoris locati, majorem partem cavi sinistri occupant. Pulmo dexter in tres lobos, pulmo sinister in duos lobos dividitur. Pulmones ex multis alveolis constant. Parietes alveolarum tegit rete vasorum sanguiferorum. Sub pulmonibus et corde diaphragma situm est, quod cavum pectoris a cavo abdominis sejungit. Arteriae circuli sanguinis minoris in pulmones sanguinem venosum afferunt.

Sternum

Sternum e tribus partibus constat: parte superiore – manubrio, parte media – corpore sterni, parte inferiore – processu xiphoideo. Manubrium habet in margine superiore incisuram jugularem. Margo inferior manubri et margo superior corporis angulum sterni formant. In margine sterni incisurae costales sunt.

Divisio pelvis

Pelvis est cavum, quod inter columnam vertebrarum et membrana inferiora locatur. Pelvis dividitur in pelvim majorem et minorem, vel superiorem et inferiorem. Pelvis major ultimis vertebralis lumbalibus ossibus ilium et integumentis cutaneis abdominis limitatur. Pelvis minor osse sacro, ossibus coccygeis, ligamentis et musculis terminatur.

De abdomine

Abdomen est cavitas, quae inter thoracem et pelvem locatur. Divisio interna est in tres cavitates: in cavitatem peritonei, in cavitatem lumbalem, in cavitatem pelvis. In cavitate peritonei: omentum, ventriculus, intestina tenua et crassa, hepar cum vesica fellea, mesenterium. lien, pancreas, vasa lactea, quae intra duplicaturam mesenterii locantur.

Os coccygis

Coccyx, seu os coccygis, hominis adulti ex quattuor vertebris constat. Prima vertebra coccygis cornua coccygea habet. Cornua coccygea per ligamenta cum cornibus sacralibus conjuguntur. Primae et secundae vertebrae habent etiam processus laterales, sed tertiae et quartae habent formam subrotundam et minores primis sunt. Vertebrae ossis coccygis processus spinosos et arcus non habent.

Costae

Costarum, quae laterales thoracis partes occupant, numerus in utroque latere plerumque est duodecim, raro tredecim, rarius undecim. Sunt autem vel verae, vel spuriae. Verae seu legitimae vocantur, quarum cartilagine sterno adhaerent, earumque numerus esse solet in utroque latere septe, rarius octo; reliquae quinque (vel quattuor), quarum cartilagine nec sternum osseum nec cartilagine ensiformem attingunt, spuriae seu illegitimae nominantur. Harum superiores tres cartilaginibus suis longitudine sensim decrescentibus, proxime sibi accumbunt ita, ut quasi inter se confluere videantur; ultimae duae, brevissimae, et inter se et a superioribus magis distantes, tenuis membranae e multis ligamentulis connexae fibrarumque muscularum ope copulatae, mobiliiores sunt, ideoque fluctuantes dicuntur.

Omnes costae eatenus se invicem aequant, quatenus in sinula costa discernere licet corpus, extremitates, cartilagine, ac superficies et margines.

Caput

Supremum in corpore hominis locum caput obtinet, cuius (которой) partes sunt: cranium, facies, oculi, nasus, os et aures. Cranium, extrinsecus cute obductum, cerebri receptaculum est. Vertex, tempora et aversa pars capitis, occiput, capillis vestitur. Color comae varius est: niger, fuscus, rutilus flavusque. Senum coma canescere solet. Pars anterior capitis vultus dicitur.

De vertebris

In corpore humano triginta tres seu triginta quattuor vertebrae distinguimus. Compages vertebrarum columna vertebralis vicatur. Vertebra forma similis est anulo osseo. Vertebra ex tribus partibus constat, quarum (из которых) prima est corpus vertebrae, secunda – arcus vertebrae, tertia – processus. Processus vertebrae sunt: processus spinosus, duo processus transverse, quattuor processus articulares superiores et inferiores. Prima vertebra “atlas”, secunda “axis” nominatur. Vertebra septima “prominens” nominatur. Vertebrae dividuntur in septem vertebrae cervicales et quattuor seu quinque vertebrae coccygeas.

In columna vertebrali distinguimus quinque partes: cervicalem, thoracalem, lumbalem, sacralem et coccygeam. Omnes vertebrae praeterea dividimus in partes duas, quae sunt: vertebrae verae et vertebrae spuriae. Vertebrae verae ex cervicalibus, thoracilibus et lumbalibus vertebrae constant. Vertebrae sacrales, quae (которые) os sacrum formant, et vertebrae coccygeae, quae os coccygis formant, vertebrae spuriae nominantur.

De ossibus

Complexus ossium corporis skeleton vocatur. Forma et magnitudine ossa diversa sunt: distinguimus ossa longa, lata, brevia. Tibia est os longum, scapula – os latum, vertebra – os breve. In ossibus distinguimus corpus ossis et extremitates. Ossa inter se ligamentis et cartiliginibus junguntur. In osse foramina nutritia sunt. Foramina nutritia ossium longorum plerumque in corpore ossis et in extremitatibus locata sunt.

Латинсько-українсько-російський словник
Латинско-украинско-русский словарь

А

abdomen, inis n	живіт, черево / живот, брюхо
abductor, oris m	відвідний (м'яз) / отводящая (мышца)
abscessus, us m	абсцес, гнійник, нарив / абсцесс, гнойник, нарыв
accessorius, a um	додатковий / добавочный
acer, acris, acre	гострий / острый
acetabulum, i n	вертлюжна западина / вертлужная впадина
acromialis, e	акроміальний / акромиальный
acromion, i n	акроміон / акромион
acusticus, a, um	акустичний, слуховий (крім труби) / акустический, слуховой (кроме трубы)
adductor, oris m	привідний (м'яз) / приходящий (мышца)
adiposus, a, um	жирний, жировий / жирный, жировой
aditus, us m	вхід / вход
aeger, gri m	хворий / больной
aequalis, e	рівний, однаковий / равный, одинаковый
aër, aëris m	повітря / воздух
ala, ae f	крило / крыло
alaris, e	крильний / крыльный
albumen, inis n	білок / белок
albus, a, um	білий / белый
Aloë, ës f	алое, сабур / алоэ, сабур
alveolaris, e	альвеолярний / альвеолярный
alveolus, i m	альвеола, ячейка, луночка / альвеола, ячейка, луночка
ampulla, ae f	ампула (колбоподібне розширення трубчастих органів) / ампула (колбообразное расширение трубчатых органов)
amputatio, onis f	ампутація, видалення / ампутация, удаление
analıs, e	анальний, відноситься до ануса / анальный, относящийся к анусу
angulus, i m	кут / угол

animal, alis n	тварина / животное
annus, i m	рік / год
antebrachium, i n	передпліччя / предплечье
anterior, ius	передній / передний
antisepticus, a, um	антисептичний / антисептический
anularis, e	кільцеподібний, коловий / кольцевидный, кольцеобразный, круговой
anus, i m	анус, задній прохід / анус, задний проход
aorta, ae f	аорта / аорта
apertura, ae f	апертура, отвір / апертура, отверстие
apex, icis m	верхівка, кінчик (язика) / верхушка, кончик (языка)
aponeurosis, is f	апоневроз, плоский широкий сухожилок, сухожилковий розтяг / апоневроз, плоское широкое сухожилие, сухожильное растяжение
appendix, icis f	апендикс, придаток, відросток / аппендикс, придаток, отросток
aqua, ae f	вода / вода
aqu(a)eductus, us m	водопровід / водопровод
aquosus, a, um	водний, водянистий / водный, водянистый
arachnoideus, a, um	павутинний, павутиноподібний / паутинный, паутинообразный
a. mater	павутинна мозкова оболонка / паутинная мозговая оболочка
arbor, oris f	дерево / дерево
arcuatus, a, um	дугоподібний / дугообразный
arcus, us m	дуга / дуга
area, ae f	поле / поле
ars, artis f	мистецтво / искусство
arteria, ae f	артерія / артерия
articularis, e	суглобовий / суставной
articulatio, onis f	суглоб / сустав
ascendens, ntis	висхідний / восходящий
asper, era, erum	шерохуватий, суворий / шероховатый, суровый
atlas, atlantis m	атлант, I шийний хребець / атлант, I шейный позвонок
atrium, i n	передсердя / предсердие
atrox, ocis	суворий / суровый, строгий

auditivus, a, um	слуховий (труба) / слуховой (труба)
auditus, us m	слух / слух
auricula, ae f	вушна раковина / ушная раковина
auricularis, e	вушний, вухоподібний / ушной, ушковидный
auris, is f	вухо / ухо
avis, is f	птах / птица
axilla, ae f	пахва / подмышка
axillaris, e	пахвинний / подмышечный
axis, is m	вісь, II шийний хребець / ось, II шейный позвонок
В	
basis, is f	основа, базис / основание, базис
biceps, bicipitis	двоголовий / двуглавый
bifurcatio, onis f	біфуркація, роздвоєння / бифуркация, раздвоение
billaris, e	жовчний / желчный
bilis, is f	жовч / желчь
bis	двічі / дважды
brachialis, e	плечовий / плечевой
brachium, i n	плече / плечо
brevis, e	короткий / короткий
bronchus, i m	бронх / бронх
bucca, ae f	щока / щека
buccalis, e	щічний / щечный
buccinator, oris m	букцинатор, щічний м'яз / букцинатор, щечная мышца
bulbus, i m	цибулина / луковица
<i>b. oculi</i>	очне яблуко / глазное яблоко
bursa, ae f	сумка / сумка
butyrum, i n	масло / масло
С	
cadaver, eris n	труп / труп
caecum, i n	сліпа кишка / слепая кишка
caecus, a, um	сліпий / слепой
calcaneus, a, um	п'ятковий / пяточный
calcaneus, i m	п'яткова кістка / пяточная кость
calcar, aris n	шпора / шпора
callosus, a, um	мозолястий / мозолистый
calor, oris m	жар / жар

calx, calcis f	п'ята, п'ятка / пята, пятка
canaliculus, i m	канадець / каналец
canalis, is m	канал / канал
cancer, cri m	рак / рак
caninus, a, um	собачий, ікловий (про зуб) / собачий, клыковый (о зубе)
capitulum, i n	голівка (кістки) / головка (кости)
capsula, ae f	капсула, оболонка / капусла, оболочка
caput, itis n	голова, голівка / голова, головка
cardiacus, a, um	серцевий / сердечный
caroticus, a, um	сонний, належить до сонної артерії / сонный, относящийся к сонной артерии
carotis, idis f (arteria)	сонна артерія / сонная артерия
carpalis, e	зап'ясний / запястный
carpeus, a, um	зап'ясний / запястный
carpus, i m	зап'ястя / запястье
cartilagineus, a, um	хрящовий / хрящевой
cartilago, inis f	хрящ / хрящ
catarrhus, i m	катар / катар
cauda, ae f	хвіст / хвост
caverna, ae f	печера, порожнина / пещера, полость
cavernosus, a, um	печеристий / пещеристый
cavitas, atis f	порожнина / полость
cavum, i n	порожнина (барабана, раковини) / полость (барабана, раковины)
cavus, a, um	порожнистий / полый
celer, eris, ere	швидкий / быстрый
cellula, ae f	клітина, ячейка / клетка, ячейка
centralis, e	центральний / центральний
cera, ae f	віск / воск
cerebellaris, e	мозочковий / мозжечковый
cerebellum, i n	мозочок / мозжечок
cerebralis, e	мозковий, церебральний / мозговой, церебральный
cerebrospinalis, e	спинномозковий / спинномозговой
cerebrum, i n	великий мозок / большой мозг
cervicalis, e	шийний / шейный
cervix, icis f	шия, шийка / шея, шейка
chiasma, atis n	перехрест / перекрест
chole, es f	жовч / желчь

choledochus, a, um	жовчний, жовчовивідний / желчный, желчевыводящий
chorda, ae f	хорда, струна / хорда, струна
ciliaris, e	війчатий / ресничный
cilium, i n	вія / ресница
cingulum, i n	пояс / пояс
circumflexus, a, um	огинаючий / огибающий
cito	швидко / быстро
citrus, i m	лимон / лимон
clavicula, ae f	ключиця / ключица
clavicularis, e	ключичний / ключичный
clyisma, atis n	клізма, промивання / клизма, промывание
coccygeus, a, um	куприковий / копчиковый
coccyx, ygis m	куприк / копчик
cochlea, ae f	равлик, раковина / улитка, раковина
cochlearis, e	равликовий / улиточный
colicus, a, um	ободовокишковий / ободочнокишечный
collum, i n	шия, шийка / шея, шейка
colon, i n	ободова кишка / ободочная кишка
columna, ae f	стовп / столб
c. vertebralis	хребет / позвоночник
commissura, ae f	спайка / спайка
communis, e	загальний / общий
compactus, a, um	щільний, компактний / плотный, компактный
compositus, a, um	складний / сложный
concha, ae f	раковина / раковина
conchalis, e	належить до раковини / относящийся к раковине
condylaris, e	виростковий / мышцелковый
condylus, i m	виросток / мышцелок (мышцелковидный отросток)
conjunctiva, ae f	кон'юнктива, сполучна оболонка ока / конъюнктива, соединительная оболочка глаза
conjunctivus, a, um	сполучний / соединительный
connectivus, a, um	сполучний / соединительный
constrictio, onis f	скорочення, стиск / сокращение, сжатие
constrictor, oris m	констриктор, м'яз-стискач / констриктор, мышца-сжиматель

contusio, onis f	контузія, забій / ушиб, контузія
cor, cordis n	серце / серце
coracoclavicularis, e	ключовидно-ключичний / ключовидно-ключичный
cornu, us n	ріг, ріжок / рог, рожок
corona, ae f	вінець, корона, коронка / венец, корона, коронка
coronarius, a, um	вінцевий, коронарний / венечный, коронарный
coronoideus, a, um	короноподібний, вінцеподібний / короновидный, венцеобразный
corpus, oris n	тіло, тулуб / тело, туловище
corrugator, oris m	зморщуючий (м'яз) / сморщивающий (мышца)
cortex, icis m	кора, кіркова речовина / кора, корковое вещество
corticalis, e	кірковий / корковый
costa, ae f	ребро / ребро
costalis, e	реберний / реберный
costarius, a, um	реберний / реберный
coxa, ae f	стегно, таз / бедро, таз
cranialis, e	черепний / черепной
cranium (ion), in	череп / череп
crassum, i n	товста кишка / толстая кишка
crassus, a, um	товстий, жирний / толстый, жирный
Crataegus, i f	глід / боярышник
cremaster, eris m	м'яз-підіймач яєчка / мышца-подниматель яичка
cribrosus, a, um	решітчастий (крім кістки) / решетчатый (кроме кости)
crista, ae f	гребінь (гребінець) / гребень, гребешок
crus, cruris n	гомілка, ніжка / голень, ножка
cubitalis, e	ліктьовий / локтевой
cubitus, i m	лікоть / локоть
cuboideus, a, um	кубовидний / кубовидный
culex, icis m	кулекс (вид комара) / кулекс (вид комара)
cuneiformis, e	клиноподібний / клиновидный
curvatura, ae f	кривизна / кривизна
cutaneus, a, um	шкірний / кожный

cutis, is f	шкіра / кожа
cystosus, a, um	кістозний / кистозный
D	
decim	десять / десять
declive, is n	скат / скат
deinde	потім / потом, затем
deltoideus, a, um	дельтоподібний / дельтовидный
dens, dentis m	зуб / зуб
<i>d. caninus</i>	ікло / клык
<i>d. incisivus</i>	різець / резец
<i>d. deciduus</i>	молочний зуб (що відпадає) / молочный (отпадающий) зуб
<i>d. permanens</i>	постійний зуб / постоянный зуб
<i>d. serotinus</i>	зуб мудрості (пізній) / зуб мудрости (поздний)
<i>d. molaris</i>	моляр (великий корінний зуб) / моляр (большой коренной зуб)
<i>d. premolaris</i>	премоляр (малий корінний зуб) / премоляр (малый коренной зуб)
dentalis, e	зубний / зубной
depressor, oris m	опускаючий (м'яз) / опускающий (мышца)
descendens, ntis	низхідний / нисходящий
dexter, tra, trum	правий / правый
diaphragma, atis n	діафрагма, грудно-черевна перегородка / діафрагма, грудно-брюшная перегородка
diaphragmaticus, a, um	належить до діафрагми / относящийся к диафрагме
differens, ntis	різний, що відрізняється / различный, различающийся
digitalis, e	пальцевий / пальцевый
digitus, i m	палець / палец
dilatatio, onis f	розширення, дилатація / расширение, дилатация
dilatator, oris m	що розширює (м'яз) / расширяющий (мышца)
diploe, es f	диплое (губчаста речовина плоских кісток черепа) / диплоэ (губчатое вещество плоских костей черепа)
distalis, e	дистальний, більш віддалений від центра /

dolor, oris m	дистальный, более удаленный от центра
dorsalis, e	біль / боль
dorsum, i n	спинный, тильный, дорзальный /
dosis, is f	спинной, тыльный, дорсальный
ductus, us m	спина, спинка, тил / спина, спинка, тыл
duodenum, i n	доза / доза
duplex, icis	протока / проток
dura (ae) mater (tris)	дванадцатипала кишка /
durus, a, um	двенадцатиперстная кишка
dyspnoe, es f	подвійний / двойной
eczema, atis n	тверда мозкова оболонка /
eminentia, ae f	твердая мозговая оболочка
encephalon, i n	твердый / твердый
epicranium, i n	задишка / одышка
	Е
epicranius, a, um	екзема / экзема
epigastricus, a, um	підвищення, виступ / возвышение, выступ
erector, oris m	головний мозок / головной мозг
ethmoidalis, e	епікраній, шолом
extensor, oris m	(сухожильный покрив черепа) /
externus, a, um	эпикраний, шлем
extremitas, atis f	(сухожильный покров черепа)
facialis, e	надчерепный, розташований над черепом /
facies, ei f	надчерепной, расположенный над черепом
falx, falcis f	надчеревный / надчревный
fascia, ae f	що випрямляє (м'яз) /
fel, fellis n	выпрямляющий (мышца)
felleus, a, um	решітчастий / решетчатый
femur, oris n	м'яз, що розгинає /
	разгибатель, разгибающая мышца
	зовнішній / наружный
	кінець / конец
	Ф
facialis, e	лицевий / лицевой
facies, ei f	обличчя, поверхня / лицо, поверхность
falx, falcis f	серп, коса / серп, коса
fascia, ae f	фасція / фасция
fel, fellis n	жовч / желчь
felleus, a, um	жовчний / желчный
femur, oris n	стегнова кістка, стегно /

fibra, ae f	бедренная кость, бедро
fibrosus, a, um	волокно / волокно фіброзний, волокнистий / фиброзный, волокнистый
fibula, ae f	малогомілкова кістка / малоберцовая кость
fibularis, e	малогомілковий / малоберцовый
filiformis, e	ниткоподібний / нитевидный
fissura, ae f	щілина / щель
flavus, a, um	жовтий / желтый
flexor, oris m	згинач, згинаючий м'яз / сгибатель, сгибающая мышца
flexura, ae f	вигин / изгиб
flos, floris m	квітка / цветок
fluctuans, ntis	той, що коливається (ребро) / качающийся, колеблющийся (ребро)
folium, i n	лист, листок / лист, листок
folliculus, i m	фолікул, пухирець / фолликул, пузырек
fons, fontis m	джерело / родник, источник
fonticulus, i m	тім'ячко / родничок
foramen, inis n	отвір / отверстие
fornix, icis m	склепіння / свод
fossa, ae f	яма, ямка (подовженої форми) / яма, ямка (продолговатой формы)
fovea, ae f	заглиблення, ямка (круглої форми) / углубление, ямка (круглой формы)
fractura, ae f	перелом / перелом
frenulum, i n	вузечка / уздечка
frons, frontis f	лоб / лоб
frontalis, e	лобний / лобный
fundus, i m	дно / дно
funiculus, i m	канатик / канатик
f. umbilicalis	пуповина / пуповина
G	
gallus, i m	півень / петух
ganglion, i n	ганглії, нервовий вузол / ганглий, нервный узел
gaster, tris f	шлунок / желудок
gastricus, a, um	шлунковий / желудочный
generalis, e	генеральний, родовий, загальний /

geniohyoideus, a, um	генеральний, родовий, загальний підборідно-під'язиковий / подбородочно-под'язичний
genu, us n	коліно / коліно
gingiva, ae f	десна / десна
glandula, ae f	залоза / залоза
globulus, i m	кулька / шарик
glomus, eris n	клубок / клубок
glut(a)eus, a um	сідничний / ягідний
granulum, i n	гранула, крупинка, зерно / гранула, крупинка, зерно
gustatorius, a, um	смаковий / вкусовий
gustus, us m	смак / вкус
gyrus, i m	звивина / извилина
Н	
hallux, ucis m	великий (перший) палець стопи / большой (первый) палець стопи
hamatus, a, um	гачкоподібний / крючковидний
hepar, atis n	печінка / печень
hepaticus, a, um	печінковий / печеночний
hepatoduodenalis, e	печінково-дванадцятипало-кишковий / печеночно-дванадцятиперстно-кишечний
herpes, etis m	герпес, лишай / герпес, лишай
hiatus, us m	щілина, розщелина / щель, расщелина
hilus, i m	ворота / ворота
hirudo, inis f	п'явка / пиявка
homo, inis m	людина / человек
horizontalis, e	горизонтальний / горизонтальний
humerus, i m	плечова кістка / плечевая кость
humor, oris m	волога / влага
hyoideus, a, um	під'язикова кістка / под'язичная кость
hypochondrium, i n	підребер'я / подреберье
hypogastricus, a, um	підчеревний / подчревный
hypoglossus, a, um	під'язиковий (нерв) / под'язичний (нерв)
І	
icterus, i m	жовтяниця / желтуха
ile, ilis n	здухвинна ділянка / подвздошная область
ileum, i n	клубова кишка / подвздошная кишка
iliacus, a, um	здухвинний, клубовий / подвздошний
impressio, onis f	тиск / давление

incisivus, a, um	різцевий (зуб) / резцовый (зуб)
incisura, ae f	вирізка / вырезка
inclinatio, onis f	нахилення, нахил / наклонение, наклон
incus, udis f	коваделко / наковальня
index, icis m	вказівник, вказівний палець / указатель, указательный палец
infans, ntis m, f	дитя, дитина / дитя, ребенок
infarctus, us m	інфаркт / инфаркт
inferior, ius	нижній / нижний
infrahyoideus, a, um	підпід'язиковий / подподъязычный
infraorbitalis, e	підорбітальний / подглазничный
inguen, inis n	пах / пах
inguinalis, e	паховий / паховый
insufficiencia, ae f	нестача / недостаточность
interalveolaris, e	міжальвеолярний / межальвеолярный
intercostalis, e	міжреберний / межреберный
intermedius, a, um	середній, проміжний / средний, промежуточный
internus, a, um	внутрішній / внутренний
interosseus, a, um	міжкістковий / межкостный
intestinum, i n	кишка / кишка
iris, idis f	радужка, радужна оболонка / радужка, радужная оболочка
ischadicus, a, um	сідничний / седалищный
ischium, i n	сідниця / седалище
J	
jejunum, i n	порожня кишка / тощая кишка
jugularis, e	яремний / яремный
jugum, i n	підвищення / возвышение
junctione, ae f	з'єднання / соединение
K	
Kalium, i n	калій / калий
L	
labialis, e	губний / губной
labium, i n	гу́ба / губа
labyrinthicus, a, um	лабіринтовий / лабиринтовый
labyrinthus, i m	лабіринт / лабиринт
lacrima, ae f	сльоза / слеза
lacrimalis, e	слізний / слезный
laesus, a, um	пошкоджений, порушений /

lambdoideus, a, um	поврежденный, нарушенный лямбдовидний, схожий на грецьку лямбду / лямбдовидний, похожий на греческую лямбду
lamellaris, e	пластинчатий / пластинчатый
lamina, ae f	пластинка / пластинка
laryngeus, a, um	гортанный / гортанный
larynx, yngis m	гортань / гортань
lateralis, e	латеральный, бічний / латеральный, боковой
latus, a, um	широкий / широкий
latus, eris n	бік, сторона / бок, сторона
laurus, i m	лавр / лавр
lens, lentis f	кришталік / хрусталик
leucosis, is f	лейкоз / лейкоз
levator, oris m	піднімач (м'яз) / подниматель, поднимающая мышца
liber, era, erum	вільний / свободный
lien, lienis m	селезінка / селезенка
ligamentum, i n	зв'язка / связка
limen, inis n	поріг, межа / порог, граница
linea, ae f	лінія, межа / линия, черта
lingua, ae f	язик / язык
lingualis, e	язичний / язычный
lingula, ae f	язичок / язычок
liquor, oris m	рідина, розчин / жидкость, раствор
lobulus, i m	долька / долька
lobus, i m	доля / доля
longitudinalis, e	повздожній / продольный
longus, a, um	довгий / длинный
lumbalis, e	поперековий / поясничный
lumbus, i m	поперек / поясница
luna, ae f	місяць / луна
lunula, ae f	лунка / лунка
lymphaticus, a, um	лімфатичний, той, що відноситься до лімфатичних вузлів / лимфатический, относящийся к лимфатическим узлам

М

magnus, a, um	великий (про непарні утворення) / большой (о непарных образованиях)
majalis, e	травневий / майский
major, jus	великий, більший (про парні утворення) / большой, больший (о парных образованиях)
malleolus, i m	лодичка / лодыжка
mamma, ae f	молочна залоза / молочная железа
mammarius, a, um	маммарний, відноситься до молочної залози / маммарный,
(mammalis, e)	относящийся к молочной железе
mandibula, ae f	нижня щелепа / нижняя челюсть
mandibularis, e	нижньощелепний / нижнечелюстной
manubrium, i n	держак, рукоятка / рукоятка
manus, us f	рука, кисть / рука, кисть
margo, inis m	край, межа / край, граница
massa, ae f	маса / масса
masseter, eris m	жувальний м'яз / жевательная мышца
massetericus, a, um	жувальний / жевательный
mastoideus, a, um	сосочкоподібний / сосцевидный
mater, tris f	мати, тут: мозкова оболонка / мать, здесь: мозговая оболочка
<i>dura m.</i>	тверда мозкова оболонка / твердая мозговая оболочка
<i>pia m.</i>	м'яка мозкова оболонка / мягкая мозговая оболочка
<i>arachnoidea m.</i>	павутинна мозкова оболонка / паутинная мозговая оболочка
maxilla, ae f	верхня щелепа / верхняя челюсть
maxillaris, e	верхньощелепний / верхнечелюстной
maximus, a, um	найбільший / наибольший
Mays, ydis f	кукурудза / кукуруза
meatus, us m	прохід, хід / проход, ход
medialis, e	середній, медіальний / средний, медиальный
medianus, a, um	серединний / срединный
medius, a, um	середній / средний
medulla, ae f	мозок, мозкова речовина / мозг, мозговое вещество
<i>m. oblongata</i>	довгастиий мозок / продолговатый мозг

<i>m. osseum</i>	кістковий мозок / костный мозг
<i>m. spinalis</i>	спинний мозок / спинной мозг
<i>medullaris, e</i>	мозковий / мозговой
<i>mel, mellis n</i>	мед / мёд
<i>membranaceus, a, um</i>	перепончатий / перепончатый
<i>membrum, i n</i>	кінцівка, частина тіла / конечность, часть тела
<i>meninx, ngis f</i>	мозкова оболонка / мозговая оболочка
<i>mentalis, e</i>	підборідний / подбородочный
<i>mentum, i n</i>	підборіддя / подбородок
<i>mesenterium, i n</i>	брижа / брыжейка
<i>metacarpalis, e</i>	п'ясний / пястный
<i>metacarpus, i m</i>	п'ясть / пясть
<i>metatarsalis, e</i>	плюсневий, відноситься до плюсни / плюсневой, относящийся к плюсне
<i>metatarsus, i m</i>	плюсна / плюсна
<i>minimus, a, um</i>	найменший / наименьший
<i>minor, minus</i>	малий, менший (про парні утворення) / малый, меньший (о парных образованиях)
<i>mirabilis, e</i>	прекрасний, незвичайний / чудесний, необыкновенный
<i>mitralis, e</i>	мітральний, двостулковий / митральный, двустворчатый
<i>mixtio, onis f</i>	змішування / смешивание
<i>mobilis, e</i>	рухомий / подвижный
<i>molaris, e</i>	молярний, великий кореневий / молярный, большой коренной
<i>mollis, e</i>	м'який / мягкий
<i>mons, montis m</i>	підвищення, пагорб / возвышение, холм
<i>morbus, i m</i>	хвороба, захворювання / болезнь, заболевание
<i>mors, mortis m</i>	смерть / смерть
<i>mos, moris m</i>	нрав, звичай / нрав, обычай
<i>motio, onis f</i>	рух / движение
<i>mucosa, ae f</i>	слизова (оболонка) / слизистая (оболочка)
<i>mucosus, a, um</i>	слизовий / слизистый
<i>multiplex, icis</i>	багаточисельний, багатогранний, множинний /

	многочисленный, многогранный, множественный
muscularis, e	м'язовий / мышечный
musculus, i m	м'яз / мышца
mylohyoideus, a, um	щелепо під'язиковий / челюстно-подъязычный
myologia, ae f	міологія, вчення про м'язи / миология, учение о мышцах
mystax, acis f	вус, вусик / ус, усик
N	
narcosis, is f	наркоз / наркоз
naris, is f	ніздря / ноздря
nasalis, e	носовий / носовой
nasus, i m	ніс / нос
navicularis, e	лад'єподібний / ладъевидный
nervus, i m	нерв / нерв
neurocranium, i n	череп, що містить мозок (мозковий череп) / череп, заключающий мозг (мозговой череп)
niger, gra, grum	чорний, темний / черный, темный
nodus, i m	вузол (лімфатичний) / узел (лимфатический)
nonnulus, a, um	деякий, інший / некоторый, иной
nucha, ae f	карк, задня частина шиї / выя, задняя часть шеи
nucleus, i m	ядро / ядро
nutricius, a, um	живильний / питательный
O	
obliquus, a, um	косий / косой
oblongatus, a, um	довгастиий / продолговатый
obturatorius, a, um	затумельний / запирагельний
occipitalis, e	потиличний / затылочный
occiput, itis n	потилиця / затылок
oculus, i m	око / глаз
odontologia, ae f	одонтологія, наука про зуби / одонтология, наука о зубах
oedema, atis n	набряк / отек
oesophageus, a, um	стравохідний / пищеводный
oesophagus, i m	стравохід / пищевод
olecranon, i n	ліктьовий відросток / локтевой отросток
omentalis, e	сальниковий, чепцевий / сальниковый
omentum, i n	сальник, чепець / сальник

omohyoideus, a, um	лопатково-під'язиковий / лопаточно-подъязычный
ophthalmicus, a, um	очний / глазной
opticus, a, um	зоровий, оптичний / зрительный, оптический
oralis, e	ротовий / ротовой
orbicularis, e	коловий / круговой
orbita, ae f	очна ямка, орбіта / глазница, орбита
orbitalis, e	очноямковий / глазничный
organon, i n	орган / орган
oryza, ae f	рис / рис
os ilium	клубова кістка / подвздошная кость
os, oris n	рот / рот
os, ossis n	кістка / кость
osseus, a, um	кістковий / костный
osteoideus, a, um	остеоїдний, кістковидний / остеоидный, костевидный
ostium, i n	отвір, гирло, вхід / отверстие, устье, вход
ovalis, e	овальний / овальный
ovarium, i n	яєчник / яичник
Р	
palatinus, a, um	піднебінний / небный
palatoglossus, a, um	піднебінно-язиковий / небно-язычный
palatum, i n	піднебіння / небо
palma, ae f	долоня / ладонь
palmaris, e	долонний / ладонный
palpebra, ae f	повіка / веко
pancreas, atis n	підшлункова залоза / поджелудочная железа
papilla, ae f	сосочок / сосок, сосочек
par, partis	рівний, парний / равный, парный
paracolicus, a, um	розташований біля ободової кишки / расположенный около ободочной кишки
parenchyma, atis n	паренхіма / паренхима
paries, etis m	стіна, стінка / стена, стенка
parietalis, e	тім'яний / теменной
parotideus, a, um	привушний / околоушный
parotis, idis f (glandula)	привушна залоза / околоушная железа
pars, partis f	частина, сторона / часть, сторона
parvus, a, um	малий(про непарні утворення) / малый(о непарных образованиях)

patella, ae f	наколінок, надколінок / надколенник, колінна чашечка
patellaris, e	пателлярний, що належить до колінної чашечки / пателлярний, относящийся к колінній чашечке
paucim	трохи / немного, незначительно
pecten, inis n	гребінь / гребень
pectus, oris n	груди (передня частина) / грудь (передня часть)
pedunculus, i m	ніжка, стебло / ножка, стебель
pelvinus, a, um	тазовий / тазовый
pelvis renalis	ниркова миска / почечная лоханка
pelvis, is f	таз / таз
penis, is m	статевий член / половой член
perforatus, a, um	проткнутий, продірявлений / проткнутый, продырявленный
perin(a)eum, i n	промежина / промежность
periosteum, i n	окістя / надкостница
periton(a)eum, i n	очеревина / брюшина
permanens, itis	постійний / постоянный, перманентный
peroneus, a, um	малогомілковий / малоберцовый
pes, pedis m	стопа / стопа, нога
petrosus, a, um	кам'янистий / каменистый
phagocytus, i m	фагоцит, “пожираюча” клітина / фагоцит, “пожирающая” клетка
phalanx, ngis f	фаланга, кісточка / фаланга, косточка, членник пальца
pharyngeus, a, um	глотковий / глоточный
pharynx, ngis m	горло, глотка / глотка
philtrum, i n	губний жолобок / губной желобок
pinguis, e	жирний / жирный
pius, a, um	м'який (мозкова оболонка) / м'який (мозговая оболочка)
planta, ae f	підощва / подошва
planus, a, um	плоский / плоский
plasma, atis n	плазма / плазма
platysma, atis n	підшкірний м'яз шиї / подкожная мышца шеи
pleura, ae f	плевра / плевра

plexus, us m	сплетення / сплетение
plica, ae f	складка / складка
poena, ae f	покарання, штраф / наказание, штраф
pollex, icis m	великий палець кисті / большой палец кисти
pons, pontis m	міст / мост
popliteus, a, um	підколінний / подколенный
porus, i m	отвір, пора / отверстие, пора
posterior, ius	задній / задний
premolaris, e	премолярний, малий корінний (про зуби) / премолярный, малый коренной (о зубах)
processus, us m	відросток / отросток
profundus, a, um	глибокий / глубокий
prominens, ntis	виступний, виступаючий (хребець) / выступающий, выдающийся (позвонок)
pronator, oris m	пронатор (м'яз, який повертає вниз, всередину) / пронатор (мышца, поворачиваюча вниз, повертаюча вгору)
propaedeutica, ae f	пропедевтика, введення в науку / пропедевтика, введение в науку
proprius, a, um	власний / собственный
protuberantia, ae f	виступ, горб / выступ, бугор
proximalis, e	проксимальний, ближчий до тулуба / проксимальный, ближайший к туловищу
pterygoideus, a, um	крилоподібний / крыловидный
pubes, is f	лобок / лобок
pubicus, a, um	лобковий / лобковый
pulmo, onis m	легеня / легкое
pulmonalis, e	легеневий / легочный
pulpa, ae f	пульпа, м'якуш / пульпа, мякоть
pulvinar, aris n	подушка, частина головного мозку / подушка, часть головного мозга
pus, puris n	гній / гной
piloricus, a, um	пілоричний / пилорический
pyramis, idis f	піраміда / пирамида
Q	
quadratus, a, um	квардатний / квадратный
quadriceps, cipitis	чотириголовий / четырехглавый
quartus, a, um	четвертий / четвертый
quinque	п'ять / пять

R

radialis, e	променевий, радіальний / лучевой, радиальный
radicularis, e	кореневий / коренной
radius, i m	променева кістка / лучевая кость
radix, icis f	корінь, корінець / корень, корешок
ramus, i m	гілка / ветвь
raphe, es f	шов (м'який) / шов (мягкий)
rarus, a, um	рідкий / редкий
recens, us m	свіжий / свежий
recessus, us m	заглиблення, кишень / углубление, карман
rectum, i n	пряма кишка / прямая кишка
rectus, a, um	прямий / прямой
reflexus, us m	рефлекс / рефлекс
regio, onis m	ділянка / область
ren, renis m	нирка / почка
repetitio, onis m	повторення / повторение
resectio, onis f	резекція, видалення органа або його частини / резекция, удаление органа или его части
rete, is n	сітка / сеть
reticularis, e	сітчастий / сетчатый
retina, ae f	сітківка / сетчатка
retinaculum, i n	утримувач / удерживатель
rhizoma, atis n	кореневище / корневище
rhomboideus, a, um	ромбоподібний / ромбовидный
rhythmus, i m	ритм / ритм
rima, ae f	щілина / щель
rotator, oris m	обертач / вращатель
ruber, bra, brum	червоний / красный
rubor, oris m	почервоніння / покраснение, краснота
S	
saccus, i m	мішок / мешок
sacer, cra, crum	крижовий (кістка) / крестцовый (кость)
sacralis, e	крижовий (окрім кістки) / крестцовый (криме кости)
sacroccygeus, a, um	крижово-куприковий / крестцово-копчиковий
salus, utis f	здоров'я, благополуччя / здоровье, благополучие

sanguineus, a, um	кровоносний, кров'яний / кровеносный, кровяной
sanguis, inis m	кров / кровь
sanus, a, um	здоровий, вилікуваний / здоровый, вылеченный
sapiens, ntis	мудрий, розумний / мудрый, разумный
scabies, ei f	короста / чесотка
scapula, ae f	лопатка / лопатка
skeleton (um), i n	скелет, кістяк / скелет
schisis, is f	розкол, розщеплення / раскол, расщепление
semen, inis n	сім'я, сім'яна рідина / семя, семенная жидкость
semicanalis, is f	полуканал / полуканал
semicircularis, e	напівкруглий / полукруглый
semilunaris, e	напівмісячний, серповидний / полулунный, серповидный
seminifer, era, erum	сім'яний, сім'явивідний / семенной, семявыносящий
senectus, utis f	старість / старость
sensus, us m	почуття / чувство
septum, i n	перегородка / перегородка
serosus, a, um	серозний / серозный
seu	або / или
simplex, icis	простий / простой
singulus, a, um	одиначний, одиничний / одиночный, единичный
sinister, tra, trum	лівий / левый
sinus, us m	пазуха, синус / пазуха, синус
spatium, i n	простір, проміжок / пространство, промежутки
species, ei f	збір трав, чай; вид / сбор трав, чай; вид
spermatikus, a, um	сім'яний / семенной
sphenoidalis, e	клиноподібний / клиновидный
sphincter, eris m	сфінктер, стискач, звужувач / сфинктер, сжимающая мышца
sphinx, ngis m	сфінкс / сфинкс
spina, ae f	ость, хребет / ость, позвоночник
spinalis, e	спинномозковий, спінальний / спинномозговой, спинной
spinosis, a, um	остистий / остистый

splanchnologia, ae f	спланхнологія, наука про внутрощі / спаланхнология, наука о внутренностях
spongiosus, a, um	губчастий / губчатый
spurius, a, um	помилковий / ложный
squama, ae f	луска / чешуя
squamosus, a, um	лускоподібний, лускатий / чешуйчатый
stapes, edis m	стремінце / стремя, стремянная слуховая косточка
sternalis, e	груднинний / грудинный
sternohyoideus, a, um	груднинно-під'язиковий / грудинно-подъязычный
sternum, i n	груднина / грудина
stratum, i n	шар, верства / слой
stroma, atis n	строма, кістяк, основа / строма, остов
struma, ae f	зоб / зоб
stylohyoideus, a, um	шило-під'язиковий / шило-подъязычный
stylopharyngeus, a, um	шилоглоточний / шилоглоточный
subcutaneus, a, um	підшкірний / подкожный
subhepaticus, a, um	підпечінковий / подпеченочный
sublingualis, e	під'язиковий / подъязычный
submucosus, a, um	підслизовий / подслизистый
substantia, ae f	речовина / вещество
sulcus, i m	борозна / борозда, бороздка
Sulfur, uris n	сірка / сера
supercilium, i n	брова / бровь
superficialis, e	поверхневий / поверхностный
superficies, ei f	поверхня, площина / поверхность, плоскость
superior, ius	верхній / верхний
supinator, oris m	супінатор, відвертач, м'яз, що повертає вверх, назовні / супинатор, мышца, поворачивающая вверх, наружу
supracondilaris, e	надвиростковий / надмышцелковый
suprahyoideus, a, um	надпід'язиковий / надподъязычный
suprarenalis, e	наднирковий / надпочечный
supremus, a, um	найвищий / наивысший
sura, ae f	литка / икра
suralis, e	литковий / икроножный
sutura, ae f	шов (кістковий) / шов (костный)
symphysis, is f	симфіз, зрощення / симфиз, сращение

synchondrosis, is f	синхондроз, хрящове сполучення / синхондроз, хрящевое соединение
synovialis, e	синовіальний / синовиальный
systema, atis n	система / система
systole, es f	систола / систола
T	
talocruralis, e	гомілковостопний / голеностопный
talus, i m	таранна кістка, надп'яткова кістка / таранная кость, надпяточная кость
tarsus, i m	заплюсна / предплюсна
tegmen, inis n	покрівля / крыша, прокрышка
temporalis, e	тім'яний / теменной
tempus, oris n	скроня, час / висок, время
tendo, inis m	сухожилок / сухожилие
tensor, oris m	натягач (м'яз) / напрягающий (мышца)
tenuis, e	тонкий / тонкий
teres, etis	круглий (м'яз) / круглый (мышца)
terminatio, onis f	закінчення, кінець / окончание, конец
testicularis, e	яєчковий / яичковый
testis, is m	яєчко / яичко
textus, us m	тканина / ткань
thalamus, i m	таламус, зоровий горб мозку / таламус, зрительный бугор мозга
thenar, aris n	підвищення великого пальця кисті / возвышение большого пальца кисти
thoracicus, a, um	грудний / грудной
thoracoabdominalis, e	грудинночеревний / грудиннобрюшной
thorax, acis m	грудна клітка / грудная клетка
thymus, i m	вилочкова залоза / вилочковая железа
thyreoides, a, um	щитоподібний / щитовидный
thyreohyoideus, a, um	щитопід'язиковий / щитоподъязычный
tibia, ae f	великогомілкова кістка / большеберцовая кость
tinctura, ae f	настоянка / настойка
tonsilla, ae f	мигдалик / миндалина
totalis, e	повний, загальний / полный, всеобщий
tractus, us m	тракт, шлях / тракт, путь
transversalis, e	поперечний / поперечный
transversus, a, um	поперечний / поперечный
trapezius, a, um	трапецієподібний / трапециевидный

trapezoideus, a, um	трапещієподібний / трапещієвидный
trauma, atis n	травма / травма
triceps, cipitis	триголовий / трехглавый
trigeminalis, e	трійчастий / тройничный
trigonum, i n	трикутник / треугольник
tritus, a, um	тертий / тертый
trochanter, eris m	вертлюг / вертел
trochlea, ae f	блок / блок
trochlearis, e	блоковий / блоковый
truncus, i m	тулуб, стовбур / туловище, ствол
tuba, ae f	труба / труба
tuber, eris n	горб / бугор
tuberculum, i n	горбок / бугорок
tuberositas, atis f	горбистість / бугристость
tunica, ae f	оболонка / оболочка
tympanicus, a, um	барабанний / барабанный
tympanum, i n	барабан / барабан
U	
ulcus, eris n	виразка / язва
ulna, ae f	ліктьова кістка / локтевая кость
ulnaris, e	ліктьовий / локтевой
umbilicalis, e	пупковий / пупочный
umbilicus, i m	пупок / пупок
uncus, i m	гачок / крючок
unguis, is m	ніготь, кіготь / ноготь, коготь
ureter, eris m	сечовід / мочеточник
urethra, ae f	сечівник / уретер, мочеиспускательный канал
urina, ae f	сеча / моча
urinarius, a, um	сечовий / мочевоий
urogenitalis, e	сечостатевий / мочеполовой
ursus, i m	ведмідь / медведь
uterinus, a, um	матковий / маточный
uterus, i m	матка / матка
uvula, ae f	язичок / язычок
V	
vagina, ae f	вагіна, піхва / влагалище
vaginalis, e	вагінальний, піхвовий / влагалищный
valens, ntis	здоровий, сильний / здоровый, сильный
valetudo, inis f	здоров'я / здоровье

valvula, ae f	заслінка / заслонка
vas, vasis n	судина / сосуд
vascularis, e	судинний / судистий
vasculosus, a, um	судинний / судистий
vena (ae) portae	ворітна вена / воротная вена
vena, ae f	вена / вена
venosus, a, um	венозний / венозный, венный
venter, tris m	черевце, черево / брюшко, брюхо
ventralis, e	вентральний, черевний / вентральный, брюшной
ventriculus, i m	шлунок, шлуночок / желудок, желудочек
vermiformis, e	червоподібний / червеобразный
vertebra, ae f	хребець / позвонок
vertebralis, e	хребцевий / позвоночный
vertex, icis m	тім'я, вершина / темя, вершина
vesica, ae f	міхур, міхурець / пузырь
vesicalis, e	міхуровий / пузырный
vestibularis, e	вестибулярний, присінковий / вестибулярный, придверный
vestibulum, i n	присінок / преддверие
vinculum, i n	вездечка, зв'язка / уздечка, связка
viscus, eris n	нутро, внутрішній орган / внутренности
vitreus, a, um	склоподібний / стекловидный
vivus, a, um	живий / живой
volvulus, i m	заворот кишок / заворот кишок
vomer, eris m	леміш / сошник
vox, vocis f	голос / голос
X	
xiphoideus, a, um	мечоподібний / мечевидный
Z	
zona, ae f	зона, пояс / зона, пояс
zygoma, atis n	вилиця / скула
zygomaticus, a, um	вличний / скуловой

Українсько-російсько-латинський словник
Украинско-русско-латинский словарь

A

акроміальний – акромиальный	acromialis, e
альвеола – альвеола	alveolus, i m
альвеолярний – альвеолярный	alveolaris, e
ампула – ампула	ampulla, ae f
аорта – аорта	aorta, ae f
аортальний – аортальный	aortalis, e
апертура – апертура	apertura, ae f
апоневроз – апоневроз	aponeurosis, is f
апендикс, придаток – аппендикс, придаток	appendix, icis f
артеріальний – артериальный	arterialis, e
артерія – артерия	arteria, ae f
атлант, I шийний хребець – атлант, I шейный позвонок	atlas, ntis m

B

барабан – барабан	tympanum, i n
барабанний – барабанный	tympanicus, a, um
бік, сторона – бок, сторона	latus, eris n
бічний, латеральний – боковой, латеральный	lateralis, e
блок – блок	trochlea, ae f
борозна – борозда	sulcus, i m
брова – бровь	supercilium, i n
бронх – бронх	bronchus, i m

B

вагіна, піхва – влагалище	vagina, ae f
вагінальний, піхвовий – влагалищный	vaginalis, e
валик, потовщення – валик, утолщение	agger, eris m
великий – большой	major, majus; magnus, a, um
великий головний мозок – большой головной мозг	cerebrum, i n
великий палець ноги – большой палец ноги	hallux, ucis m
великий палець руки –	

большой палец руки	pollex, icis m
великогомілкова кістка –	
большеберцовая кость	tibia, ae f
в. воротна – в. воротная	vena portae
венозний – венозный	venosus, a, um
вертлюг – вертел	trochanter, eris m
вертлюжний – вертельный	trochantericus, a, um
верхівка, кінчик – верхушка, кончик	apex, icis m
верхній – верхний	superior, ius
верхня щелепа – верхняя челюсть	maxilla, ae f
виличний – скуловой	zygomaticus, a, um
вилиця – скула	zygoma, atis n
вирізка – вырезка	incisura, ae f
виступ – выступ	protuberantia, ae f
вия – выя	nucha, ae f
віддалений від центру – дистальный	distalis, e
відросток – отросток	processus, us m
в. ліктьовий – о. локтевой	olecranon, i n
в. плечовий, акроміон – о. плечевой, акромион	acromion, i n
війний (що стосується вій) – ресничний	ciliaris, e
вісцеральний – висцеральный	visceralis, e
вісь, II шийний хребець –	
ось, II шейный позвонок	axis, is m
вказівний палець – указательный палець	index, icis m
власний – собственный	proprius, a, um
внутрішній – внутренний	internus, a, um
волокнистий – волокнистый	fibrosus, a, um
водопровід – водопровод	aquaeductus, us m
воротар – привратник	pylorus, i m
втиснення – вдавление	impressio, onis f
вездечка – уздечка	frenulum, i n
вузол – узел	nodus, i m
в. нервовий – у. нервный	ganglion, i n
вухо – ухо	auris, is f
вушна раковина – ушная раковина	auricular, ae f
вушний – ушной	auricularis, e
вхід – вход	aditus, us m; ostium, i n
Г	
ганглії – ганглии	ganglion, i n
гирло – устье	ostium, i n

гілка – ветвь	ramus, i m
глибокий – глубокий	profundus, a, um
глотковий – глоточный	pharyngeus, a, um
голівка – головка	caput, itis n; capitulum, i n
голова – голова	caput, itis n
головний мозок – головной мозг	encephalon, i n
гомілка, ніжка – голень, ножка	crus, cruris n
гомілковостопний – голеностопный	talocruralis, e
горб – бугор	tuber, eris n
горбистість – бугристость	tuberositas, atis f
горбок – бугорок	tuberculum, i n
горло, глотка – глотка	pharynx, ngis m
гортанний – гортанный	laryngeus, a, um
гортань – гортань	larynx, ngis m
гострий – острый	acer, cris, cre
гребінь – гребень	crista, ae f
груди – грудь	pectus, oris n
грудина – грудина	sternum, i n
грудна клітка – грудная клетка	thorax, acis m
грудний – грудной	thoracicus, a, um;
	pectoralis, e
губа – губа	labium, i n
	Д
дах – крыша	tegmen, inis n
дванадцятипала кишка –	
двенадцатиперстная кишка	duodenum, i n
дельтоподібний – дельтовидный	deltoideus, a, um
дерево життя – древо жизни	arbor vitae (cerebelli)
діафрагма, перепона – диафрагма	diaphragma, atis n
дно – дно	fundus, i m
довгий – длинный	longus, a, um
додатковий – добавочный	accessorius, a, um
долонний – ладонный	palmaris, e
долоня – ладонь	palma, ae f
дуга – дуга	arcus, us
	Е
епітелій – эпителий	epithelium, i m

Ж

живіт – живот

abdomen, inis n;

жировий – жировой

venter, tris m

жовтий – желтый

adiposus, a, um

flavus, a, um

жовчна протока – желчный проток

ductus choledochus

жовчний – желчный

biliaris, e; felleus, a, um

жовчний міхур – желчный пузырь

vesica(ae) fellea (biliaris)

жувальний – жевательный

massetericus, a, um

З

завіса – занавеска

velum, i n

заглибина – углубление

recessus, us m

задній – задний

posterior, ius

задній прохід – задний проход

anus, i m

залоза – железа

glandula, ae f

зап'ясний – запястный

carpeus, a, um

зап'ясток – запястье

carpus, i m

заслінка – заслонка

valvula, ae f

затульний – запирабельный

obturatorius, a, um

звивина – извилина

gyrus, i m

зв'язка – связка

ligamentum, i n

згин – изгиб

flexura, ae f

зіниця – зрачок

pupilla, ae f

зовнішній – наружный

externus, a, um

зоровий – зрительный

opticus, a, um

зуб – зуб

dens, dentis m

з. молочний (відпадаючий) –

dens deciduus

з. молочний (отпадающий)

з. мудрості (пізній) –

dens serotinus

з. мудрости (поздний)

dens permanens

з. постійний – з. постоянный

dens incisivus

з. різцевий (різець) – з. резцовый (резец)

з. ікловий (собачий), ікло –

dens caninus

з. кльковий (собачий), клык

з. великий корінний, моляр –

dens molaris

з. большой коренной, моляр

з. малий корінний, премоляр –

dens premolaris

з. малый коренной, премоляр

зубний – зубной

dentalis, e

I

і, та (сполука) – и (союз)

ікло (собачий зуб) – клык (собачий зуб)

et

dens (ntis) caninus

K

кавернозний, печеристий –

кавернозный, пещеристый

кам'янистий – каменистый

канал – канал

каналець – каналец

капсула – капсула

карман – карман

кисть, рука – кисть, рука

кишка – кишка

к. дванадцятипала – к. двенадцатиперстная

к. ободова – к. ободочная

к. порожня – к. тощая

к. пряма – к. прямая

к. сліпа – к. слепая

к. товста – к. толстая

кишковий – кишечный

кільцевий – кольцевой

кінець – конец

кінцівка – конечность

кірковий – корковый

кістка – кость

к. великогомілкова – к. большеберцовая

к. ліктьова – к. локтевая

к. малогомілкова – к. малоберцовая

к. плечова – к. плечевая

к. променева – к. лучевая

к. п'яткова – к. пяточная

кістковий – костный

кісточка – лодыжка

клиноподібний – клиновидный

клітина, яйчейка – клетка, яйчейка

клубовий – подвздошный

клубок – клубок

клювоподібний – клювовидный

ключичний – ключичный

cavernosus, a, um

petrosus, a, um

canalis, is, m

canaliculus, i m

capsula, ae f

recessus, us m

manus, us f

intestinum, i n

duodenum, i n

colon, i n

jejunum, i n

rectum, i n

caecum, i n

crassum, i n

intestinalis, i n

anularis, e

extremitas, atis f

membrum, i n

corticalis, e

os, ossis n

tibia, ae f

ulna, ae f

fibula, ae f

humerus, i n

radius, i m

calcaneus, i m

osseus, a, um

malleolus, i m

sphenoidalis, e;

cuneiformis, e

cellula, ae f

iliacus, a, um

glomus, eris n

coracoideus, a um

clavicularis, e

ключиця – ключица	clavicula, ae f
колiно – колено	genu, us n
кон'юнктива (слизова оболонка ока) – конъюнктива (слизистая оболочка глаза)	conjunctiva, ae f
кора, кіркова речовина – кора, корковое вещество	cortex, icis m
корiнь – корень	radix, icis f
короткий – короткий	brevis, e
косий – косой	obliquus, a, um
край – край	margo, inis m
крижова кістка – крестец	os sacrum
крижовий – крестцовый	sacralis, e
	sacer, cra, crum (os)
	ala, ae f
крило – крыло	pretygoideus, a, um
крилоподiбний – крыловидный	
крилоподiбно-пiднебiнний – крыловидно-небный	pterygopalatinus, a, um
крильний – крыльный	alaris, e
кришталік – хрусталик	lens, lentis f
кровоносний – кровеносный	sanguineus, a um
круглий – круглый	rotundus, a, um (m., lig.)
	teres, etis
круговий – круговой	anularis, e; circularis, e
куприк – копчик	coccyx, ygis m
куприковий – копчиковый	coccygeus, a um
кут – угол	angulus, i m
Л	
латеральний, бiчний – латеральный, боковой	lateralis, e
легеневий – легочный	pulmonalis, e
легеня – легкое	pulmo, onis m
леміш – сошник	vomer, eris m
листок – листок	folium, i n
литка – икра	sura, ae f
литковий – икроножный	suralis, e
лицевий – лицевой	fasialis, e
лiвий – левый	sinister, tra, trum
лікоть – локоть	cubitus, i m
ліктьова кістка – локтевая кость	ulna, ae f
ліктьовий – локтевой	ulnaris, ae f
ліктьовий відросток – локтевой отросток	olecranon, i n

лімфатичний – лимфатический
лінія – линия
лоб – лоб
лобковий – лобковый
лобний – лобный
лопатка – лопатка
лопатково-під'язиковий –
лопаточно-подъязычный
луска – чешуя
лускатий – чешуйчатый

lymphaticus, a, um
linea, ae f
frons, frontis f
pubicus, a, um
frontalis, e
scapula, ae f

omohyoideus, a, um
squama, ae f
squamosus, a, um

М

малий – малый

minor, us
(про парні утворення),

малогомілкова кістка – малоберцовая кость

parvus, a, um

маса – масса

fibula, ae f

матка – матка

massa, ae f

миска, таз – лоханка, таз

uterus, i m

м. ниркова – л. почечная

pelvis, is f

міжзап'ясний – межзапястный

pelvis (is) renalis

міжзубний – межзубной

intercarpeus, a, um

міжкістковий – межкостный

interdentalis, a, um

міжм'язовий – межмышечный

interosseus, a, um

міжфаланговий – межфаланговый

intermuscularis, e

мізинець – мизинец

interphalangeus, a, um

міхур – пузырь

digitus(i) minimus

м. жовчний – п. желчный

vesica, ae f

м. сечовий – п. мочевоy

vesica(ae) fellea (biliaris)

мозковий – мозговой

vesica(ae) urinaria

мозок, мозкова речовина –

medullaris, e

мозг, мозговое вещество

medulla, ae f

м. великий – м. большой

celebrum, i n

м. головний – м. головной

encephalon, i n

м. довгастий – м. продолговатый

medulla oblongata

м. кістковий – м. костный

medulla ossium

м. спинний – м. спинной

medulla spinalis

мозочок – мозжечок

cerebellum, i n

молочна залоза – молочная железа

mamma, ae f

молярний – молярный

molaria, e

м'яз – мышца

musculus, i m

<i>м. відвідний – м. отводящая</i>	m. abductor
<i>м. жувальний – м. жевательная</i>	m. masseter
<i>м.-згинач – м. сгибатель</i>	m. flexor
<i>м.-зморщувач – м. сморщивающая</i>	m. corrugator
<i>м.-натягувач – м. напрягающая</i>	m. tensor
<i>м.-обертач – м. вращательная</i>	m. rotator
<i>м. опускающий – м. опускающая</i>	m. depressor
<i>м. піднімаючий яєчко – м. поднимающая яичко</i>	m. levator
<i>м. приводний – м. приводящая</i>	m. cremaster
<i>м. пронатор – м. пронатор</i>	m. pronator
<i>м. розгинач – м. разгибатель</i>	m. extensor
<i>м. розширюючий – м. расширяющая</i>	m. dilatator
<i>м. супінатор – м. супинатор</i>	m. supinator
м'язовий – мышечный	muscularis, e
м'яка мозкова оболонка – мягкая мозговая оболочка	pia (ae) mater (tris)
м'який – мягкий	mollis, e
Н	
навколоносовий – околоносовой	paranasalis, e
наднирник, надниркова залоза – надпочечник, надпочечная железа	glandula (ae) suprarenalis (is)
надчеревний – надчревный	epigastricus, a, um
найбільший – наибольший	maximus, a, um
найвищий – наивысший	supremus, a, um
найменший – наименьший	minimus, a, um
наколінок – надколенник	patella, ae f
напівмісяцевий – полулунный	semilunaris, e
нерв – нерв	nervus, i n
нервовий – нервный	nervosus, a, um
нервовий вузол, ганглії – нервный узел, ганглии	ganglion, i n
нижній – нижний	inferior, ius
нижньощелепний – нижнечелюстной	mandibularis, e
нижня щелепа – нижняя челюсть	mandibula, ae f
нирка – почка	ren, renis m
нирковий – почечный	renalis, e
ніготь – ноготь	unguis, is n
ніжка – ножка	crus, cruris n
ніс – нос	nasus, i m

нога, ступня – нога, ступня
носовий – носовой

pes, pedis m
nasalis, e

О

область – область
обличчя – лицо
ободова кишка – ободочная кишка
оболочка – оболочка
о. мозкова – о. мозговая
о. слизова – о. слизистая
о. сполучна (ока) – о. соединительная (глаза)
овальний – овальный
окістя – надкостница
основа – основание
остистий – остистый
ость – ость
отвір – отверстие
очна ямка, орбіта – глазница, орбита
очноямковий – глазничный

region, onis f
facies, e
colon, i n
tunica, ae f
meninx, ngis f
mucosa, ae f
conjunctiva, ae f
ovalis, e
periosteum, i n
basis, is f
spinosus, a, um
spina, ae f
foramen, inis n
orbita, ae f
orbitalis, e

П

пазуха – пазуха
палець – палец
п. великий (руки) – п. большой (руки)
п. великий (ноги) – п. большой (ноги)
п. вказівний – п. указательный
пальцевий – пальцевой
пах – пах
пахва – подмышка
пахвовий – подмышечный
паховий – паховый
перегородка – перегородка
передній – передний
передпліччя – предплечье
передсердя – предсердие
перелом – перелом
перетинка – перепонка
перетинчастий – перепончатый
перехрест – перекрест
печеристий – пещеристый
печінка – печень
півень – петух

sinus, us m
digitus, i m
pollex, icis m
hallux, ucis m
index, icis m
digitalis, e
unguen, inis n
axilla, ae f
axillaris, e
inguenalis, e
septum, i n
anterior, ius
antebrachium, i n
atrium, i n
fractura, ae f
membrana, ae f
membranaceus, a, um
chiasma, atis n
cavernosus, a, um
hepar, atis n
gallus, i m

підборіддя – подбородок	mentum, i n
підборідний – подбородочный	mentalis, e
підколінний – подколенный	popliteus, a, um
піднадколінний – поднадколенный	infrapatellaris, e
піднебінний – нёбный	palatinus, a, um
піднебінно-пiхвовий – нёбно-влагалищный	palatovaginalis, e
піднебіння – нёбо	palatum, i n
піднижнєщелепний – поднижнечелюстной	submandibularis, e
підорбітальний – подглазничный	infraorbitalis, e
підошва – подошва	planta, ae f
підреберний – подреберный	subcostalis, e
	hypochondriacus, a, um
підчеревний – подчревный	hypogastricus, a, um
підшкірний – подкожный	subcutaneus, a, um
підшлункова залоза – поджелудочная железа	pancreas, atis n
під'язиковий – подъязычный	sublingualis, e
<i>п. кістка – п. кость</i>	hyoideus, a, um,
<i>п. нерв – п. нерв</i>	n. hypoglossus, a, um
пластинка – пластинка	lamina, ae f; lamella, ae f
пластинчастий – пластинчатый	lamellaris, e
плевральний – плевральный	pleuralis, e
плече – плечо	brachium, i n
плечова кістка – плечевая кость	humerus, i m
плечовий – плечевой	brachialis, e
плюсна – плюсна	metatarsus, i m
поверхневий – поверхностный	superficialis, e
поверхня – поверхность	facies, ei f
повіка – веко	palpebra, ae f
поживний – питательный	nutricius, a, um
поздовжній – продольный	longitudinalis, i m
поперек – поясница	lumbus, i m
попереково-крижовий – пояснично-крестцовый	lumbosacralis, e
поперечний – поперечный	transversus, a, um
пора – пора	porus, i m
порожнина, п. (раковини, барабану) –	cavum, i n; cavitas, atis f
полость, п. (раковины, барабана)	cavus, a, um
порожнистий – полый	occiput, itis n
потилиця – затылок	occipitalis, e
потиличний – затылочный	cingulum, i n
пояс – пояс	

правий – правый	dexter, tra, trum
премоляр, малий корінний зуб –	
премоляр, малый коренной зуб	dens (ntis) premolaris (is)
привушна залоза – околоушная железа	(gl.) parotis, idis f
привушний – околоушной	parotideus, a, um
придаток – придаток	appendix, icis f
присінок – преддверие	vestibulum, i n
проксимальний – проксимальный	proximalis, e
промежина – промежность	perin(a)eum, i n
променевий – лучевой	radialis, e
проміжний, середній – промежуточный, средний	(inter)medius, a, um
промінь – луч	radius, i m
простата – предстательная железа	(gl.) prostata, ae f
простий – простой	simplex, icis
простір, проміжок – пространство, промежуток	spatium, i n
протока – проток	ductus, us m
прохід – проход	meatus, us m
пряма кишка – прямая кишка	rectum, i m
прямий – прямой	rectus, a, um
пупковий – пупочный	umbilicalis, e
пупок, пуповина – пупок, пуповина	umbilicus, i m
п’ясний – пястный	metacarpalis, e,
	metacarpeus, a um
п’ятка – пятка	calx, calcis f
п’ятковий – пяточный	calcaneus, a, um

P

равлик – улитка	cochlea, ae f
равликовий – улиточный	cochlearis, e
радужка (радужна оболонка ока) –	
радужка (радужная оболочка глаза)	iris, iridis f
раковина – раковина	concha, ae f
реберний – реберный	costalis, e
ребро – ребро	costa, ae f
ректальний – ректальный	rectalis, e
речовина – вещество	substantia, ae f
р. кіркова, кора – в. корковое, кора	cortex, icis m
решітчастий – решетчатый	ethmoidalis, e
ріг – рог	cornu, us n
рідина – жидкость	liquor, oris m;
	humor, oris m

різець – резец
різцевий – резцовый
розтяг – растяжение
рот – рот
рука, кисть – рука, кисть
рукоятка, держак – рукоятка
рухомий – подвижный

С

сальник – сальник
сальниковий – сальниковый
сегмент – сегмент
сегментарний – сегментарный

селезінка – селезенка
серединний – срединный
середній – средний
серозний – серозный
серцевий – сердечный
сечівник – мочеточник
сечовивідний канал –
мочеиспускательный канал
сечостатевиий – мочеполовой
сигмоподібний – сигмовидный
симпатичний – симпатический
синовіальний – синовиальный
синхондроз – синхондроз
система – система
сідло – седло
сідничний – седалищный
сідничний – ягодичный
сітка – сеть
сітківка – сетчатка
сітчастий – сетчатый
складка – складка
складний – сложный
склепіння – свод
склоподібний – стекловидный
скроня – висок
скроневиий – височный
скронево-тім'яний – височно-теменной

dens incivus
incisivus, a, um
extension, onis f
os, oris n
manus, us f
manubrium, i n
mobilis, e

omentum, i n
omentalis, e
segmentum, i n
segmentarius, a, um;
segmentalis, e
lien, lienis m
medianus, a, um
medius, a, um; medialis, e
serosus, a, um
cardiacus, a, um
ureter, eris m

urethra, ae f
urogenitalis, e
sigmoideus, a, um
sympathicus, a, um
synovialis, e
synchondrosis, is f
systema, atis n
sella, ae f
ischiodicus, a, um
glut(a)eus, a, um
rete, is n
retina, ae f
reticularis, e
plica, ae f
compositus, a, um
fornix, icis m
vitreus, a, um
tempus, oris n
temporalis, e
temporoparietalis, e

слизовий – слизистый	mucosus, a, um
слізний – слезный	lacrimalis, e
сліпий – слепой	caecus, a, um
слуховий – слуховой	auditivus, a, um, acusticus, a, um
сонна артерія – сонная артерия	(a.) carotis, idis f
сонний – сонный	caroticus, a, um
сосочок – сосочек	papilla, ae f
сосцеподібний – сосцевидный	mastoideus, a, um
спайка – спайка	commissura, ae f
спина, тил – спина, тыл	dorsum, i n
спинний мозок – спинной мозг	medulla (ae) spinalis
спинномозковий – спинномозговой	cerebrospinalis, e
спільний – общий	communis, e
сплетіння – сплетение	plexus, us m
сполучення, зчленування – соединение, сочленение	junctura, ae f
сполучний – соединительный	connectivus, a, um
статевий член – половой член	penis, is n
стебло – стебель	peiculus, i m
стегно – бедро	femur, oris n
стегнова кістка – бедренная кость	os femoris
стінка – стенка	paries, etis m
стовбур, тулуб – ствол, туловище	truncus, i m
стопа, нога – стопа, нога	pes, pedis m
стравохід – пищевод	oesophagus, i m
стремінце – стремя	stapes, edis m
струна – струна	chorda, ae f
судина – сосуд	vas, vasis n
суглоб – сустав	articulatio, onis f
суглобовий – суставной	articularis, e
сумка – сумка	bursa, ae f
сухожилковий – сухожильный	tendineus, a, um
сухожилок – сухожилие	tendo, inis m
сфінктер – сфинктер	(m.) sphincter, eris m
Т	
таз – таз	pelvis, is f
тазовий – тазовый	pelvinus, a, um
таламус, зоровий горб мозку – таламус, зрительный бугор мезга	thalamus, i m

тверда мозкова оболонка – твердая мозговая оболочка		dura(ae) mater(tris)
твердий – твердый		durus, a, um
тильний – тыльный		dorsalis, e
тіло, тулуб – тело, туловище		corpus, oris n
тім'я, вершина – темя, вершина		vertex, icis m
тім'яний – теменной		parietalis, e
тім'ячко – родничок		fonticulus, i m
тканина – ткань		textus, us m
тонкий – тонкий		tenius, e
трапецієподібний – трапециевидный		trapezoideus, a, um, trapezius, a, um
трахея – трахея		trachea, ae f
триголовий – трехглавый		triceps, cipitis
трикутник – треугольник		trigonum, i n
труба – труба		tuba, ae f
тулуб, стовбур – туловище, ствол		truncus, i m
	У	
утримувач – удерживатель		retinaculum, i n
	Ф	
фаланга – фаланга		phalanx, ngis f
фасція – фасция		fascia, ae f
фіброзний – фиброзный		fibrosus, a, um
	Х	
харчовий – пищевой		oesophagus, a, um
хибний – ложный		spurius, a, um
хід, прохід – ход, проход		meatus, us m
хребець – позвонок		vertebra, ae f
хребтовий – позвоночный		vertebralis, e
хрящ – хрящ		cartilago, inis f
хрящовий – хрящевой		cartilagineus, a, um
	Ц	
центральний – центральный		centralis, e
цибулина – луковица		bulbus, i m
	Ч	
частина, бік – часть, сторона		pars, partis f
частка – доля		lobus, i m

частковий – долевої
червоний – красный
черевний – брюшної
черевце, черево – брюшко, брюхо
череп – череп

Ш

шерохуватий – шерохований
шийка, шия – шейка, шея
шийний – шейний
шилоглотковий – шилоглоточний
шилопід'язиковий – шилоподъязычний
шилоподібний – шиловидний
широкий – широкий
шлунок – желудок
шов (кістковий) – шов (костный)
шов (м'який) – шов (мягкий)

Щ

щелепа верхня – челюсть верхняя
щелепа нижня – челюсть нижняя
щитоподібний – щитовидный
щілина, розщілина – щель, расщелина
щілина (рота) – щель (рта)
щічний – щёчный
шкіра – кожа
шкірний – кожный
щока – щека

Я

ядро – ядро
яєчко – яичко
яєчник – яичник
язик – язык
язиковий – язычный
ямка (кругла) – ямка (круглая)
ямка (поздовжня) – ямка (продольная)
яремний – яремный
ясна – десна

lobaris, e
ruber, bra, brum
abdominalis, e; ventralis, e
venter, ntris m
cranium, i n

asper, era, erum
collum, i n; cervix, icis f
cervicalis, e
stylopharyngeus, a, um
stylohyodeus, a, um
styloideus, a, um
latus, a, um
gaster, tris f
sutura, ae f
raphe, es f

maxilla, ae f
mandibula, ae f
thyreoideus, a, um
fissura, ae f; hiatus, us m
rima, ae f
buccalis, e
cutis, is f
cutaneus, a, um
bucca, ae f

nucleus, i m
testis, is m
ovarium, i n
lingua, ae f
lingualis, e
fovea, ae f
fossa, ae f
jugularis, e
gingiva, ae f

Додаток IV.
Приложение IV.

Латинсько-українсько-російський словник вузькопрофільних термінів
Латинско-украинско-русский словарь узкопрофильных терминов

acetabulum, i n	вертлюжна западина; вертельная впадина;
acies, ei f	гострі; острые;
adnexa, orum n (pl.)	придатки (матки); придатки (матки);
agger, eris m	потовщення, валик; утолщение, валик;
ancon, onis m (гр.)	лікоть, виступ; локоть, выступ;
anconeus, a, um	ліктьовий; локтевой;
ansa, ae f	петля; петля;
anthelix, icis f	проти завитка; противозавиток;
antitragus, i m	проти козелок; противокозелок;
areola, ae f	кружок (навколососковий); кружок (околососковий);
arytenoideus, a, um	черпалоподібний; черпаловидный;
bicornis, e	дворогий; двурогий;
bifidus, a, um	розділений; разделенный;
calcar, aris n	шпора; шпора;
caliculus, i m	бокал (очний); бокал (глазной);
callositas, atis f	мозоль; мозоль;
calix (calyx), icis m	чашка; чашка;
calvaria, ae f	дах черепа; крыша черепа;
campus, i m	поле (зору); поле (зрения);
capillus, i m	волосина; волос;
carina, ae f	киль; киль;
carneus, a, um	м'ясистий; мясистый;
caruncula, ae f	м'ясе, лоскуток; мясо, лоскуток;
claustrum, i n	огорожа (мозку); ограда (мозга);
clitor, oris m	клітор; клитор;
clivus, i m	схил (черепа); скат (черепа);
clunes (nates), ium f	сідниці; ягодиці;
co(e)lia, ae f	черевна порожнина; брюшная полость;
concavus, a, um	порожнистий, ввігнутий, полий, вогнутый;
conoideus, a, um	конічний; конический;
contortus, a, um	звивистий; извитый;
convescus, a, um	опуклий; выпуклый;
coracoideus, a, um	клювовидний; клювовидный;

cornea, ae f	рогівка; роговиця;
cricoideus, a, um	перснєподібний; перстневидний;
cruciformis, e	хрестоподібний; хрестообразний;
crusta, ae f	кірка, кірочка; корка, корочка;
crypta, ae f	лакуна, вузьке заглиблення; лакуна, узке углублення;
cuneus, i m	клин; клин;
cuspidis, idis f (bicuspidalis, e)	створка; створка;
cyclus, i m	цикл (серцевий); цикл (сердечний);
cyllindrus, i m	циліндр (кров'яний); цилиндр (кровяной);
cymba, ae f	чохлик (раковини челнок); (раковини);
detrusor, oris m (musculus)	виштовхуючий м'яз; м'язця выталкивающая;
entropion, i n	заворот повіки; заворот века;
epiglottis, idis f	надгортанник; надгортанник
glottis, idis f	голосова щілина; голосовая щель;
epipharynx, ngis m	носоглотка; носоглотка
falciformis, e	серповидний; серповидний
fasciculus, i m	пучок; пучок
faux, faucis f	глотка, зів, паща; глотка, зев, пасть;
filum, i n	нитка (спинного мозку) :нить (спинного мозга);
fimbria, ae f	бахромка (маткової труби); бахромка (маточной трубы);
flagellum, i n	жгуттик; джгуттик;
flocculus, i m	клочок (мозочка); клочок (мозжечка);
funiculus, i m	канатик, шнурок; канатик, шнурок;
f. umbilicalis	пуповина; пуповина;
fusiformis, e	веретеноподібний; веретенообразний;
galea, ae f	шолом (сухожилковий); шлем (сухожильний);
genion, i n	підбородок; подбородок;
glabella, ae f	надперенісся; надпереносье;
glans, glandis f	головка (статевого члена); головка (полового члена);
glacilis, e	тонкий; тонкий;
gubernaculum, i n	тяж; тяж;
guttur, uris n	горло; горло;
hamulus, i m	гачок; крючок;
helix, icis f	завитка, задній край вуха; завиток, задний ушной край;

helicianus, a, um	завитковий; завитковый;
hemisphaerium, i n	півкуля; полушарие;
hymen, inis f (virga, ae f)	діво́ча плівка; девственная плева;
incus, udis f	коваделко; наковальня;
infundibulum, i m	воронка; воронка;
inguen, inis n	пах; пах;
inguinalis, e	паховий; паховый;
insularis, e	острівцевий; островковый;
integumentum, i n	покрив; покрив;
intersection, onis f	перемичка; перемичка;
intumescencia, ae f	потовщення; утолщение;
isthmus, i m	перешийок; перешеек;
lacuna, ae f	заглиблення, ямка; лакуна углубление, ямка, лакуна;
lacunaris, e	лакунарний; лакунарный;
lens, lentis f	кришталік, чечевиця; хрусталик, чечевица;
lentiformis, e	чечевице подібний; чечевицеобразный;
limbus, i m	кайма, край; кайма, край;
limen, inis n	порог, межа; порог, граница;
lumbricalis, e	червоподібний; червеобразный;
malleolus, i m	кісточка; лодыжка;
mamma, ae f	молочна залоза; молочная железа;
mediastinum, i n	середостіння; средостение;
meniscus, i m	меніск; мениск;
mentum, i n	підборіддя; подбородок;
metathalamus, i m	загорб'я; забугорье;
obex, icis m	задвижка; задвижка;
obstetrium, i n	акушерський (матковий) зів; акушерский (маточный) зев;
oculomotorius, a, um	окоруховий нерв; глазодвигательный нерв;
olfactorius, a, um	нюховий; обонятельный;
operculum, i n	покрівля; крышка;
oviductus, us m	маткова (фаллопієва труба), яйцевід; маточная (фаллопиева труба), яйцевод;
ovum, i n	яйце, яйцеклітина; яйцо, яйцеклетка;
pallium, i n	мантія, плящ (головного мозку); мантия, плащ (головного мозга);
rampiniformis, e	лозоподібний; лозовидный;
panniculus, i m	відкладення (жирове); отложение (жировое);
pectineus, a, um	гребінчастий; гребенчатый;

pericardium, i n	перикард (навколосерцева сумка); перикард (околосердечная сумка);
philtrum, i n	жолобок (підносний); желобок (подносной);
pinealis, e	шишкоподібний; шишковидный;
piriformis, e	грушеподібний; грушевидный;
pisiformis, e	горохоподібний; гороховидный;
pituita, ae f	слиз, харкотиння; слизь, мокрота;
pituitaries, a, um	слизовий; слизистый;
planta, ae f	підшва (стопа); подошва (стопы);
platysma, atis n	підшкірний м'яз шиї; подкожная мышца шеи;
pneumaticus, a, um	пневматичний, повітряноносний; пневматический, воздухоносный;
poples, itis m	підколінок (підколінна западина); подколеник (подколенная впадина);
preputium, i n	крайня плоть; крайняя плоть;
prominentia, ae f	виступ; выступ;
p. laryngea	кадик; кадык;
prostate, ae f	простата (предстательна залоза); простата (предстательная железа);
pros, as f (гр.)	поперек; поясница;
m. psoas	поперековий м'яз поясничная мышца;
pubes, is f	лобок; лобок;
pubicus, a, um	лобковий; лобковый;
pubendum, i n	статева область; половая область;
pulvinar, aris n	подушка таламуса; подушка (таламуса);
papilla, ae f	зіниця; зрачок;
pylorus, i m	воротар; привратник;
racemosus, a, um	гроноподібний, ветвистий; ветвистый, гроздевидный,
ramificatio, onis f	галудження (бронхів); ветвление (бронхов);
reticulum, i n	сіточка; сеточка;
reticularis, e	ретикулярний; ретикулярный;
ruga, ae f	зморшка, складка; морщина, складка;
rugositas, atis f	зморшкуватість; морщинистость;
saccus, i n	мішок; мешок;
sacciformis, e	мішкоподібний; мешкообразный;
salivarius (salivatorius), a, um	слинний; слюнной;

saphenus, a, um	підшкірний, прихований; подкожный, скрытый;
sartorius, a, um	кравецький; портняжний;
scala, ae f	драбина; лестница;
scalenus, a, um	драбинчастий; лестничный;
scrotum, i n	калитка; мошонка;
sebaceous, a, um	сальний; сальный;
sella, ae f	сідло; седло;
s. turcica	турецьке сідло; турецкое седло;
sesamoideus, a, um	сезамовидний, схожий на зернятко кунжута; сезамовидный, похожий на зернышко кунжута;
sigmoideus, a, um	сигмоподібний, схожий на грецьку сигму; сигмовидный, похожий на греческую сигму;
singularis, e	одиничний; одиночный;
sinuatus, a, um	вигнутий; изогнутый;
smegma, atis n	змазка; смазка;
soleus, a, um	камбалоподібний; камбаловидный;
stria, ae f	смужка (таламуса); полоска (таламуса);
sura, ae f	литка; икра (ноги);
suralis, e	литковий; икроножный;
synovia, ae f	синовіальна рідина (клейка суглобова змазка); синовиальная жидкость (клейкая суставная смазка);
tegmentum, i n	покриття, покрівля; покрышка, покров;
tela, ae f	основа, тканина, тканинний шар; основа, ткань, тканевой слой;
tenia, ae f	стрічка, смужка; лента, полоска;
terminalis, e	прикордонний; пограничный;
torsio, onis f	заворот (шлунка, жовчного міхура, селезінки); заворот (желудка, желчного пузыря, селезенки);
trabeculam ae f	перекладина, балка; перекладина, балка;
tragus, i m	козелок; козелок
triguetrus, a, um	тригранний; трехгранный;
trochoideus, a, um	циліндричний; цилиндрический;
umbilicus, i m	пупок; пупок;
umbilicalis, e	пупочний; пупочный;
unciformis, e	гачкоподібний; крючкообразный;

urina, ae f	сеча; моча;
vallatus, a, um	жолобовидный; желобовидный;
velum, i n	парус (мозга), занавеска; парус (мозку), занавеска;
vena azygos	непарна вена непарная вена;
villus, i m	ворсинка; ворсинка;
villosus, a, um	ворсинчастий; ворсинчатый;
zonula, ae f	поясок; поясок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ И РЕКОМЕНДУЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Закалюжний М.М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології : навч. посіб. для студентів, інтернів мед. ін-тів та курсантів ін-тів удосконалення лікарів / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. – К. : Здоров'я, 1993. – 223 с.
2. Козовик І.Я. Латинська мова : підручник для студ. мед. вузів / І.Я. Козовик, Л.Д. Шипайло. – 2-е вид., перероб. – К. : Вища школа, 1993. – 243 с.
3. Краковецька Г.О. Латинська мова : Рецептура. Клінічна термінологія : підручник для медичних вузів / Г.О. Краковецька, В.М. Бобирьов, О.М. Беляєва. – К. : Здоров'я, 1999 . – 356 с.
4. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* : підручник / О.М. Беляєва, В.Г. Синиця, Л.Ю. Смольська, М.І. Гуцол ; за ред. О.М. Беляєвої. – К. : ВСВ “Медицина”, 2015. – 496 с.
5. Нечай М.Н. Латинский язык для лечебных факультетов : учеб. пособие / М.Н. Нечай. – Ростов н/Д : Феникс, 2007. – 476 с.
6. Смольська Л.Ю. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник для студ. вищих навч. закл. / Л. Ю. Смольська [та ін.]; ред. Л. Ю. Смольська. – К. : Медицина, 2008. – 358 с.
7. Цимбалюк Ю.В. Крилаті латинські вислови / Ю.В. Цимбалюк, Г.О. Краковецька. – К. : Вища школа, 1976. – 191 с.
8. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии / М.Н.Чернявский. – М. : Медицина, 2004. – 448 с.

Підписано до друку 11.03.2015 р.
Папір офсетний. Друк - ризограф.
Умов. друк. арк. 6,2
Наклад 10 прим. Зам. № 6484
Оригінал-макет виконаний в ЦКТВЗ ЗДМУ
69035, г. Запоріжжя, пр-т Маяковського 26,
тел. (061) 239-33-01

Видавництво ЗДМУ
69035, Запоріжжя, пр. Маяковського, 26